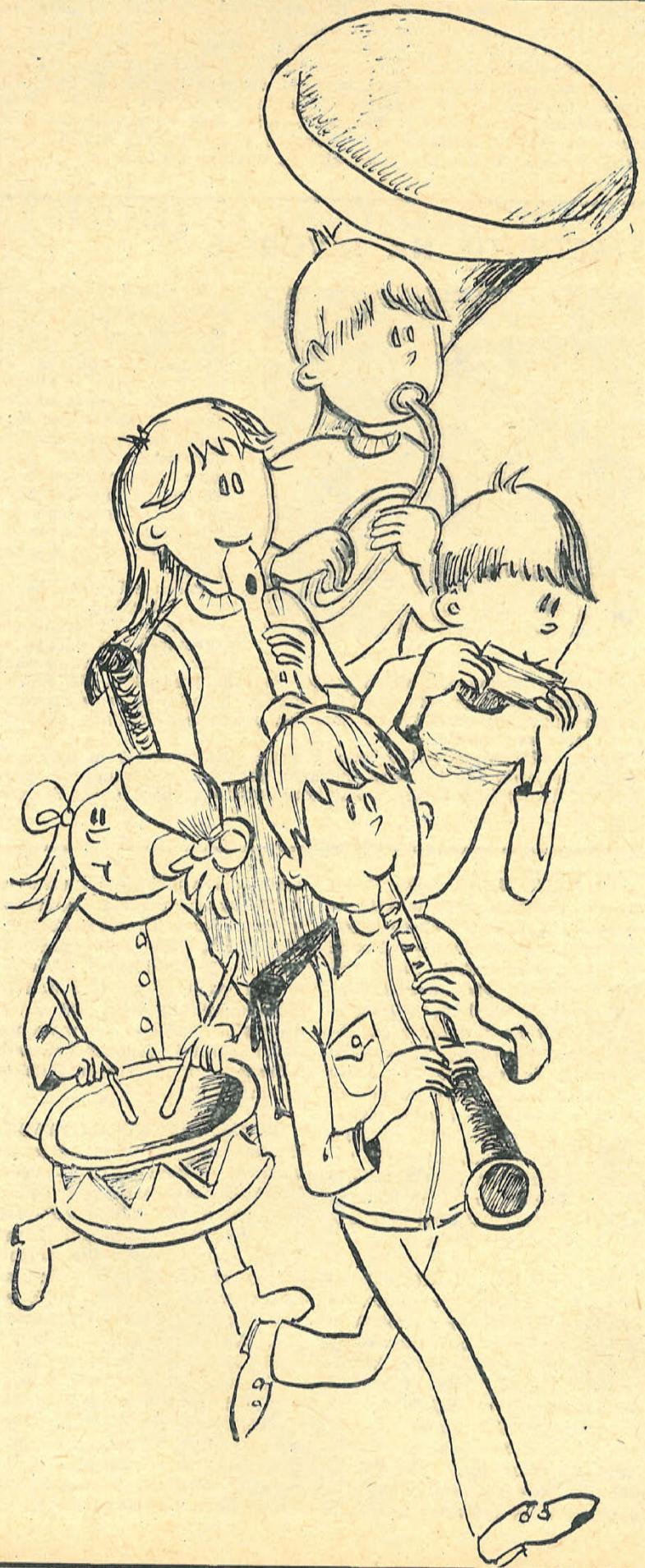

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • SEPTEMBER • ZARI • WRZESIEŃ 1990 (ČÍSLO 388) CENA 1000 ZŁ

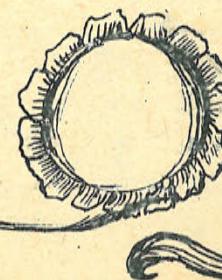

Do školy

Usmieva sa slnko
premilo,
akoby sa s nami
lúčilo.

Utíchajú vtáčky
po poli,
pôjdeme už i my
do školy.

Naučíme sa ctíť
otca, mat'
a vlast svoju verne
milovať.

Spojenci alebo súperi? — Tadeusz Mazowiecki a Lech Wałęsa, ktorých občianske hnutie navrhujú za kandidátov na prezidentský stolec

Snímka: archív

KTO BUDE PREZIDENTOM?

Politická scéna v Poľsku sa v poslednom období začína čoraz viac difirencovať. V priebehu niekoľkých mesiacov zo spoločenskej základne Solidarity a Občianskych výborov sa vykryštalizovalo niekoľko fór a hnutí, ktorých spoločným menovateľom je podporovanie demokratických premien v Poľsku, ale odlišuje ich v istej miere nie vždy čitateľná koncepcia týchto premien a personálna vízia moci.

Ako prvé vzniklo hnutie Dohoda stredu, zoskúpujúce politických činiteľov — stúpencov Lecha Wałęsu, ktoré si ako nadradený cieľ stanovilo rýchlu zmene vo funkcii prezidenta, čo najskôršie uskutočnenie nových, plne demokratických, parlamentných volieb a vôbec urýchlenie premien v politickom, spoločenskom a hospodárskom živote. V tomto kontexte treba poznamenať, že do začiatku augusta vyše 120 poslancov a senátorov podpísalo výzvu, vyzývajúcu terajšieho prezidenta RP, aby sa vzdal funkcie. Pre podporu výzvy Dohoda je rozhodnutá zorganizovať v celej krajine akciu zbierania podpisov. Na prezidentskom stolci Dohoda vidí Lecha Wałęsu (zvoleného parlamentom) a vo funkcií premiéra — Tadeusza Mazowieckeho.

Krátko po Dohode sa v Krakove zorganizovalo nové fórum nazvané Spojenecstvo v prospech demokracie. Podľa vyhlásenia jeho predákov, hnutie zoskupuje všetkých, čo zastávajú názor, že premeny netreba priliš urychľovať, ale len dôsledne ich zavádzat vo všetkých oblastiach nášho života, v doterajšom tempe, a — dalo by sa povedať, — „v elegantnom štýle“.

Obe iniciatívy nemienia tvorí politické strany, ani štruktúry, ktoré by boli podobné stránam. Cheú len zoskupovať sily a ľudí s podobnými názormi, ktorí spejú, — aj keď zvlášť, — k jednému, spoločnému cieľu.

V polovici júla vznikla ďalšie fórum nazvané Občanské hnutie Demokratická akcia, zorganizované do určitej mery ako protiváha Dohode stredu. Je medziňom proti spôsobu parlamentnej voľby nového prezidenta, v súvislosti s čím sa dožaduje celoštátneho hlasovania o prezidentovi, za ktorého navrhuje terajšieho premiéra Tadeusza Mazowieckeho. Podľa tohto fóra parlamentné voľby by sa mali konať najneskôr na jar budúceho roku. Požaduje tiež ďalšie politické zmeny, no pri zachovávaní zásad demokracie.

Občanské hnutie Demokratická akcia je za spoločenským trhovým hospodárstvom západného typu. Zastáva názor, že hospodárske procesy treba dynamizovať, avšak nevyhovuje mu opeča silnej moci rozhodujúcej arbitrážne za občanov prostredníctvom dekrétov. Hnutie nechce prestať len na týchto požiadavkach. Miení tvorí stredné štruktúry, ako aj koordináčne ústredné telo, čo znamená, že sa z neho pred nadchádzajúcimi voľbami môže vykryštalizovať silná politická strana, stojáca na pevnej spoločenskej základni.

J.S.

V ČÍSLE:

Svetci z Václaváku	4
Krajan, akých málo	5
Filmová hviezda — diplomatička	6
Pašovanie koní	8—9
Pút do Levoče	16
Silážovanie zemiakov	18

NA OBÁLKE: autorom básne Do školy je Dominik Štubňa-Zámostský

BEZPRÁVNA AGRESIA

Este nám nevymizla z pamäti nedávna, vyše osemročná iracko-iránska vojna, a už sa na Blízkom východe začal nový ozbrojený konflikt; iracké vojská napadli na susedný Kuvajt a zahrádili obsadili celú krajinu. Počas krátkych, ale zuriivých bojov, zahynulo niekoľko sto Kuvajtcov. Hlava štátu, emir Džábir Ahmad as Sabah ušiel do Saudskej Árabskej. Podľa irackých vyhlásení, vraj „mladí revolucionári“ zvrhli doterajšiu kuvajtskú vládu a požiadali Irak o pomoc. Vytvorili novú vládu, v skutočnosti dosadenú Irakom. Poznamenajme, že iracko-kuvajtský spor trvá už viac rokov a týka sa nielen územných požiadaviek Iraku, ale aj obvinenia, že Kuvajt údajne taží iracku ropu. Keď Kuvajt odmietol splniť iracké požiadavky, Prezident Iraku Saddám Husajn vydal rozkaz k útoku.

Iracká bezprávna agresia na Kuvajt vyvolala pobúrenie skoro na celom svete. Bezpečnostná rada schválila rezolúciu odsudzujúcu agresiu a vyzývajúcu Irak k okamžitému stiahnutiu vojsk z Kuvajtu. USA, Veľká Británia, Kanada a mnho ďalších štátov sa rozhodli za väest proti Iraku hospodársku blokádu, zároveň Turecko a Saudská Árabská uzavreli iracké ropovody prebiehajúce cez ich územia. Dnes, keď pišeme tieto riadky, v Perzskom zálivu stojí silna vojenská flotila USA, Veľkej Británie a Francúzska a v Saudskej Árabskej americká armáda. Tažko predvídať ako sa vyvinie situácia.

STRETNUTIE NA JAVORINE

Za účasti viádnej delegácie pod vedením predsedu Federálneho zhromaždenia ČSFR Alexandra Dubčeka sa na Javorine konala Slávnosť bratstva Čechov a Slovákov. Konala sa pod záštitou Slovenskej únie pre mier a ľudské práva a Mierovej únie Čiech a Moravy a zúčastnil sa jej i prvý podpredseda vlády SR Ján Carnogurský.

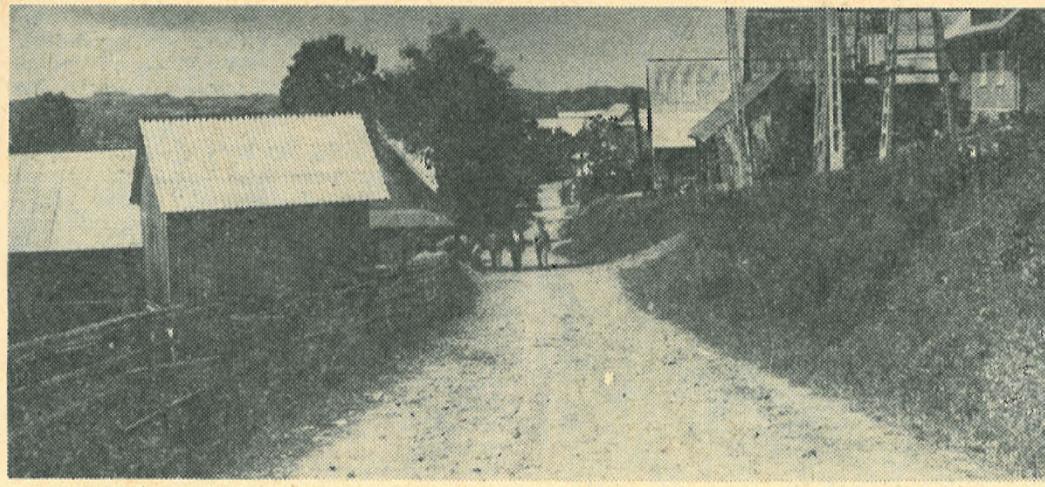
Počas slávnosti, ktorá ma 150-ročnú tradíciu, predseda Federálneho zhromaždenia o.i. povedal: „Som za česko-slovenskú vzájomnosť nielen preto, že som predsedom FZ ČSFR, ale najmä preto, že som Slovák, ktorý si potrebu tejto spolupráce, jej historické, geografické, ekonomické, politické a kultúrne odôvodnenie plne uvedomuje...“

Okrem oficiálnych príhovorov k vyše 5000 účastníkom slávnosti malo toto podujatie i pekný kultúrny program, v ktorom vystupovali o.i. dychové orchestre a folklórne súbory z oboch úbočí Bielych Karpát.

OD SEPTEMBRA tohto roku sa vo všetkých typoch škôl a materských škôl v Poľsku začne vyučovať náboženstvo — hovorí sa o tom v inštrukcii, ktorú vydal Spoločný výbor predstaviteľov vlády a poľského episkopátu. Podľa tejto inštrukcie je náboženstvo nepovinný predmet, čo znamená, že známkou z tohto predmetu nemá vplyv na postup žiaka z triedy do triedy. Náboženstvo sa môžu učiť (2 hod. týždenne) tí žiaci, ktorí rodičia vyjadria na to súhlas. Zásady zahrnuté v inštrukcii sa vzťahujú na všetky vierovyznania a cirkev v Poľsku.

POĽSKO-ČESKO-SLOVENSKÉ hranice sú poslednou železnou oponou — hovorí sa vo výzve Poľsko-česko-slovenskej solidarite, ktorú oznamila Poľska tlačová kancelária. Jej autori pravili na 2. septembra demonštráciu občanov oboch našich susediacich krajín proti udržiavaniu starých hraničných predpisov. Ziadali okamžite prinavrátenie tzv. malého pohraničného styku, zrušenie pozvánok a iných administratívnych obmedzení, ako aj rýchle a radikálne zvyšenie počtu pohraničných prechodov. Podujatie sa uskutočnilo v Polmezných Boudach a zúčastnil sa ho prezent CSFR Václav Havel.

HISTORICKÁ UDALOSŤ — takto píšu mnohí komentátori o prejave nemeckého kancelára Helmuta Kohla z 5. augusta v Bad Ganstatt. V prejave, ktorého veľká časť bola venovaná poľsko-nemeckým vzťahom, o.i. povedal: „Poľský národ by mal vedieť, že slobodné a zjednotené Nemecko chce byť pre Poľsko dobrým susedom a spoľahlivým partnerom na ceste do Európy a

Cesta pri vstupe do Repiského Grocholového Potoka

Nádej v samosprávach

Spišská obec Repiská, ako mnohí čitateľia iste vedie, pozostáva z troch časti, t.zv. Potokov, a sice Bryjovho, Vojtičkovho a Grocholovho. Kým Grocholov a Vojtičkov Potok spolu sú sedia, tretí je od nich viac vzdialený.

Uplynulo už takmer rok, keď naša redakcia informovala široku verejnosť o probléme Repištanov (Grocholovho a Vojtičkovho Potoka), teda o ceste, ktorá spôsobuje obyvateľom spomenutých lokalít veľké stresy. Dnes po uplynutí tak značného času možno jednoducho konštatovať, že sa v tejto naliehavej veci neurobilo nič.

Spominané Repiská — Potoky susedia s jurgovským a lapanským chotárom. Avšak ani z jednej, ani s druhej strany nie je do obce vhodný prístup, aby človek mohol prejsť suchou nohou. Veru, bolo by zbytočne hľadať na zastávke linku repišského autobusu. Žiaľ, ten sa tu ešte neukázal a tuším sa ani neukáže, kým do obce nebude viesť vhodná cesta. Z tohto dôvodu sú občania odkázani na vlastné prostriedky, predovšetkým nohy, buď bicykle, motocykle, respektívne osobné auto, ale len vtedy, keď je cesta suchá. Teda takto Repištanov cestujú do siedla. Chodit predsa musia, veď tunajšia mládež navštievuje školy v Zakopanom a Novom Targu, starší obyvateľa sú zamestnaní v obuvníckom kombináte v Novom Targu a v TANAP-e, na Slovensku.

Ale vydajme sa na cestu, aby sme vez lepšie pochopili a čitateľom priblížili kritizovanú situáciu. Z Jurgova do Vojtičkovho Potoka sú asi štyri km. Z toho je asfaltovaný len krátký úsek, asi 800 m. Potom nasleduje tvrdá, ale nerovná cesta posypaná štrkem. Takáto cesta sa tiahne cez obidva Potoky. Končí za poslednou stodolou Grocholovho Potoka! Tokto ju dal upraviť náčelník gmi-

ny Bukowina Tatrzańska, ku ktorej patria Repiská.

Súbežne z úpravou cesty v Repiskach vylepšovali cestu aj susedia v Lapšanske, kde iniciárom opravy bola gmina Nižné Lapše. Ale horko fažko postavili cestu len k poslednému objektu obce, ktorým je kaplnka. Sporný ostal najhorší, neprehodný úsek cesty, ktorý robí Repištanom toľké problémy. Ide o krátky, asi kilometrový úsek, ktorý by spajal obidve obce. Náčelníci gmin Bukowina Tatrzańska a Nižné Lapše si však povedali svoje: „Ja som svoje už urobil.“ Nedošlo teda k žiadnému kompromisu, aby obidve strany boli spokojné. Občania Repisk a Lapšanky teda sami vyšli z iniciatívou, že pomôžu pri dokončení tohto sporného úseku, ktorý právom možno takto nazvať. Žiaľ, ich návrh zostal bez ozviny, a tým pádom aj nevyriešený. Treba poznamenať, že Repiská sú vhodnou turistickou oblasťou, kde by sa vyriešením „cestnej otázky“ napomohlo k rozkvetu turistického ruchu.

Vhodná cesta nie je jediným problémom občanov Repisk. Hovorí sa, najčastejšie v kritických chvíľach, „požiarikom zdar“. V prípade hasičov z Grocholovho a Vojtičkovho Potoka ani zďaleka tak nie je.

Pre osvetlenie problému pozrieme sa bližšie na činnosť požiarického zboru v obci. Tunajší hasiči boli organizovaní v jednom zboru pre celé Repiská. Kedže jednotlivé Potoky, najmä Bryjov Potok, sú od seba dosť vzdialené, niektorí zanietenci z Grocholovho a Vojtičkovho Potoka sa rozhodli utvoriť vlastný hasičský oddiel. Pomoc bližným sa rozhodlo niesť 11 členov na čele s krajanom Jánom Solusom. Od začiatku si oddiel počínať veľmi dobré. Na gminnej súťaži v Bukowine Tatrzańskiej obsadili II. miesto na

osem súťažiacich. Čoskoro prešli aj bojový krst pri hasení požiarov, medzi iným 05.11.83. v Bryjovom Potoku, potom 23.12.83. v Bukowine Tatrzańskiej a do treťice 16.05.1984 v Brzegoch. Nie sú to všetky akcie. Vybrali sme len tie najhlavnnejšie. Na všetky akcie hasiči dochádzali súkromným dopravným prostriedkom — automobilom značky Žuk, ktorý patril jednému z členov hasičského oddielu. Dodajme, že všetko náradie bojo uschované u jednotlivých členov a najdlhšie v garáži byvalého náčelníka oddielu, krajana J. Solusa. V súvislosti s tým sa v prvom rade pokusili zaobstať si vlastný dopravný prostriedok a zriadit aj hasičskú remizu. Prvý problém mali čoskoro, vybavený. 21. 03.87. dostali automobil značky UAZ 469B, spolu so striekačkou. Od tej doby, teda už tretí rok sa auto spolu so striekačkou nachádza „na čerstvom vzduchu“ a korózia, žiaľ, svoje robi. Miestnym hasičom treba súrne a neodkladne vybaviť, keď už nie remizu, tak aspoň nejakú miestnosť, do ktorej by mohli uložiť hasičský inventár. Gminný úrad sa však o tieto veci vôbec nestara, veď aj nakočo, poisťovňa prípadné škody roľníkom zaplati, aj keď by tomu v značnej miere mohli zabrániť práve hasiči. Potrebná miestnosť by sa aj našla. Dozvedel som sa, že na konci Vojtičkovho Potoka sa nachádza vhodná stavba. Je to pravdepodobne investícia roľnického krúžku. Už dlhší čas stoji nevyužitá. Pôvodne mal tam byť sklad pre uhlie a umelé hnojivá pre roľníkov, žiaľ, ani tie tam nenachádzame.

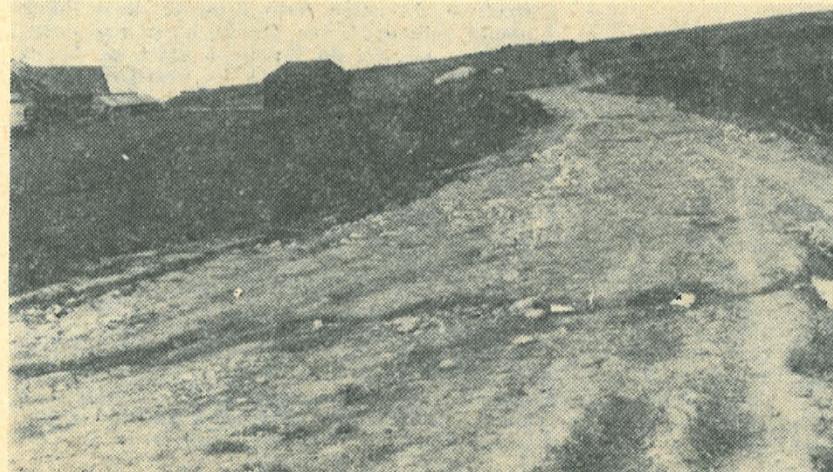
Dnes, po voľbach miestnej samosprávy, občania Repisk majú nádej, že konečne ich hlas „ždola“ bude vypočítaný. Veria, že noví členovia samosprávnych orgánov, ktorým prejavili svoju dôveru, im pomôžu v riešení miestnych problémov, teda aj tých, o ktorých dnes pišeme.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

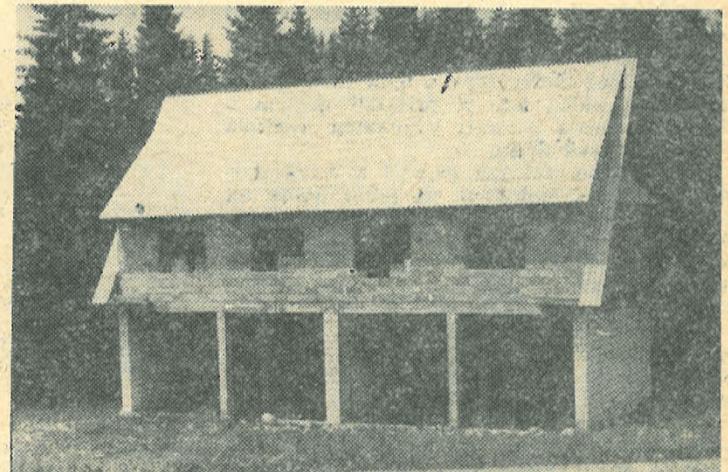

„Garáž“ repišského požiarického automobilu

„Slávna“ sporná cesta do Repisk

Nevyužitá investícia: Nemohla by sa tu nachádzať remiza?

Každý, kdo se třeba jen nakrátko dostal do Prahy, byl jistě i na Václavském náměstí. Je to nejen centrum rušného velkoměstského života, ale i dějiště důležitých historických událostí, počínaje 28. říjnem 1918, kdy zde Alois Jirásek vyhlašoval československou samostatnost, až po demonstrace v roce 1968 a v listopadu 1989, která dala počátek „něžné revoluci“. Václavskému náměstí na horním konci u Muzea věvodí pomník svatého Václava s postavami dalších českých patronů — svaté Ludmily, svaté Anežky, svatého Prokopa a svatého Vojtěcha. Co o této sochách víme? Nahradily barokní pomník svatého Václava, který stával ve středu Václavského náměstí (tehdy Koňského trhu). Jejich tvůrcem byl na přelomu století český sochař Josef Václav Myslbek. Původní pomník byl v roce 1878 převezen na Vyšehrad.

A co víme o patronech samých? Legendy a historické studie si často protiřečí, ale pokusili jsme se shronut údaje o událostech z dob raného středověku.

Pět tváří z Václavského náměstí

SVATÁ LUDMILA

Mohla prožít šťastný život, snad nejštastnější, o jakém člověk vůbec může snít, kdyby se ve stáří nesetkala s obyčejným lidským zlem.

Narodila se někdy kolem roku 860 v krásném a bohatém domu. Její otec Slavibor byl vladkou kmene Pšovanů, a tak vyrůstala v klidu a bezpečí dřevěného hradu. Byla skoro ještě dítě, když si ji český kníže Bořivoj zvolil za svou ženu a přinesl jejím otcem malé véno. O svatebním dnu vložila svou dlaň do dlaně Bořivojovy a byla uvedena do Bořivojova sídla, kde ji přivítali medem a chlebem. Začala se psát významná kapitola premyšlovsckých dějin.

Roku 874 zavítal její manžel k moravskému knížeti Svatoplukovi, na jehož dvoře na něj silně zapůsobil muž jménem Metoděj. Bořivoj od něho přijal křest svatý a vrátil se do Čech s předsevzetím sítit novou víru, stavět křesťanské svatyně. V Krista uvěřila i Ludmila.

Po Bořivojově smrti se knížetem stal jeho syn Spytihněv a po Spytihněvové smrti Vratislav. Ten si vzal za manželku Drahomíru, která porodila čtyři dcery a tři syny — Václava, Boleslava a Spytihněva. Ovdovělá Ludmila si ze všech vnuků oblíbila nejvíce Václava, vychovávala ho v duchu křesťanské

víry k dobré a lásce. Když kníže Vratislav zemřel, měl se Václav ujmout vlády, ale byl ještě nezletilý, a tak začala vládnout Drahomíra. A od té chvíle se štěstí od Ludmily odvrátilo. Musela vystupovat proti Drahomířině svéhlavosti a závisti. Drahomíra totiž zatoužila po Ludmilině majetku a chtěla také oslabit její vliv politický. Ludmila ustoupila, rozhodla se odejít do ústraní hradu Tetín a tam se ve stáří oddat duchovnímu životu. S tím se ale Drahomíra nespokojila. Najala dva vrahů, kteří na Tetín vnikli a Ludmilu prepadli. Ludmila si přála zmřít v krvi jako mučednice a tak zločince v poslední chvíli prosila, aby jí stali hlavu mečem. Vrahové ji však uškrtli jejím vlastním závojem.

Kníže Václav dal po nástupu na knížecí trůn slavnostně převézt Ludmilino tělo z Tetína do Prahy.

SVATÝ VÁCLAV

Kněz, kterého si český národ pro jeho moudrou vládu a mučednickou smrt vyvolil za mystického věčného pano-vníka české země. Václav, syn českého knížete Vratislava I. a Drahomíry, vládl pouhých šest let. Ale právě těchto šest let bylo pro budoucnost

mladého českého státu velmi důležitých. Václav nejen rozšířil křesťanství, ale urychlil také další sjednocování českých kmenů, zabezpečil na čas zemi proti vnějšímu protivníkovi a rozhodl o západní orientaci našeho kulturního vývoje.

Na podzim roku 935 byla Václavova vláda přerušena povstáním jeho bratra Boleslava I. Jak vypráví legenda, pozval Boleslav Václava na svůj hrad v den posvěcení boleslavského chrámu. Václav pozvání přijal, i když už věděl o bratrův zlých úmyslech. Zúčastnil se ranních bohoslužeb a proti svému původnímu plánu setrval na hradě dle. Už během večerního kvasu ho důvěrnici varovaly před chystanými úklady, ale on výstrahami pohrdl. Ráno, když kráčel na bohoslužbu, ho Boleslav a jeho pomocníci napadli a Hněvsa mu před kostelními vrata proklál prsa mečem.

Proč byl Václav zavražděn? Jistě tu sehrála roli Boleslavova touha po moci, ale ve vysoké hře bylo ještě něco — Boleslav nesouhlasil s tím, že Václav od roku 929, kdy císař Jindřich I. přitáhl se zbrojnoši až k Praze, platil římské říši poplatek za mír. Boleslav se chtěl této povinnosti okamžitě zbavit. V dnešního hlediska se nám Boleslavova snaha zdá být rozumná, jenže je třeba podívat se na věc očima raného středověku. Co onen poplatek za mír vlastně představoval? Byl to běžný středověký jev. Poplatek platil ten, kdo z nějakých důvodů nechtěl věst války. Zaplatil proto určité výkupné eventuálnímu nepříteli a měl na čas pokoj. Pokud některí němečtí historici tvrdí, že tento poplatek vznikla politická závislost, je dobré si připomenout, že i sama římská říše platila například několikrát Maďarům a že platila i Čechům v době knížete Svatopluka. Je tedy patrné, že Václavův poplatek nepředstavoval nijaké vazalství. Václav potřeboval zajistit na svém území především klid, aby se mladý stát mohl zformovat a upevnit. Navíc Václav svou zahraniční politikou získal pro Čechy významné členství v říšském velmocenském svazku.

SVATÝ VOJTECH

Je hrdinou legend, ale za svého života s Čechy tragicky nerozměl.

Vojtěch, pocházející z rodu Slavníkovic, strávil mladá léta v arcibiskupské a klášterní škole v Magdeburku. Tam byl vychováván k zásadovosti a křesťanské ctnosti. Po návratu do Čech ho roku 982 zvolil český sněm biskupem pražským. Vojtěch byl ale brzy rozčarován — v zemi panovaly mnohé zvyky, které s křesťanskou morálkou neměly mnoho společného: snaty mezi blízkými příbuznými, krvní msta, prodávání zajatců a rozechody manželů, což Vojtěcha mrzelo nejvíce. Rezignoval na svůj biskupský úřad, protože tyto zvyky bylo takřka nemožné vyvrátit. Druhým důvodem bylo i to, že mezi lidem neměl velkou důvěru. Odešel do montecassinského a později do římského kláštera. Ale už roku 992 se na žádost Čechů vrátil do vlasti a vymohl si velká cirkevní práva.

Traduje se příhoda, která vyostřila vnitřní napětí v Čechách. Žena jistého příslušníka kmene Vršovců byla nařčena z nevry. Podle pohanských zvyků jí měl manžel setnout hlavu. Žena se uchylila do chrámu pražského hradu a požádala o pomoc Vojtěcha. Vojtěch jí Vršovcům nevyladal, ale muži vnikli do chrámu a ženu stali. Vojtěch je za to vyobcoval z církve.

Znovu odešel do Říma. Když se vrácel, dozvěděl se, že Vršovci vyvraždili hlavní sídlo jeho rodu Slavníkovic. Vojtěch se vyučil jako misionář do pohanského Pruska sítit víru. V roce 997 tam byl zavražděn. Boleslav Chrabrý dle jeho pozůstatky převézt do katedrály v Hnězdnlé.

**SVATÝ
PROKOP**

Zivotní příběh svatého Prokopa je příběhem muže, který v dobách krutosti a násilí přesvědčoval, že silnější než meč může být kniha.

V mládí se kdesi na východě nebo jihovýchodě seznámil se slovanskou liturgií, která byla v ta dobu, na přelomu 10. a 11. století, v Čechách potlačena liturgií latinskou. Po návratu do vlasti byl vysvěcen biskupem Vojtěchem a později se stal poustevníkem. Žil ve skalní slupi nad řekou Sázavou, studoval a rozjímal, obdělával půdu. Kolem roku 1030 projídel Posázavím podle legendy kníže Oldřicha se svou loveckou družinou. Poznal v poustevníkovi člověka moudrého a přemýšlivého a vyzval ho, aby se stal jeho rádelem a z povědníkem. Prokop to přijal a brzy potom získal knížete pro myšlenku vybudování Sázavského kláštera, v němž by se dařilo slovanské bohoslužbě a jenž by se stal důležitým střediskem vzdělanosti. Stal se prvním opatem a zemřel roku 1053. Po jeho smrti se střevovaly spory kláštera s oficiální českou církví, která mnichy z kláštera vyháněla a roku 1096 slovenský obřad na Sázavě definitivně zakázala. Svatý Prokop se pro svou houževnatost, s jakou v mládí obdělával Posázavský kraj, stal patronem všech těžce pracujících, zejména horníků.

**SVATÁ
ANEŽKA
ČESKÁ**

V čase moru, hladu a drancování, kdy lidský život přestal mít velkou cenu, dokázala soucítit s každým mrzákem, s každou nevěstou.

Anežka Přemyslovna, dcera českého krále Přemysla Otakara I., byla odmalička vychovávána jako budoucí královna a císařovna. Už v děství jejího rodiče byly nabízeny manželé, členové předních evropských rodů. Ona si ale vybrala jinou životní cestu, cestu za Kristem, na niž ji přivedl především Asisijský světec František. Postavila špitál sv. Františka pro městskou chudinu a položila základ slavného českého řádu křižovníků s červenou hvězdou. Roku 1234 oblékla řeholní roucho sester sv. Františka. Historické prameny uvádějí, že byla opravdovou dobráditelkou a zastávala i tu nejhrubší práci. Zůstávala však nadále rádkyní Václava I. a později Přemysla Otakara II.

Po porážce a smrti Přemysla Otakara II. na Moravském poli roku 1278 prožila Anežka jedno z nejstrašnějších období české historie. Období vlády Braniborů, kdy bojoval každý s každým, kdy byly vypalovány obce, kdy zavládla anarchie a morová epidemie. Zvláště děsivá byla zima roku 1282, zima po dvou neúrodách. Neznámý kronikář zaznamenal tehdejší stav v Praze — píše o tom, jak lidé lezli do hnoje, aby se zahráli, jak bylo pro tisice mrtvých kopáno osm masových hrobů, jak lidé pojídali mršiny koní a checiplé psy a dokonce i — oběšence. Anežka a ostatní sestry trpělivě pomáhaly chudým a nemocným, kteří doslova obléhali klášter a hledali v nem poslední naději. Zemřela ve vysokém věku 77 let.

V loňském roce Anežku českou kanonizoval papež Jan Pavel II.

PETR HUŠEK
Květy č. 18/90

Krajan, akých málo

Cinnosť našej Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku sa opiera o pevný pilier — prácu desiatok obetavých aktivistov, ktorí našli svoje uplatnenie v šírení a rozvíjaní národných kultúrnych tradícií a slovenského povedomia v krajanom prostredí.

Medzi aktívne miestne skupiny dlhé roky patrila nepochybne i MS v Čiernej Hore II (od Jurgova), ktorej predsedom je dnes šestdesiatosemročný krajan Sebastian Mlynarcik. Mnohí krajania zo Spiša, ale aj z Oravy a iných stredísk ho poznajú. Dajme mu však slovo, aby nám porozprával o sebe, svojich skúsenostach z krajankej práce v minulosti a prezradil svoje názory na niektoré aspekty činnosti MS v Čiernej Hore, ktorým v budúcnosti treba venovať pozornosť:

Pochádzam z Čiernej Hory, tej od Jurgova, kde som sa 15. septembra 1922 narodil a prežil detské roky. Tu som ukončil základnú školu. Už od najmladších rokov som musel pomáhať rodičom na nevelkém gazdovstve. Keď som vyrástol — bol to práve počas druhej svetovej vojny — narukoval som na vojenčinu do V. pešieho pluku v Nitre. V období Slovenského národného povstania som bol pridelený do záložnej divízie, ktorá stála v Medzilaborciach. Po zatlačení povstania do hôr sa naša jednotka rozišla a ja som sa vtedy vrátil do rodnej obce, kde som sa už 15. februára 1945 oženil s krajanou Annou Trzopovou. Začali sme spolu gádzovať na otcovskom grunte. Potom prišli na svet deti — dve dcéry a syn — a s nimi aj viac povinností spojených s výchovou a obživou početnejšej rodiny. Začal som zárobkovat na Slovensku. Zamestnal som sa v TANAP-e, kde som prepracoval vyše dvadsať päť rokov. Teraz, už tri roky som na zaslúženom dôchodku.

Zaujimala ma však činnosť miestnej skupiny v obci, preto som sa ho na to priamo opýtal. Krajan Sebastian Mlynarcik živo reagoval, usmial sa a pokračoval v náreke miestnej situácie.

Počiatky našej Spoločnosti boli fažké. Potešujúce bolo však to, že krajania vstupovali do nej masovo, nie tak ako je to dnes. Miestnu skupinu v Čiernej Hore sme začali organizovať zanedlho po ukončení druhej svetovej vojny, a veru musím povedať, že jej zrod nebol naozaj lahlý. Situáciu totiž komplikoval fakt, že sme boli takmer všade pozorovaní bezpečnostným orgánmi: Existovalo sice právo dovolujúce organizovať sa a usporadúvať zhromaždenia, ale to bolo len na papieri, prax vyzerala ináč. Porušovanie „poriadku“ hrozilo väzením. Nakoniec sa nam však podarilo založiť celoobecnú skupinu so sídlom v Čiernej Hore od Tribša.

Takyto stav sme mali do sedemdesiatych rokov, teda len jednu miestnu skupinu, čo nám stažovalo, prácu, keďže obec je veľmi roztahnuta. Leží totiž na dvoch protiľahlých stranach rozľahlého kopca, čo stažovalo kontakt so všetkými krajanmi. Preto som dal návrh, aby sme utvorili novú miestnu skupinu v Čiernej Hore od Jurgova. Nápad prešiel a ešte v tom istom roku sme cieľ dosiahli, ba podarilo sa nám založiť aj miestnu klubovú Spoločnosť.

Budúcnosť našej organizácie vidí krajan S. Mlynarcik v mladých, preto sa medzinárodná stará o príliv žiakov na vyučovanie slovenčiny, k čomu ho nabáda i fakt, že voľakedy sám takúto možnosť nemal.

Viacaj pozornosť — hovorí S. Mlynarcik — musíme venovať našej krajankej mládeži, najmä deťom, ktoré navštievujú hodiny materinské reči — slovenčiny v školách. Treba im vytvoriť viac možností ako sme mali doteraz. Myslim tým najmä na rôzne súťaže, príležitosťné stretnutia, ako aj častejšie zájazdy na Slovensko vôbec lepšie styky s starou vlastou.

Na druhej strane my, skúsenejší členovia Spoločnosti a vôbec miestne skupiny by mali aktívnejšie spolupracovať s učiteľmi. Mali by sme ich pozývať na naše členske schôdze, kde by nás oboznamovali so situáciou našej učiacej sa mládeže. Ved' učitelia vedia najlepšie, ako sa dieta učí, poznajú jeho myšlienky a túžby dokonca lepšie ako my, rodičia. Preto by som navrhoval, aby sa hodiny slovenčiny uskutočňovali nielen v škole, ale dodatočne aj v našej miestnej klubovni. Ved' tam mame gramoplatne, slovenské knihy a rôzne iné potreby, ktoré v nejednej škole chýbajú. Je sice pravdou, že sa v klubovni schádzajú naša mládež, ale často len kvôli športu, čo je podľa mojej mienky absoľutne nedostačujúce.

Krajan Sebastian Mlynarcik, ktorý plní funkciu predsedu od založenia miestnej skupiny (v časti obce od Jurgova) v roku 1975, je živým príkladom našej krajankej histórie. Je členom Obvodného výboru KSSCaS na Spiši a bol viackrát delegátom na zjazdoch našej Spoločnosti. Patrí tiež k zakladateľom miestneho hasičského zboru, v ktorom do roku 1960 zastával funkciu náčelníka.

Za vzornú a obetavú prácu v krajanom hnutí bol vyznamenaný medailou Za zaslúhy pre KSCaS. Teší sa všeobecnej úcte medzi krajanami celého Spiša.

JOZEF PIVOVARČÍK

Bolo to práve v čase, keď sa zrodil Mickey Mouse — najlepšia odpoveď Hollywoodu na smutné časy. Keď mala Shirley sedem rokov, dostala najvyššie filmové ocenenie — Oscara. To všetko pod tvrdou manažérskou rukou svojej matky.

Druhé manželstvo uzavrela v roku 1951. Vydať sa za bohatého obchodného manažéra Charlesa Blacka zo San Francisca. Jeho prostredníctvom sa dostala do politiky, zúčastnila sa ako delegátka na mnohých kongresoch a stala sa angažovanou bojovníčkou za mier, ochranu prírody a ľudských práv.

Medzitým dospeli aj jej tri deti. Susan z prvého manželstva má dnes 40 rokov a je

Vo veku, keď sa začínajú iné ženy sťažovať na reumatizmus, sa najmenšia diplomatička Spojených štátov s výškou 1,59 m stala vyslankyňou v Prahe. V auguste minulého roka odovzdala prezidentovi Husákovovi svoje poverenie listiny. Shirley Templová sa dnes „prestupováva“ tisickami základných českých slov a konverzácie. Ako hovorí, keď ju bývalý prezident Husák žiadal o vybavenie určitých výhod, vždy mu po česky pripomienula zásady občianskych práv a uviedla mená politických väzňov.

Je verejným tajomstvom, že rezidencia Shirley Templovej bola už pred revolúciou miestom stretnania sa Václava Havla a Jiřího Dienstbiera, spisovateľa Milana Kunduru, herca Pavla Landovského, režiséra Miloše Formana, ako aj mnohých iných prenasledovaných disidentov a chartistov.

Shirley hovorí dnes prorocky: „Vedela som, že jedného dňa príde k zmene.“ A uľahčene dodáva: „Bola som iba prijemne prekvapená, že to šlo tak pokojne a rýchlo.“

Rýchlo prišlo aj pozvanie od prezidenta USA Georgea Busha, aby ako pražská vyslankyňa sprevádzala nového prezidenta Česko-Slovenska do Bieleho domu.

Na prekvapenie Georgea Busha Václav Havel nežiadol od neho peniaze, iba ideovú podporu. Túto ideovú podporu poskytuje vyslanectvo Shirley Templovej-Blackovej v Prahe o to viac, že teraz sa aj oficiálne stalo otvorenou bránou do nového európskeho domu i do syta pre všetkých demokraticky zmysľajúcich umelcov, vedeckov i politikov Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

Veľkým a malým divákom sa v roku 1935 zastavil dych. Detská filmová hviezda tridsiatych rokov dokázala všetko: urobila „špagát“, premety, stepovala, spievala, jazdila na kolieskových korčuliach. V priebehu 90-minútového predstavenia diváci zabudli na hlad, nezamestnanosť, hospodársku krízu. Kučera Shirley Templová sa narodila roku 1928.

novinárikou, 36-ročný Charles je vládnym úradníkom, a 34-ročná Lori fotografkou.

Usilovná matka ich však všetkých predčila. Ako 46-ročná sa stala americkou vyslankyňou v Ghane, neskôr, za vlády Georgea Busha, vedúcou protokolu na Ministerstve zahraničných vecí Spojených štátov. A starou mamou.

pečného protivníka, ale o zápas v jeho osobnom živote. Telly Savalas porazil najstrašnejšiu z chorôb — rakovinu.

„Telly bol rovnako odvážny v boji s chorobou, ako bol odvážny inšpektor Kojak v boji so zločincami,“ povedal jeden z jeho blízkych.

Začalo sa to koncom minulého leta. Herec sa zrazu necítil akosi vo svojej koži. „V prvom okamihu som tej únavy nepripisoval veľký význam,“ priznáva, „nešiel som hned k lekárovi. Až keď sa môj stav zhoršoval, rozhodol som sa navštíviť urologa. „Stretnutie s doktorm Samom Lipshtizom, známym špecialistom, však vtedy radšej zatajil. Nepovedal o ňom nikomu, ani svojej žene Julie.

„Až keď 22. novembra minulého roku zaznel z úst lekára strašný verdikt, pochopil, že už ďalej nemôže mlčať. Julie má právo o tom vedieť. Musel sa jej konečne zdôveriť s tým, že je postihnutý rakovinou močového mechúra. Táto choroba pred štyrmi rokmi pripravila o život aj jeho milovaného brata Georgea, ktorého považoval za svoje druhého. George hral spolu s ním v seriáli o inšpektorovi Kojakovi, a to najmä preto, aby boli stále spolu.

lil s obdivuhodnou odvahou. Nikdy sa nešťažoval, práve naopak, každé ráno odchádzal na nakrúcanie a večer sa vracať domov v dobrej nálade, ako keby sa nič nedialo.“

Počas nakrúcania seriálu nemal nik z jeho spolupracovníkov ani najmenšie tušenie, ako veľmi sa Telly Savalas musí premáhať.

„Usmieval sa ako zvyčajne,“ spomína istý člen filmového štábdu. „Nikto z nás ani nevie predstaviť, čo si musel vytrpieť.“

Telly sa však nevzdával. Rozhodol sa vzoprieť osudu a rozdávať radosť až do dátumu operácie. Našiel dokonca dosť sil, aby sa spolu s hereckou dvojicou Charlesom Bronsonom a jeho ženou Jill Irelandovou — ktorá sama odvážne bojuje s hroznou chorobou — zúčastnil sa na galapredstavení v prospech boja proti rakovine... A nik netušil, že iba o niekoľko hodín neskôr sa sám podrobí operácii.

Na druhý deň, keď sa ohlásil v nemocnici v Chicagu na oddelení, kde sa mal podrobniť chirurgickému zákroku, sa jeho lekár nezdržal a opýtal sa ho, odkiaľ sa v ňom berie toľko sil. Telly odpovedal: „Mám naozaj všetko, čo je potrebné k štasiu: skvelú ženu, dve nádherné deti... Čo viac si človek môže želať?“

Už predtým si od lekárov vyžiadal prísľub, že táto „malá mrzlosť“, ako sám nazval operáciu, si nevyžiada viac času ako jeden víkend, aby mohol pokračovať v nakrúcaní seriálu. A skutočne: všetko sa odohralo tak, ako si to naplánoval. Onedlho opäť stál pred kamerami...

„Istý čas sa bude musieť liečiť chemoterapeuticky a každé tri mesiace absolvoval niekoľko testov,“ vyhlásil jeho lekár. „Sú to však len formality. Šesťdesaťšesťročný Telly Savalas má toľko životnej energie, že sa určite dožije aspoň stovky!“

„Nikdy sa mi nezdal taký mladý a plný energie ako teraz, po operácii,“ dodáva jeho manželka. Je to, ako keby sa bol zvabil akýchsi zlých démonov, ktorí ho trápili od smrti jeho brata. Teraz sa začala jeho druhá mladosť...“

Z detskej hviezdy diplomatka

Americký herec Telly Savalas — alias inšpektor Kojak — práve vybojoval svoj najťažší zápas. Nejde o niektorú z epizód známeho a populárneho televízneho seriálu, v ktorom tak často dostal na lopatky nebez-

„Odkedy Telly vie o svojej chorobe, bojím sa, že ho prenasleduje predstava utrpenia, ktoré prežil jeho brat.“ Zdôverila sa vlna novinárom Julie Savalasová. „Avšak na veľké prekvapenie celej rodiny on jej če-

PAVEL BUNČÁK

Jesenná obrana poézie

Všetko je v premenách čo dýcha a čo žije
aj pravda zakliata hlboko v zemskom sloji
kým krásu vtelená do slov a poézie
ako liek zázračný stesk a smútok hojí

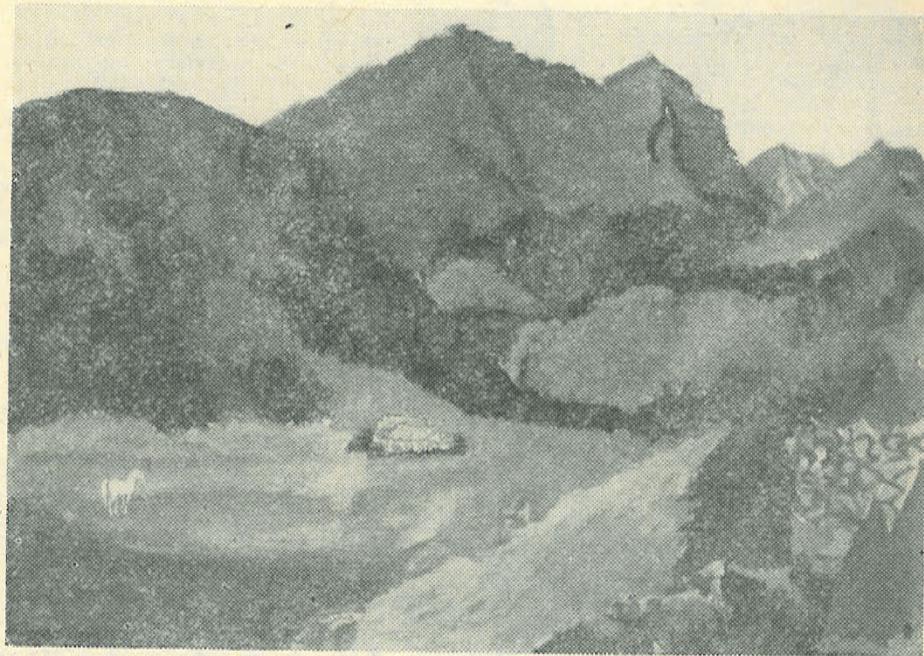
Ty hniezdo myšlienky v škarúpke orecha
konármi vetrisko hýbe a kymáca
pre srdce zdesené láska a potecha
hrá rada piano a fortissimo nestráca

Kanárik v klietke sní má vlahu semená
ked' zobudí ho zo sna záblesk slnečný
tu padnú z neho nočné bremená
a zlatí údel násť tú sivú reťaz dní

Ty pravda pravdivá cez mračná presvitáš
kto kožu stiahol ti a napäť na bubon
ak hudbou bola si viac piesne nevydáš
z úst tvojich suchých duní tupý ston

Všetko je v pramenach čo dýcha a čo žije
aj údel človeka od vekov s vlčicou zápasil
taký je prastarý zákon slnečnej harmónie
o vráť mu hviezdne nebo prameň sín

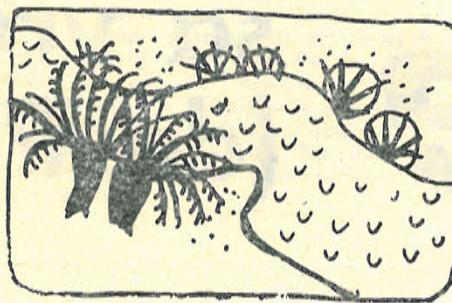
Všetko je v premenách aj sen a ľudské bdenie
pravda sa prelieva z bolesti do poznania
rodí sa dozrieva a hynie dennodenne
len since svetom hýbe a bude do skonania

"Chráňme prírodu" — kresba Moniky Krišikovej z Vyšných Lapšov
(VIII. trieda)

STANISLAV K. NEUMANN

Vřes

Už téměř všecko dokvetlo, zvadá,
už skvrny zlaté na stromech jsou,
po ránu rosa varovně padá,
lovecká puška s tichem se hádá,
na ostružiny děťátka jdou.

Teprve teď se v pasekách, mláži
rozkročil chlapsky, plamenem zkvet,
pohodil hlavou, jako když sází
sto proti jedné, jako když hází
sonorní výzvu do tváře let.

Srna se dívá z okraje lesu,
cože to hoří na pěšinách,
z korun se blíží mrazný dech běsů,
u země zpívá kytice vřesů
o vytrvalosti v proměnách.

SLOVNÍK ŽIVOTA (185) —

PÍSANIE SPOLUHLÁSOK Ď, T, N, E PRED E, I, Į, IA, IE, IU (2)

c) v tvaroch s predponami: odísť, odísiel, predísť, nadísť; odina-

kiaľ; rovnako tak v tvaroch: nadeň, podeň, predeň;

d) v slovách jeden, jedenásť, hoden, žiadnen, vinen, temer, teraz,

teda, vtedy, pijatika, vínečko, terč;

e) v slovách cudzieho pôvodu, napr.: komunizmus, termín, idea, negácia, paleta, disciplína, nikotín, lignit, dekan, študent, Martin,

matematika, politika, tiger, krokodíl;

f) v onomatopoických slovách tik-tak, tikať, tikot (o hodinách).

Slová latinčina, latinský, latinka, emiter sa vyslovujú s t.

POESKY

naležecť się

ile się panu

naležy?

naležnosć

naležny

naležycie

naležyty

naliczyć

nalot

nala-

dować

SLOVENSKÝ

patriť sa

koľko som

dlžný?

pohľadávka

prišlušný, dlžný

náležite

náležity

narátať

nálet: povlak

naložiť, nabiť

(elektr.)

ČESKÝ

patřit se

kolik jsem

dlužen?

pohledávka

prišlušný, dlužný

náležité

náležitý

napočítat

nálet: povlak

nalo-

žít

nałamać

nałapać

nałatać się

nałazić się

nałgać

nałogowiec

nałogowy pijak

nałoić

nałoić komu skórę

nałowić

nałeźnica

nałóg

nałupać

nałuskać

nalykać się

namacać

namachać

namoknać

namalować

namarnotawić

namarnować

namarszczyć

namarszczyć się

namartwić się

namarznąć się

namaszcać

nalámať

nachytat

nazaplátovať sa

nachodiť sa

naluháť

notorik

notorický pijan

namasť lojom

zmlatiť nickoho

nalevíť

pobehlica, eundra

zlozyk

nakálati: nalámať

nalásiť

naložiť sa

namacaiť

veľa urobiť

namoknúť

namaloval

premrhať

premrhat

zmrastiť

zamraťiť sa

natrápiť sa

namarznúť sa

nasnívať sa

namazat

nalámat

nachytat

nezáplatovať se

nachodit se

nalhat

notorik

notorický pijak

namazat lojem

nabit komu

nalovit

kubéna

zlozyk

naštípat, nalámat

halouskať

nalokat se

nahmatat

póridit

namoknout

namalovat

promarnit

promarnit

svraštit (celo)

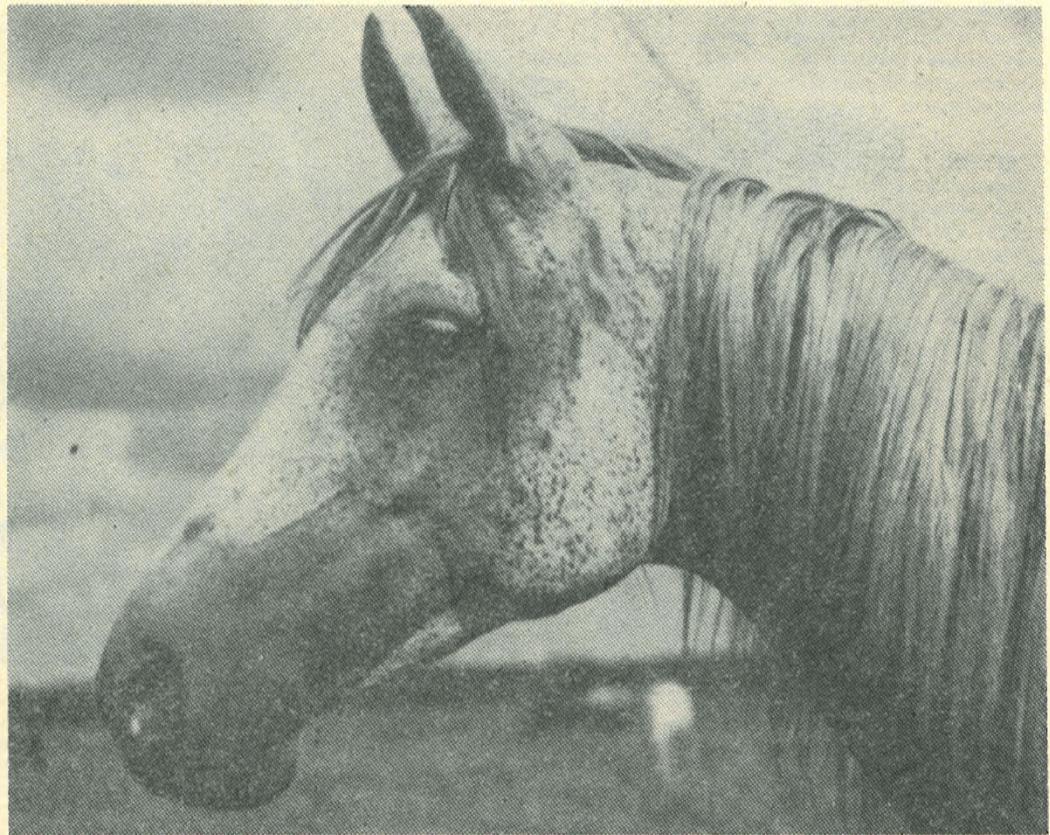
zamračit se

natrápit se

namrzniout se

nasníti se

namazat

Kone sa vracajú (do Poľska)

V úvode si treba vari objasniť dôvody pašérstva podaktoričkých občanov zo Zwardoňa, Dolných i Horných Rycerok, Ujsola a celého živieckeho pohraničia v Poľsku. Po pokolenia to bol pre mnohých spôsob obživy. Ešte donedávna starčekovia rozprávali, ako za cisára pána bosí chodili na Slovensko, hoci vtedy aj ich slovenské kraje boli pod jednou zástavou. Pred vojnou sa do Československa chodilo s mukou a vracalo s topánkami. Po štyridsiatot piatom sa začalo špiritusom a začať sa nosili zipsy a gombičky, a vlni sa skončilo videami a ďalšou elektronikou. Teraz je mňtva sezóna, obe strany overujú trhy.

POLITIKA KAZÍ KŠEFTY

Kým sa to v Prahe politicky neotočilo, neboli tu zlý obchod, — vysvetluje goral, ktorý prísaďa, že sám nechodi, ale vie, čo sa v dedine deje. — Prestríhli drôty na hraniciach do Rakúska a Slovák radšej ide tam, než by sa mal nocami motať po horách.

— Vari sa už nebude vyplácať chodiť cez hranice?

— Eee... také reči! Vždy čosi kdeśi nebudete...

Pre miestnych goralských sú hranice čosi ako vec dohody. Oni sa však s nikým o ničom nedohodli, nuž hranicu berú ako umelú ne-

viditeľnú čiaru, kvôli ktorej majú občas problémy.

— Ak má ktosi v rodine na česko-slovenskej strane cez Przegybek hodinu a cez oficiálne prechody v Tešíne či Chyžnom ceľý deň, potom sa na takú hlúpost, akou je hranica, radšej nepozerá, — zdôvodňuje starý goral. — A že tam človek čosi vezme a s ním sa vráti, z toho predsa také veľké státy neschudobnejú.

Táto svojská filozofia straší orgány spravodlivosti.

— Miestni nepovažujú pašovanie za čosi zlé, odsúdeniahodné, — vysvetluje František Kasperczyk, šef tamojšej prokutatúry. — Naopak, pašeráci sa často tešia vo svojom prostredí väznosti. O ich kúskoch, o tom, ako oklamali spravodivosť, sa bavia pri pivu... Všetci všetko vedia, len kedé príde finále, pred súdom vládne solidárna zábudlosť. Jedni mlčia zo strachu, iní zo zásady. Občas sa musí zasmiať: podozrivý z pašovania koní tvrdí, že nemá so zvermi nič — ten sa pripojili a šli za ním, neborákom, k hraniciam. Koho chytia s batohom, odpríahá, že mu nepatri, batoh ležal na zemi, on sa ien šiel pozrieť, čo to je a hned sa naňho vrhli vojaci...

Podpredseda okresného súdu Wiesław Slezak, tiež vie, že každý prípad s pašérkmi je dlhy, zamotaný, čierne sa stane bielym a všetci všetko zabudnú.

Pohraničia tvrdia, že veľmi dobre vedia, kto, kde a s čím chodí. Jediným problémom

Pašovanie, — podľa encyklopédie, — je previnenie alebo priestupok spočívajúci v preprave cez štátne hranice (dovoz buď vývoz) devízových hodnôt buď iných predmetov bez povolenia štátnych orgánov. Je to vlastne celosvetový jav, existujúci prakticky od vzniku hraníc a obchodnej tovarovej výmeny, rozšírený najmä medzi obyvateľstvom pohraničných oblastí. Existuje teda aj medzi násimi susediacimi štátmi — Poľskom a Česko-Slovenskom. Stretávame sa s ním aj v literatúre, medzi iným Margita Figuli spomína pašovanie koní vo svojom románe *Tri gaštanové kone*. Ked' ide o tieto zvieratá, dlhé roky sa ich pašovalo z Poľska do Česko-Slovenska. Časy sa však menia a pašeráci sa prispôsobujú novým ekonomickým, ba aj politickým podmienkam. A tak nie div, že dnes kone, ktoré stojia päť-šesť a niekedy aj viac miliónov zlých, začína sa prevádzkať späť do Poľska. Je to skrátka výnosnejšie. Píše o tom bratislavský týždenník *Život č. 24/90* v reportáži *Kone sa vračajú (do Poľska)*, ktorú dnes prinášame.

je, že nevedia, kedy Česko-slovenskú hranicu s Poľskom nikdy netvoril ostatný drôt, pred rokmi zmizol aj rozoraný pás zeme. Ako teda takúto hranicu, hlavne v horách ustrážiť? Vojaci nevedia, kedy pôjdu pašeráci a ti by zasa dali všetko, keby sa vyzvedeli grafikom patrol, ktorý je u pohraničiarov najväčším tajomstvom.

Podplukovník Albin Kłodnicki tu vidi aj akúsi svojskú rivalitu:

KTO KOHO OKLAME?

— Posledné amnestie „vyčistili“ životopisy. Stretávame sa s neoficiálnym priznávaním, chvália sa kúskami. K našim povinnostiam patrí aj prevencia — varovné rozhovory. Ked' vojaci hovoria o dôsledkoch, nielen pašovanie, ale aj prekročenie hraníc, za ktoré hrozí trest päť rokov, neraz počújú odpoved: — Vy máte svoju prácu, za ktorú vás platia a ja svoju, ktorou si zarábam.

Podplukovník si nespomína, že by sa prichytení pašeráci vyhŕázali vojakom, alebo ich rodinám, ktoré žijú tiež v okolitých dedinách. Ak už majú na dokohôľ fažké srdce, potom na susedov, svedkov, ktorí kdesi poviedali o slovko viac, než mali, než museli. Miestny richtár Jan Buška hovorí o veciach veľmi opatrne: — Kohosi tam občas zbijú, ktorí zaplačie nad vyhorenou chalupou či stodolu... Ľudia o takých veciach všeličo hovoria, ako im to slina na jazyk prinesie...

— Ale s tovarom sa na druhú stranu chodí?

— Neviem, bývam uprostred dediny. Možno sa chodí, možno nie, pred vojnou sa chodilo...

Inak o dedine vie richtár povedať všetko: Rycerka Górná má 430 čísel, polička po dva tri hektáre, niektoré, pri hore, sú neobrabané, lebo zver by všetko poničila. Z pôdy nevyžijú, preto mnoho mužov robi v baniach. Na rannú smenu odchádzajú už o pol štvrtej. Viaceri pracujú v hore, ako drevorubači, no tam slabo platia. Zvyšok žije z gazdovstva a priležitostných prác. O pašovaní sa tu „vie“ iba toľko, čo nikomu neuškodí.

STARENKINE TRIKY

— O starenke z našej dediny vám vojaci povedali?

— Hovorili niečo...

Tá im dala zabráti. Už nežije, ale v goralských domoch sa o nej dosiaľ rozpráva. Mala sedemdesiat rokov a ešte chodila na slovenskú stranu. So všetkým, čo sa oplatiло. Raz ju chytili s vrecuškom korenia. Bez slova sa dala odviesť na stražnicu. Cestou nápadne urobila dierku do vrecka a potom ho hodila na stôl: „Korenie? Aké korenie?“ Alebo jej číslo s lampou... Hliadka videla akúsi postavu, zavolala „Stoj, lebo streliam!“ a z tmy sa ozvalo: „Ved neutekám, stojím!“ Na potvrdenie slov zažala lampu. Ked' sa vojaci priblížili, našli iba tú lampa — visiel na kríku. Iba odkiaľsi zdola počuli praskanie halúz.

V osiemdesiatom piatom Andrzej B. viedol k hraniciam koňa, ktorého mal zo slovenskej strany ktorí prevziať. Pomáhal mu strýc, Jan B., ktorý pri hraniciach robil v lese a poznal tu každý chodník. Andrzeja vojaci chytili, strýca spoznali, ale stihol utiecť. Kým dobehol domov, vo dvore boli vojaci. Skúšal cez plot, ale zbadali ho. — Prečo idete domov cez plot? — pýtali sa pri výsluchu.

— Nuž, ja rád skáčem cez svoj plot, dostalo sa mi odpovede.

— Občas je to neprijemne, ale smeju sa nám do očí... taká je tu služba, — vysvetluje podplukovník Kłodnicki.

— Kým pašéraka nechytíme pri čine, nič nemôžeme robiť. Pri hraniciach sú goraliské osady, polia sa stýkajú, na hraniciach stinajú stromy, ktoré slahujú koňmi. Dva-tri kone priamo na hraniciach, to je normálne, alebo to tak má vyzerať...

ŠTVORNOHÁ EKONOMIKA

Ekonomické zákony platia na hraniciach priam ideálne — obchoduje sa iba s tým, čo sa opláca. Donedávna to boli kone. Aj prokuratúra a súd majú najviac „konských prípadov“. História pašovania koní je dlhá a vďačná téma na rozprávanie. Opačne pribíjané podkovy, rýchla výmena záprahov pri poľných práciach alebo zvážanie dreva. Pašovanie koní má svoje legendy. Radí tu rozprávajú o koňovi, čo sa dvakrát a možno i viackrát vrátil, k svojmu pánovi, lebo ten ho tak mудro vycvičil. Legendou však nie je prípad, ked' jeden goral predal v noci krievného koňa ako zdravé zviera. Po dve nasledujúce noci k nemu prichádzali slovenski goralí, aby im vrátil časť peňazí a vyrovali krvidu. Jedného dňa ho v lese tak zbilí neznámi páchatelia, že skoro vypustil dušu. Odvtedy sa nik nepokúšal pašovať nekvalitný tovar.

Obchod s koňmi sa začal na prelome sedemdesiatych a osiemdesiatych rokov, hocí jednotlivé kusy sa prehánali odjakživa. Vrchol dosiahol v rokoch 1984 až 1986. Kone sa kupovali po celom Poľsku. Nákladiakmi ich zvážali k hraniciam a v noci sa hnali na Slovensko, kde kone potrebovali pri lesných práciach. Kôň, ktorý vtedy stál Poľsku dvesto tisíc zlôtých, bol za hranicami hodný 500—1 000 dolárov. Po niekoľkých prípadoch s falošnými dolarámi začali inkasovať v krounach: 50 až 90 tisíc korún. Na dobrom koníkovi sa zárabalo više milióna zlôtých. Riziko sa vyplácalo.

Gorali zhodne tvrdia, že pri pašovaní bola československá strana liberálnejšia než poľská. Zrejme pašovanie koní až tak neprekážalo. Najmä, ak sa rozchýrila zvesť, že na niektorom mieste sa bude pašovať literatúra, o kilometr ďalej sa dalo pri troche šťastia prehnáť celé stado. V minulom roku všetko zdraželo — aj kone. Tie teraz stojia v Poľsku už milióny a na slovenskej strane o nie je zaujem. Vojaci za však dozvedajú o pašovaní koní opačným smerom. Zatial je tu pokoj. Fungujú iba rodinné väzby — vzájomná pomoc. Vážni partneri zo slovenskej strany sa vrhli na Rakúsko. Najvytravnejší chodia teraz do Česko-Slovenska po spiritus, pretože je lacnejší. Ale čo už možno zarobiť na 10—15 flaškách prenesených na chrbe?

STÍHANIE BEZ VÝSLEDKU

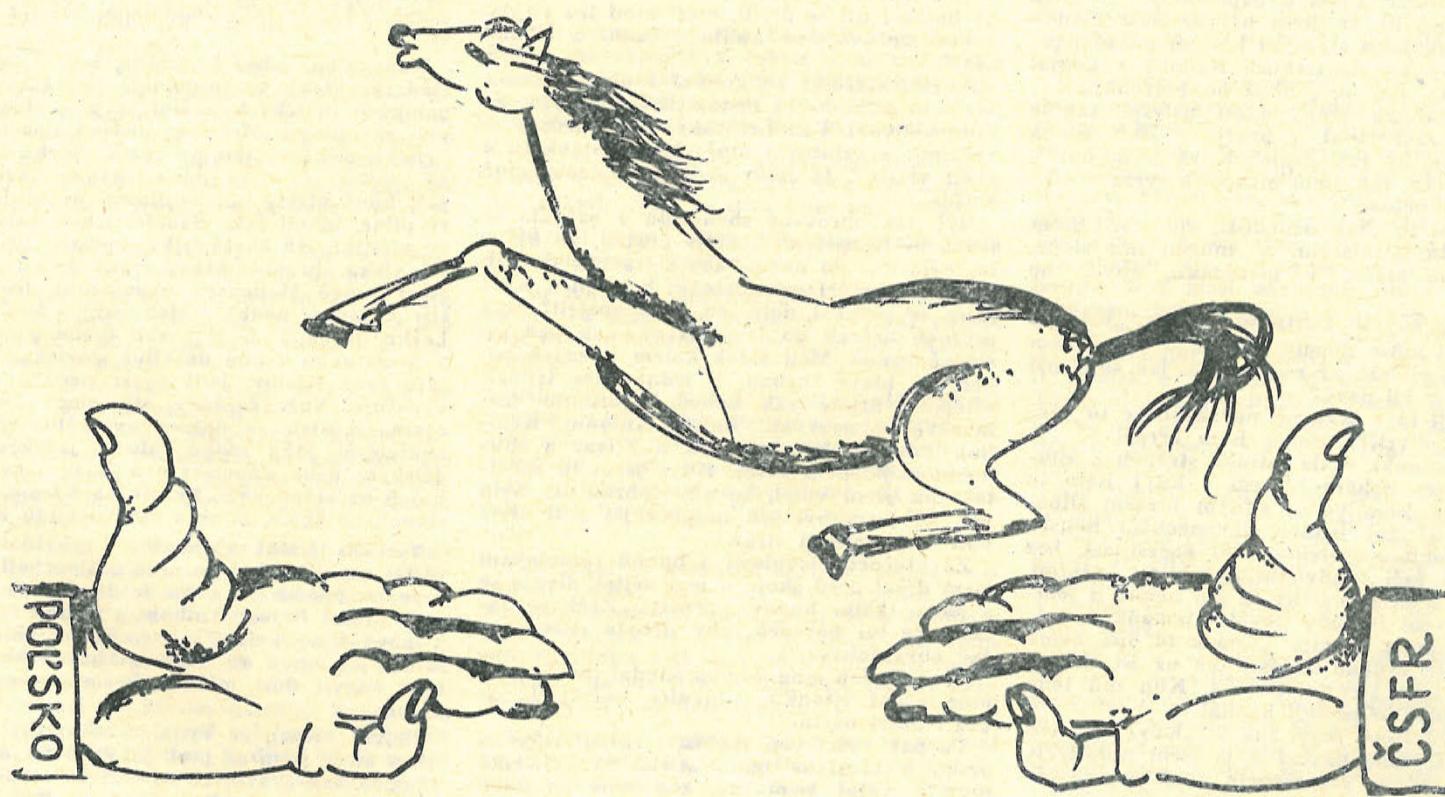
Na hraniciach vždy prekvitol obchod a nič nenasvedčuje, že by sa to malo zmeniť. Treba očakávať, že pohraničie opäť ožije. Opäť sa zaplnia súdne siene?

— Naše úsilie príčasto neprináša výsledok, — hovorí prokurátor. — Zrejme by bolo lepšie ponechať tieto problém finančnej kontrole, ved' ide o finančné priestupky, a neľaháť do veci trestné konanie. Problém je však zatial v tom, že pašovanie je spravidla spojené s nelegálnym prekročením hraníc, čo sa tu považuje za vážnu vec. Ak by sa rodiny, žijúce z oboch strán hranice, mohli stretávať normálne, problém drobného pašovania by sa stratil. Právo hovorí svoje, gorali tiež svoje. Od istého času sa stretávajú pri hranicích stôpkach a z rúk do rúk prechádzajú kožuchy, šminky, peniaze. Taký obchod — vlastne pašovanie, nemožno ustrážiť, ani keby tu vojaci stáli každých päťdesiat metrov. Ked' niekoľko metrov od hraníc zastavili gorala s koňom, ten len mávol rukou: Nech bratanec pukne od závislosti, akého ja mám pekného koňa!

Na druhej strane hranici si akýsi Slovák posunul čiapku a odchádzal domov.

Možno bratanec.

Kresba: Empe

Karel Poláček

Bylo nás pět (9)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Ani jsem nevěděl, jak jsem dlouho ležel a jenom jsem cítil, jak mne po zádech hrají teplé a chladné vlnky, i díval jsem se oknem na dvoreček a viděl jsem, jak se slunce kutáli po střeše našeho dřevníku a na střeše seděl kocour Honza a tvářil se tak starostlivě jako nás tatínek, když hledá dýmku a neví, kam ji dal. Nelíbila se mi Honzova starostlivost a já zavřel oči.

Po chvíli jsem zaslechl rychlé dupání a nějaký silný hlas pravil: „Kdepak máte toho pacienta?“ a z toho hlasu vanul vítr, který voněl po růžových a bílých cukrátkách, jako jsou v lékárně v té kulaté sklenici a já jsem je vždycky chtěl mit.

On si přinesl malý kufřík a já jsem chtěl vědět, co v něm jest a on mně dýchal na prsa a lechtal mne vousy pod bradou a vstříčil mně teplomér pod paždí a pravil: „Máte tu dusno, panstvo, vzduch, vzduch, hodně vzdachu, velectení, to je to hlavní“ a chvíli se díval na hodinky a pak pravil: „Mno! A potom jsem slyšel, jak v krámcu zacinkalo závaží a váha pravila: „Dejte mi ještě liberku kávy, tohle už jest čtvrtý případ spály, ke kterému jsem byl zavolán, máte Francovku? Tak mi dejte lahvičku, jenom klid, klid, pane Bajzo, já se k vám ještě dneska podívám, tak, tak, kolik to cítáte? Já se klaním.“

A já jsem se hluoce ponoril do toho zeleného láku a plaval jsem, pořád jsem plaval a Venda Štěpánku taky plaval, já jsem se divil: Takový malý prcek a jak už to umí plavat a já jsem šel domů a byl jsem hodnou chvíli hodný, chodil jsem pomalu, koukal jsem se ctnostně a mluvil jsem pravopisně a moje řeč byla: „Ovšem, zajisté, nýbrž, pakliže, tudiš a nápodobně.“ A když jsem si myslil, že jsem byl už dost dlouho hodný, tak jsem slušným hlasem požádal tatínka, aby šel do cirkusu Rudolfa a koupil mně slona Jumbo, jelikož ho potřebuju.

Když tatínek moji žádost uslyšel, tak se příšerně zachechtal a pravil: „Hal! Slona Jumbo, to by tak hrálo! Když jsem byl v tvých letech, tak jsem musel do světa a nikdo do se mě neptal.“

Já jsem se však nepoddal, ale mořil jsem ho žalostným hlasem, že musím mít slona, jelikož ho máme v přírodnáku, abych ho uměl.

Tatínek odvětil zlostným hlasem: „Kdepak si dneska může dovolit pořídit si slona, kam by jeden přišel?, až podle toho, jak se zlepší obchody a jdi pryč.“

Vyslovil to s takovou nevrlostí, že to znělo jako „divrč“, pročež jsem brčel.

Ale maminka vzala tatínka stranou a mluvila s ním tichým hlasem a když jsem to viděl, tak jsem velice silným hlasem sliboval, že už ani jednou nevynechám housle, že každému dospělému dám počestnost, bez dlouhých řačí všudykam doskočím, vyřídím, pomůžu a od Mančinky se ani nehnu a jemným hlasem ji budu povídat pohádky.

A maminka pravila: „Copak to dítě nemá mit vůbec žádnou radost? Ty už jsi škudlil pomalu jako strejda Vařeka. Kup mu toho slona, vždyť to nestojí bankál.“

Pročež tatínek mávl rukou: „Když slon, tak slon, máte mne poznat a já jsem žádostivý, jestli si jednou vzpomenete, co jsem pro vás udělal.“

Já jsem zajásal neslychaně silným hlasem a políbil jsem tatínkovu ruku. A koukám se,

koukám a vidím stát Jumbo, toho obrovského slona indického, rovnou před našim květem. Stál klidně, uši měl jako obrovské lopuchové listy, tuhou kůži jako z dehtové lepenky a usmíval se těma malinkýma, chytříma očičkama.

Dal jsem mu ibišové cukrátko, které jsem odcizil v krámcu a on si cukrátko vzal prstíkem, co má přidělaný k chobotu a táhal jsem se: „Jseš rád, Jumbo?“ on pak pokývnul hlavou na znamení, že jest rád.

Nacež jsem mu pravil přísným hlasem: „Copak je to platné, milý Jumbo, musíme jít do školy.“

Jumbo odvětil: „Když do školy, tak do školy. Napřed povinnost a potom zábava. Nikdo učený s nebe nespadl. Škola mě štěstí, pročež: Pojd sem, synu, a uč se moudrým být.“

Potom mne chobotem vzal opatrně kolem pasu a vysadil si mne krk. A Kristýna mně podala kabelu s učením a tatínek s maminkou se postavili před krámcem, aby viděli a já jsem dal slušné pozdravení a zavelel jsem: „Vpřed!“

A slon kráčel zvolna a velebně a všichni se koukali a já jsem byl velice hrdý. Kteří se koukali: Jodaska, co prodává hliněné nádobí, Trojna, bednář, Rychtera, řemenář, Bednářík, obuvník, Svatý, krejčí pro pány i hochy, Mazura, autodopravce, Jaroš, řezník a uzenář Kozí Kuneka, ano i pan Fajst, také pan Podlena, co píše na hejtmanství.

Celé město se koukalo a všichni se divili.

A když jsem zahnul za roh, tak se divili: Precík, komíník, Laušmanka, niňářka, Dušánek, cedulář, Volořilka, krupařka a Homoláč, sklenář, a Netuka, mydlář.

Taktéž se divili všichni holubi, co létaří kolem bánek, Bejvalovi koně se divili i Jakub, pacholek i psi se divili, mezi nimi též Pajda.

Věškeré tvorstvo kulilo vočadla a říkalo: „Jé!“

A pan starosta se koukal s okna radnice a s ním celé obecní zastupitelstvo a bylo náramně divení. Pan Letovský, nás polecaj, se vzpřímlil a salutoval mně; říká: „Sláva ti, ó synu vlasti!“ Já jsem poděkoval neobyčejně slušně.

Byl pak obrovský sběh lidu a ozývalo se troubení hasičstva. Někteří pravili, že by se to mělo dát do novin, aby si to lidí přečetli.

A slon kráčel pravidelným krokem a když jsem se podíval dolů, co jsem spatřil? Dva mužové kráčeli po levé straně, dva pak po straně pravé. Měli šátek kolem hnědých berber, na hlavě turban, v jedné ruce trháli oštěp, v druhé pak kabelu s učením. Oni mužové se nazývali: Bejval Antonín, Kemlink Eduard, Jirsák Čeněk a Zilvar z chudobince, jménem Josef. Když jsem to spočítal, tak jsem viděl, že nás dohromady bylo pět. Já jsem byl ten nejprvnější a ti čtyři byli moje tělesná stráž.

Za hlučného troubení a bubnů rampování jsem došel před školu a pan učitel, dívaje se s ekna školní budovy, pravil: „Žáčkové zahovejte mi pořádek, aby nebylo stížnosti z řad obyvatelstva.“

Před školou mne Jumbo sundal dolů a pak mně podal čítanku, mluvnici, početnici, jakž i psací náčiní.

Tu pak vyšel ven školda, i zkřížil ruce na prsou a táhal se mne: „Ceho žádáš velký muž?“ Kázal jsem mu, aby mně po dobu školního vyučování slona bedlivě opatroval a přinesl mu něco k občerstvení.

Školda se uklonil, vece: „Prosím.“ a odešel do školní budovy, v krátkosti však z ní zase vylezl a přinesl láhev citronovky, kterou podal Jumbovi.

Slon přiložil láhev k ústům a limonádu vypil, říká: „Brr! Ta bere! Pánbůh zaplat!“

Když jsem viděl slona pít, sám jsem dostal strašnou žízeň a otevřel jsem oči a dlouho jsem nemohl pochopit, že ležím v posteli. Kde je sběh lidu, kde je ta sláva a to troubení, to rampování?

Bylo už pozdě, krám byl zavřený, tatínek seděl u postele a koukal se, maminka mne podpírala jednou rukou a v druhé držela sklenici s malinovou limonádou a pravila: „Pij, Petříčku, ono ti odlehne.“

Já jsem pil velice lačně, ono to ve mně žbluňkalo a když jsem se napil, tak jsem pravil: „Děkuji ti, maminko-milenko, že ses za mně u tatínka přimluvila, aby mně kupoval slona. Viš, já a Jumbo, my teď spolu mluvime a chodíme porád spolu.“

„Dobrě,“ odvětila maminka, „jenom hezky spi, aby ses z toho vyspal.“

„A tobě, tatíncu,“ pravil jsem, „taky nastokrát děkuju, že mě skrize mně takovou outratu.“

Tatínek se poušmál a pravil: „Není zač. To viš, já na nějaký ten krejcar nekoukám, když to musí být.“

U postele stála také Kristýna, ona na mně koukala a já jsem jí pravil: „Až vstanu, tak řeknu Jumbovi a pojedem do Rampuše, že v Rampuši neviděli ještě slona?“

Kristýao se zachycila, ale maminka přísně na ni udělala: „Sš!“ A když jsem usnul, tak jsem slyšel, jak praví slabým hlasem: „Maminko, dej Jumbovi rýži, jelikož sloni rádi rýži, to jest jejich nejmilejší“ a pak jsem ještě slyšel, jak v krámcu praví váha cinkovým hlasem: „Kilo rýže, čím ještě posloužím, prosím?“

Kdepak by horálé v Rampuši viděli slona, neboť ten žije v širých rovinách Indie, zavlažovaných velotokem Gangu, to jest, viš Kristýno, posvátná řeka tamnějších domorodců.“

Jenomže teď nevím, jestli jsem to pravil já nebo pan učitel, jelikož jsme toho dne dle měli přirodák, ale nikoliv ve třídě, nýbrž na dvoře. Záci stáli kolem našeho Jumba a pan učitel ukazoval na něho pravítkem a vykládal.

„Nuže, pozor, žáčkové. Bedlivě sledujte můj výklad, abyste si něco odnesli do života. Nezávadí-li pozor, jak je to nešetrnost vůči mé osobě, když se tolik namáhám, nešetrě zdraví.“

Nuže, slon, jehož tu vidíte, žije v četných stádech, která se prohánějí v rozsáhlých pampách indických a živí se po výtece stravou rostlinou, Melichar nedává pozor, Melichare, dej sem ten provázek, hochu darebný, avšak slon se dává snadno zkrotit a pak koná platné služby lidem, neboť je zvíře plné, nikoli jako Šabata, jehož jsem přávě přistihl, jak chytá lelký. Pomáhá při stavbě, vleka ohromně klády svým chobotem, teď jsem právě Melichara napomenul, leč hoch ten darebný nedbá. Melichare, Melichare, hochu darebný, já si pozvu tvého pana otce a promluvím s ním důkladně slovíčko, což se týče také Klamy, jenž pozor nedává a jiné vyrušuje. Nuže žáčkové, síla slona jest ohromná a slon se dožívá vysokého věku, s některými žáky mohu mluvit jazykem andělským nebo d'ábelským a je to jako když hráček na stěnu hází, Vašátko a Klenovce zůstannou po škole, já se s nimi nebudu zlobit.“

Všelicos ještě zajímavého vykládal pan učitel a my všechni pozorně naslouchali. Když bylo po vyučování a šlo se domů, tak se ke mně přidal Bejval Antonín a mluvil se mnou a koukal se kolem, aby všechni viděli, že mluví se mnou ze všech nejvíce. Ale já s ním mluvil dost málo a kráčel jsem vedle Jumba.

Bejval pravil, že vynalezl obrovský vynález a když jsem se ptal, jaký by to měl být vynález, tak pravil, že by Jumbo mohl ostávat u nich ve stáji, jelikož by koně mohl naučit sloni moudrosti a sám by od nich

pochytal koňskou moudrost. Koně a slon by se mohli zkamaráditi a mohli by spolu mluvit.

Odvětil jsem: „To není žádný vynález a já to nechci. Koně až si chodí spolu, já budu chodit se slonem.“

On však jinak nedal a porád do mně mluvil, že Jakub bude dávat slonovi seno, oves a rýži a vůbec bude dbát, aby mu nic nechybělo.

Já jsem pravil: „To by se ti šiklo, abys pak každému mohl vykládat, že slon je váš a niko můj. Tadyhle — víš! Až naprší a uschně. Nejsem tak hlopý jako jsi ty chytrý a kdo mně nechtěl půjčit kolo?“

Když to Bejval slyšel, tak byl velice zahanben, že se svým kolem tak škotil a nikomu je nepřál, jelikož nevěděl, že budu mít slona, pročež budu nadě všecky vyvýšený. On ale tak dlouho mořil, až jsem pravil: „Tak dobré, abys viděl a pamatoval si, to pro podruhé“ a dal jsem Jumba do stáje k Bejvalom.

Jakub měl radost a pravil: „Jářku, to jsme dostali pomahače“ a jal se slona čistit kartáčem.

Brzy nato se přihodilo, že se do našeho města přistěhoval pan Kukrle. Maminka pravila: „Když stěhovat, tak stěhovat, ale přijď včas a kafe máš v troubě.“ Odvětil jsem: „To se ví!“ a běžel jsem a maminka za mnou volala: „Péto, dej na sebe pozor, víš, že jseš těžce nemocný“ a já jsem odvětil: „Beze všeho.“

A když jsem tak běžel, tak se mnou utíkal Zilvar z chudobince, Éda Kemlink a Venda Štěpánků, pročež jsem byl čtyři. Když jsem přišli k Bejvalom, tak na nás čekal Tonda a bylo nas pět. Já jsem si sedl na kozlík vedle Jakuba, on mně půjčil bič a já jsem byl velice hrđý. A Jumbo kráčel vážně za měblákiem a kýval hlavou a usmíval se chytrýma očíčkama.

Když jsme přijeli na místo, tak pacholci začali skládat a pan Kukrle skákal kolem toho jako opice a úpěnlivě křičel: „Jesus-konte, lidi, vemte to na štore, vy mně všecko rozmlátíte a jak já k tomu přijdu, abych řekoval?“

Pacholci odvětili: „Pane oficiále, neráčejte nám tu vrýt jako žid na pekáči a radši koukají, aby viděli.“

A Jumbo pravil: „Jsem žádostivý, jak se toho, mládenci, chopíte.“

Pacholci pravili: „To je práce, inu, inu mordýjánská“ a Jumbo pravil: „Jděte mi od toho pryč, já se do toho vložím sám.“ Pacholci se usmívají: „Uvidíme, Jumbo, jak obstojíš.“

Leč Jakub jakožto nejstarší pravil: „Jenom, hoši, učiněte, jak Jumbo miní, on má z toho nejlepší pojem.“

A taky jo: Jumbo nejdřív popadne šicí stroj, vyzdvíhl ho chobotem jako pírko, jak se ujmě cinkostnu, načež vezme kredenc, zrcadlo, postele, bral to z vozu jako pekař pecny do pece sázi, jiný by se přitom náko zapotil a tělo si namohl, ale Jumbo jako by nic a ještě se k tomu usmívá svýma chytrýma očíčkama.

Pacholci stojí tu jako svatý Ján na mostě, jsouc z toho celí pryč, divi se neobyčejně a praví: „Inu, inu, toť, toť, máš to, hochu, sítu sílovatou, Pánbůh požehnej, my bysme s tím nebyli hotovi do večera večeroucího a ty jseš s tím hotovy našup.“

Jumbo nic neřekl a myslil si své, ale já jsem byl na něho velice hrđý.

Když byli se vším sakumprask hotovi, tak pan Kukrle dal pacholkům na kořáku, ale Jumbovi, jelikož sloni kořáuce nehoví, daroval pytel jablek, a Jumbo slušně poděkoval a byl velice rád.

Potom jsem šli domů a Jumbo dal tatínkovi do pořádku celé skladiště, na dvoře narovnal prázdné bedny, aby to pěkně vypadalo a tatínek pravil: „Pak se řekne slon. Je to jenom němá tvář, ale každý by si z něho mohl vzít příklad. Je vidět, že byl od malíčka dobře vedený.“

A Jumbovi za všecko patřičně poděkoval, ale Jumbo pravil: „Není zač, pane Bajza. To rád přiložím chobor k dílu, když se mi naskytne příležitost. Kvůli tomu mne neuvede. Jak praví přísloví: V práci a vědění jest naše spasení.“

Kresba: Empe

Máte vědět, že ta paní Krize chodí v širokém, huňatém kožichu, má uši jako pes a nosí modré rukavičky a rukama se opírá o dva štíty, na nichž jsou vymalovány znaky měst. A na obou stranách hlavy má žaludy. Vyznačuje se širokou a děsně zubatou hubou. A ostává za řekou v jednom baráku a když je tma, tak vychází, chytá malé děti do pytle a prodává je cikánům.

Já proto tak dobře vím, jak Krize vyhlíží, protože jsem ji viděl vymalovanou na plakátu, který visí u pana trafikanta Žaloudka a pamatuji si, že na temu plakátu byl nápis tiskacími písmenami: Piatníkovy hraci karty.

Když pan lékař mluvil o Krizi, tak tatínek si čechral knír a tráslý se mu ruce a maminka udělala velice starostlivý obličej. Ale já jsem pravil: „Nebojte se, ona mne nechytné, jelikož jsem chytrý a umím děsně rychle utíkat. A kdyby něco, tak to povím oanu polecajtovi Letovskému, on vytáhne šavli a takovou ji dá, až se svalí.“

A pak jsem ještě pravil: „A vůbec nemějte strach, protože tohle všechno je jenom sen. Žádná Krize není, ani pan doktor, co mně dal teplomér, nic není. Jen počkejte, co se probudí. Hned vstanu a půjde k Bejvalom, jelikož tam mám sraz s hošma.“

A taky, jen doktor vytáhl paty, skočil jsem s postele a utíkal jsem k Bejvalom a všechni hoši už tam byli. Kteří hoši tam byli: Bejval Antonín, Kemlink Eduard, Jirsák Čeněk, Zilvar Josef a Venda Štěpánek a když jsem přišel já, tak nás bylo šest.

A když nás tak bylo šest, tak Bejval pravil: „Rudi bratři! Kmen Ježíšáku opět vstoupil na válečnou stezku a vyhledává s námi boj. My jim nic neděláme, ale oni nás nechají bejt. Dneska ráno mně maminka pravila, abysem skočil pro mléko, tak jsem vzl bandasku a jdu, a jak tak jdu, tak jsem potkal toho zrzouna Poldu Ješinu, co má celý obličej podlehaný od much. Já jsem docela nic, koukám se slušně, hledím si svého a jdu svou cestou. Ale on mně zastavil cestu a pravil: „Bídáku, bandasku sem! a začal se prát. Odpověděl jsem pomalým hlasem: „Votroku, nech si to, já ti taky nic nedělám.“ Jelikož však on nechtěl přestat a pořád mně rval bandasku a ruky, tak jsem ho praštíl štrákem a on děsně zařval.“

Avšak natojte! Na to děsné zařvání počali se Ježíšáci sbíhat, pročež jsem utíkal strašlivě rychle a Leopold Ješina za mnou křičel: „Počkej, až půjde kolem našich!“ Z čehož jest viděti, že musíme všechno nechat a vytáhnout proti Ježíšákům do boje, abysme je na hlavu porazili. Jináč nebude pokoj do skonání věků. Pravil jsem: Howgh!“

Opakovali jsme „howgh!“ děsně silným hlasem a já jsem křičel ze všech nejsilnější.

Bojovnost se nás zmocnila a my jsme plánuli pomstychtivosti, ačkoliv jsme věděli, že to bude krutý boj, jelikož Ježíšáci byli velice vyzbrojeni. Naši špehové nám oznámili, že Ježíšáci řekli Rudlovi Venclovému a Honzovi Pivcovému, aby přišli a nám namátlili. Už jsem vám pravil, že oba ti pánové jsou ženati, Vence vede nožířství a Pivec má sodovkárnu, ale přitom se nestydí prát se s hošma. Ona mají ukrutnou silu a každý z nich sám porazi nejméně pět hošů.

Tak jsme se radili, co máme dělat a Éda Kemlink míní, že bysme ty války radši měli nechat a vymyslit si něco šikovnějšího. Tonda Bejval pravil, že to řekne Jakubovi a on na ně půjde s bičem. Jakub to slyšel a pravil: „Houbelles!“ z čehož jsme viděli, že s tím nechce nic mit.

Ale Jumbo poslouchal, jak mluvime, i poušmál se a pravil pomalým hlasem ve svém sloním nářečí: „Čeho byste se báli, pánové? Já půjdu s vámi a uvidíte, jak to s Ježíšákama sfouunku. Jen to nechte na mně. Nebojíme se ani tisíc Rudlů, ba ani milionů Honzů.“

Tato řec zažehnala naši malomyslnost a my jsme se vůbec nic nebáli, ale s chutí jsme táhli do boje. Napřed kráčel Jumbo a my jsme pochodovali za ním ve vojenském pořádku a celé město se na nás koukalo a všechni lidé pravili, že jsme švarní vojini, copak je to platné.

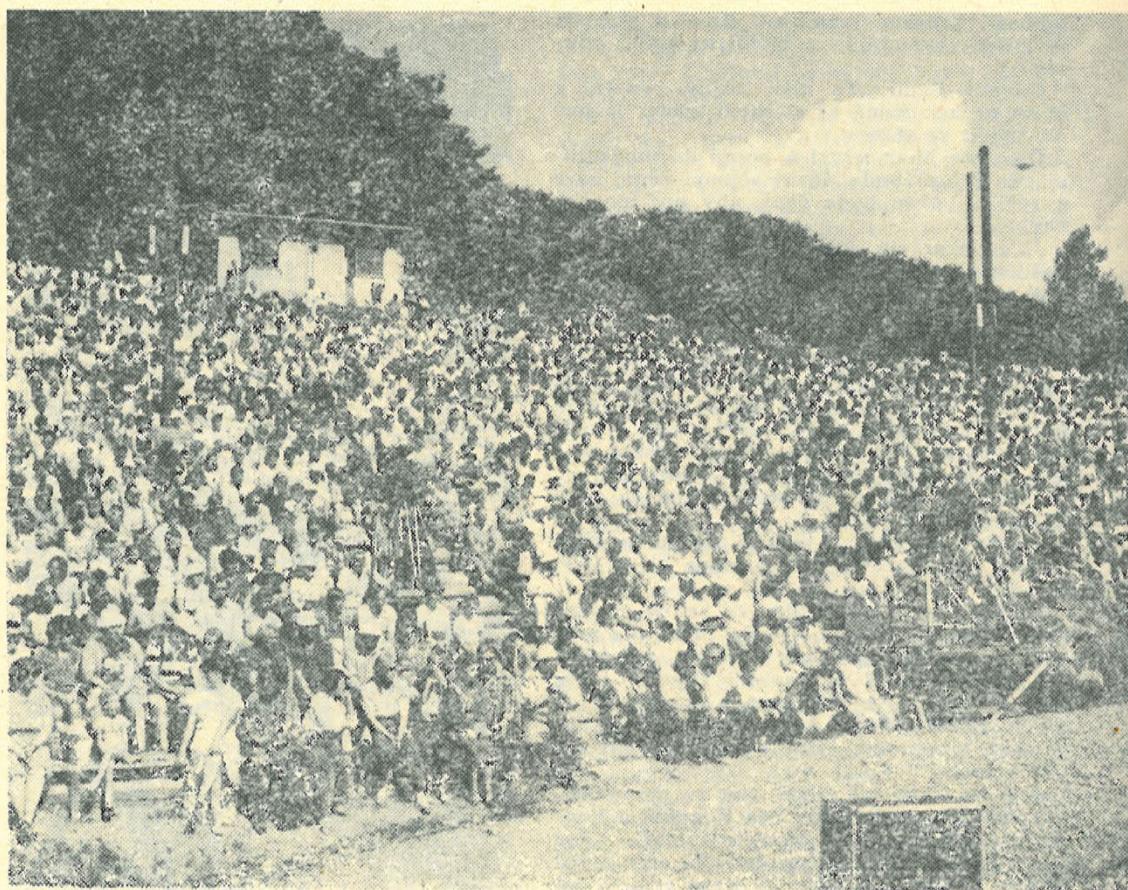
POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLÉ

Neveľké mestečko Detva v okrese Zvolen je už skoro štvrtá storočia dejiskom pekného folklórneho festivalu — Podpolianskych folklórnych slávností. Vystupujú na nich nositelia folklórnych tradícii a folklórne súbory a skupiny hlavne zo stredoslovenského kraja, najmä z oblasti Podpoľania. Program festivalu je veľmi rozsiahly, jeho súčasťou je i súťaž ľudových spevákov, hudobníkov, tanecníkov a výrobcov ľudových hudobných nástrojov.

Od roku 1974 sa tohto podujatia zúčastňujú aj folklórne súbory, skupiny a sólisti zahraničných Slovákov z Európy a zo zámoria, medzi nimi i predstavitelia našej Spoločnosti. Tento rok na XXIV. ročníku Podpolianskych folklórnych slávností v Detve, ktoré sa konali v dňoch 13—15. júla, našu Spoločnosť reprezentovala opäť folklórna skupina KORDON z Miestnej skupiny KSSČaS v Malej Lipnici. Tak ako v predchádzajúcich rokoch prišla na pozvanie Oddeľenia pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, ktorá už roky patrí k usporiadateľom festivalu.

Malolipničania sa na Detvu poctivo pripravovali. Usilovne nacvičovali svoj program oravských piesní a tancov pod vedením Zbyška Smrečáka, účastníka choreografického kurzu v Moravanech. V príprave programu im pomohla i odborná konzultácia skúseného choreografa Karola Purtza. Potom, už v Detve, nás súbor mal možnosť celý týžden zdokonaľovať svoje umenie a do najmenších podrobností dopracovať svoj program, ktorý mal predviesť na festivale. Pomáhali mu v tom poprední slovenskí choreografi, muzikológovia a členovia organizačného štábdu detvianskeho podujatia.

Počas pobytu naše mladé krajanky a kra-

Krajanské vystúpenia sledovali tisíce divákov

ORAVSKÝ FOLKLÓR V DETVE

jania z Malej Lipnice mali možnosť nadviazať prieateľské styky s krajanmi z iných štátov, vymieniť si skúsenosti z činnosti v ochotníckom umeleckom hnutí. Zúčastnili sa zájazdu do nedalekej Banskej Bystrice a, samozrejme, mali zaistený voľný vstup na všetky festivalové vystúpenia. Poznamenajme ešte, že s vedením zahraničných súborov sa na radnici stretol predseda mestského národného výboru.

Naša folklórna skupina z Malej Lipnice vystúpila na záver Podpolianskych folklórnych slávností spolu s krajanskými súbormi

z Francúzska, Juhoslávie, Kanady, Maďarska, Rumunska a Spojených štátov. Predstavili sa v zaujímavom dvojhodinovom programovom bloku nazvanom *Vedno* jedno sme. Malolipničania vystúpili ako prví a veľmi úspešne. Za pôsobivé predvedené oravských tancov a lipnických pesničiek zožali zaslúžený aplaus. Celý krajanský program ukončila pesnička Slováci, Slováci, ktorú všetky zahraničné súbory zaspievali spoločne.

Chcel by som z nášho pobytu v Detve podotknúť ešte jeden moment, ktorý sa udial

vari po prvýkrát v dejinách Podpolianskych folklórnych slávností. V nedelu, pred odchodom na vystúpenie v detvianskom amfiteátri, všetky zahraničné súbory boli pozvané na slávnostnú sv. omšu, usporiadanú zvlášť pre nich z iniciatívy miestneho dekanátu a MNV. Pôvodne sa jej mal zúčastniť, — ako sme sa dozvedeli, — sám banskobystrický biskup, ale zaneprázdenie inými povinnosťami mu to nedovoľilo.

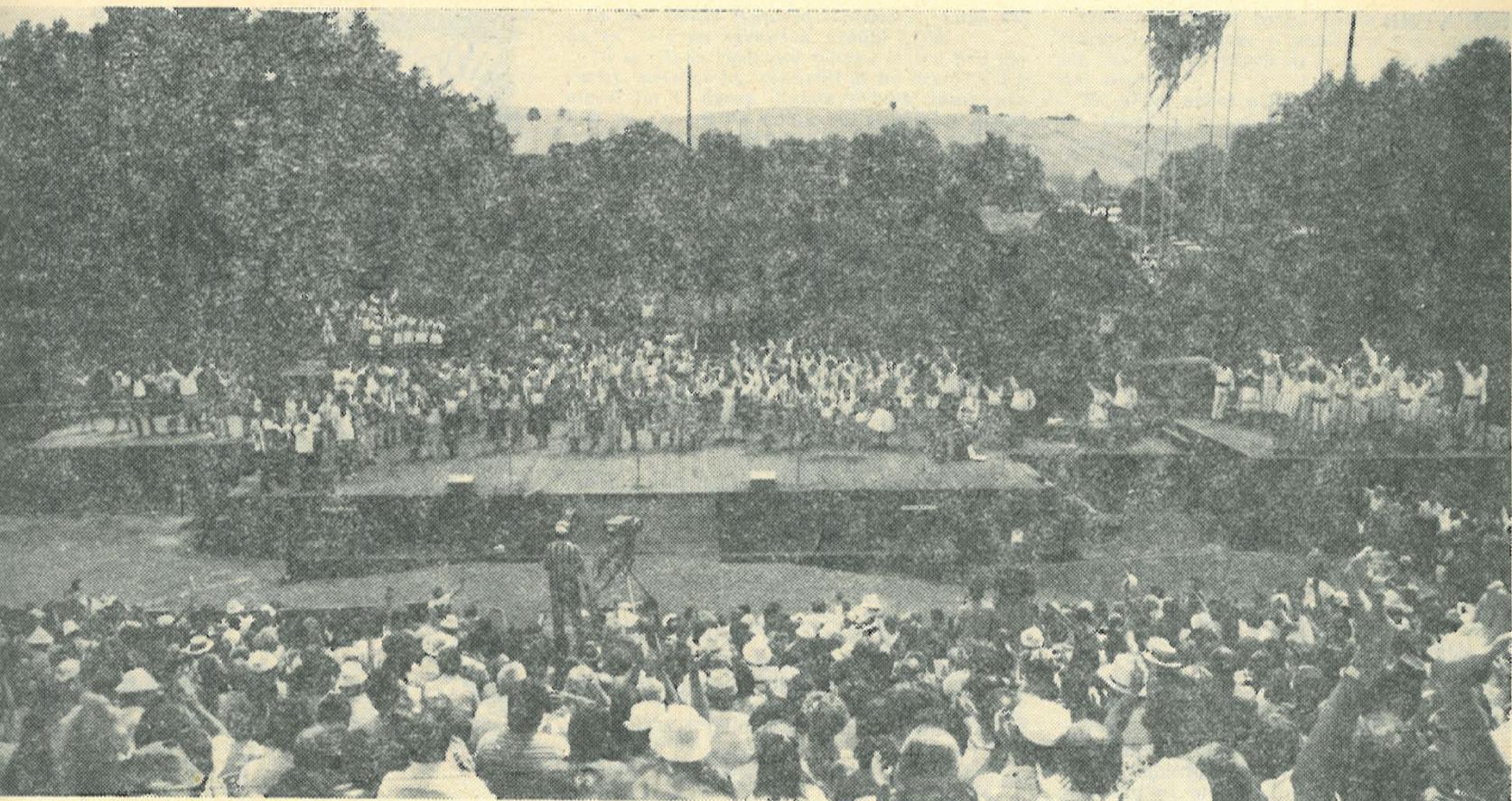
Pobyt na Detve zavíšil tradičný výlet do prírody na nedalekú Kalamárku, kde sa zahorúca hodnotilo festivalové vystúpenia, vy-

Stretnutie na Kalamárke

Pamiatková snímka na záver pobytu v Detve

Spoločný nástup krajanských súborov zo zahraničia

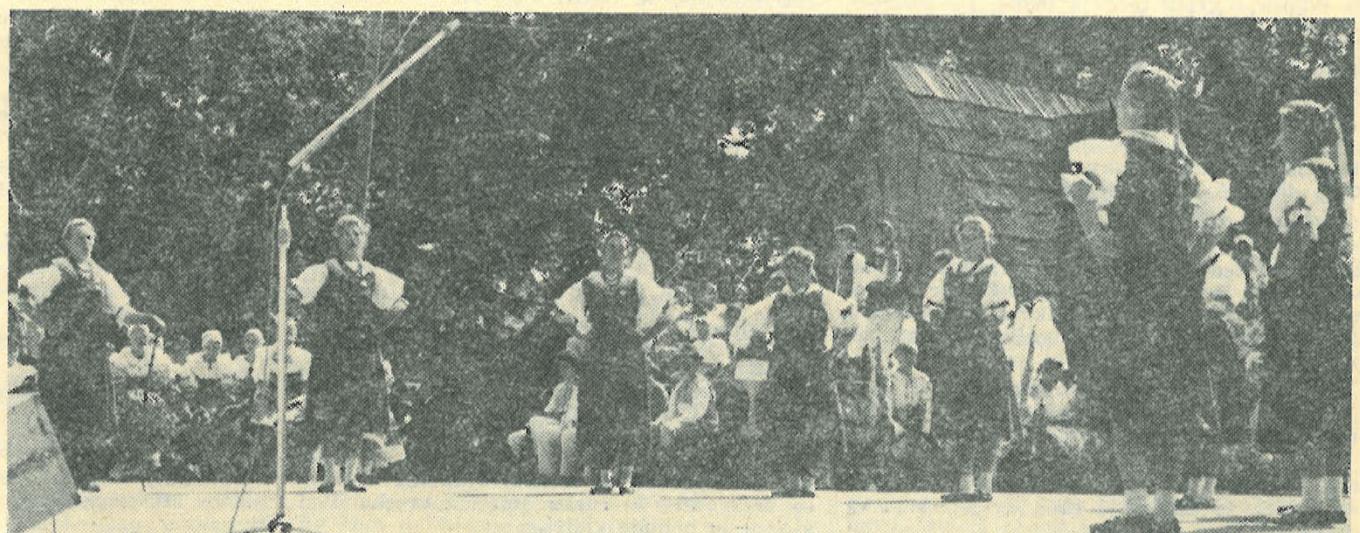
Malolipničania vo víre tanca

mieňalo adresy s účastníkmi z iných krajín. Aj tu sme počuli hodne milých slov, plných uznania, o programe našej folklórnej skupiny. Pochopiteľne, nemohol tu chýbať ani slovenský spev a muzika. A keďže nám počasie prialo, veselá zábava trvala dlho do noci. Z Detvy sme všetci odchádzali domov veľmi spokojní s vydareným podujatím, plní nadšenia a nezabudnuteľných dojmov. Všetci sme si slúbovali, že sa tu, v tomto sympatickom detvianskom prostredí, ešte raz musíme stretnúť.

EUGEN MIŠINEC

Obrázok z lipnickeho vystúpenia

Snímky: F. Lašut

STAREC S HODINKAMI

Napokon sa Bill Drake rozhodol, že vystúpi z autobusu. Privitali ho ľadové kvapky dažďa. Náhľivo sa skryl pod prečnievajúcou strechu domu. Zrazu mu prišlo rúto za teplom autobusu. Aby sa chránil pred vetrom, vyhrnul si golier plášti. Keby mal aspoň rukavice... Siahol rukou do vrecka a našiel tam jednu mincu, iba jedinú. Päťdesiat centov. Na jedno pivo a autobus domov.

Asi sto metrov od seba zazrel neónovú reklamu: „U Joea.“ Pridal do kroku, aby veľmi nezmokol.

Bolo to typická krčmička: vlnké teplo, dym, pach piva. Celý priestor zapĺňala hlasná skladba z hracej skrinky. Bolo to pre neho známe prostredie a o chvíľu už zabudol na to, že by sa mal vrátiť domov.

Ked' čašník položil pred neho pohár s pivom, začal Bill zhľadúvať po vreckách cigaretu. Ale baliček bol prázdny a Bill ho zlostne zhľával a hodil do popolnika.

Nezostávala mu nič iné, len pomaly popíjať pivo, aby mu vydržalo čo najdlhšie. Spomenul si na Mary a na to, čo jej povie, keď sa vráti. Zdalo sa mu, že sedí tu vedľa neho. „Bill a peniaze?“ akoby hovorila. „Slúbil si mi peniaze na nájomné. Dnes je piatok, musím zaplatiť.“

„Klamal som ti,“ odpovedal jej v myšlienkach. „Klamal som, Mary. Už dva týždne sa slákam po meste peši a autobusmi a ty si myslíš, že chodím do práce. Nemám prácu, nemám peniaze. Ani na nájomné, ani na jedlo...“

Zdvihol hlavu a pozrel na hodiny nad pultom. Šesť desať. Už je tma. Vedľa neho sedel akýsi starší človek, ktorého si všimol iba teraz. Bol chudý, bledý, mal sivé vlasy a husté obryvy, na počudovanie ešte čierne. Oblečený bol veľmi skromne. Jediné, čo svedčilo, že azda nie je taký úbožiak, ako sa zdá, boli zlaté náramkové hodinky.

Starec si všimol Billov pohľad.

— Nové, — povedal smutne a flochol na hodinky. — to je taký zvyk.

— Čo?

— No, hodinky. Dnes som odišiel do penzie. Robil som účtovníka u firmy Carouthers. Zlaté hodinky tomu, kto odchádza na penzie, to je tradičný dar v Amerike.

— Ach, tak, — povedal Bill roztržito.

— Je to čudné, — pokračoval starec. — Darujú človeku hodinky vtedy, keď už nie je také dôležité, aby vedel, koľko je hodín.

— To je pozornosť.

— Iste. Ale... všetko sa to odbavilo tak chladne. Ked' som sa dnes vrátil z obeda, našiel som na písacom stole obálku s mojím menom a vedľa tieto hodinky v puzdre. Až jeden z mojich spolupracovníkov sa neukázal.

— Naozaj? — ozval sa mechanicky Bill. A pomysel si: „Nie, nemôžem prísť domov bez peňazi.“

— V obálke bol lístok, — pokračoval starec. — „Veľa zdaru. Kolegovia.“ Vždy som si myslil, že ma majú radi. Zrejme som sa mylil.

Odrazu pozrel na Billa a povedal — Mladý muž, vidím, že ste pivo už vypili. Môžem vám objednať ešte jedno?

Bill sa pokúšal zahnať myšienku, ktorá ho pohlcovala, ale märne. Muž bol sám, chcel sa s niekým zhovárať. A zrejme má aj peniaze.

— Ďakujem, — povedal, — rád si ho s vami vypijem.

— Výborne! — zavolał starec. Bolo vidieť, že je šťastný. Podal Billovi ruku. — Volám sa Peter Norman.

Bill stisol ruku a zamrmial čosi nezrozumiteľné.

— Čašník! Ešte jedno pivo pre mladika! — zvolal Norman.

Čašník priniesol pivo a Norman vytiahol z vrecka peňaženku. Vybral z nej novú stodolárovú bankovku a veselo povedal.

— Budete mi môcť vydťať?

Bill zažmúril oči.

— Lutujem, ale nemal by som drobné na vydávanie, — povedal čašník.

Norman vložil peňaženku do vnútorného vrecka a veselo dodal:

— Žartoval som. Mám aj menšie bankovky.

— Chodite vždy s takou pliou peňaženkou? — opýtal sa Bill.

— Kdeže! To je odmena, — povedal starec a vzdychol si. — Robil som u Carouthersa tridsať rokov. Myslel som, že tam existujú dobré vzťahy medzi ľuďmi, ale odbavili to hodinkami a stodolárovou.

„Medziľudské vzťahy.“ pomysel si Bill ironicky. „Neuvažoval by si o nich, keby si bol zadlhzený, keby si hľadoval a keby si nevedel nájsť v sebe odvahu, aby si a ukázať pred svojou ženou běž dolára vo vrecku... Vymenil by som sa s tebou: zabezpečil by som ti medziľudské vzťahy a od teba by som si vzal peniaze a hodinky...“

Ale nahlas povedal:

— Nuž áno, chápem vás...

— Som rád, že som našiel niekoho, kto ma chápe. Viete, mal som svoje zvyky, pridržiaval som sa ich. Ale dnes večer je to iné. Chcem si vypíť.

— Výborný nápad! — povedal Bill. Vyhovovalo mu, ako sa veci vyvívajú. — Rád by som vám robil spoločnosť, ale žiaľ, nemám peniaze.

A ustarostene čakal, ako zareaguje starec.

— Ach, ak ide len o to, ste mojim hostom. Som rád že som našiel priateľa, s ktorým sa môžem pozehovárať. Doma ma nik nečaká.

Bill mal pocit, akoby mu starec týmito rečami hodinky a sto dolárov priamo ponúkal.

— Ďakujem, rád si s vami posedím... Ale prepáčte na chvíľku, hneď som späť.

Zamieril k toalete v hlbke sály. Ked' sa stratal starcovu z dohľadu, pridal do kroku. Musí nájsť niečo nejakú zbraň, ktorú bude môcť skryť. Vyšiel von. Obzeral sa okolo seba a hľadal, čo by to mohlo byť. Mal šťastie. Bokom ležal krátky kúsok tenkej olovenej rúrky. Strčil ho do vrecka. Ohmatkal sa, aby sa presvedčil, že rúrka netrčí z vrecka. Pod sakom ju nebude vidieť.

Kresba: Empe

Ked' sa vrátil, povedal si, že nesmie vzbudit ani najmenšiu pochybnosť, nesmie vyvolať podozrenie. Trpezivo počkal, kým starec vypije svoje pivo, potom nadhodil:

— A čo keby sme šli do nejakého iného lokálu, kde sa budeme cítiť lepšie?

— Som za, — povedal Norman a hneď vstal.

Všetko sa odvíjalo tak, ako si to Bill predstavoval. Starec neboli navyknutý na alkohol, takže zajtra sa možno nebude na nič pamätať. Tak či onak, Bill bol opatrny, nepovedal, ako sa volá.

Prestalo pršať, ale vietor zosilnel. Bill si strčil ruku do vrecka a nahmatal olovenú rúrkú...

Ulica bola slabovo osvetlená. Teraz bolo treba nájsť nejaké odľahlé, tmavšie miesto.

— Môžeme sa odvieziať mojim autom, — ozval sa Norman. — Vedľa domu, kde bývam, je slušný bar.

Jazyk sa mu už trochu plietol. Roztraseňou rukou ukázal:

— Aha, tam ho mám!

Pustili sa križom cez ulicu. Starec kráčal vpred, Bill páč krokov za ním, v ruke strčenej do vrecka zviera olovenú rúrkú.

Odrazu Norman zvolal:

— Hej, Jack! Tu som!

Spod prístrešku vystúpil akýsi muž a kráčal im v ústrety, kývajúc rukou. Bol to strážca parkoviska.

„Len-len že som sa nedostal do klepca,“ pomysel si namosúrene Bill. „Nerátal som so strážcom. Musím byť rozhodne opatrnejší.“

Hned nato si vymyslel iný plán. On si sadne za volant, odvezie starca do nejakej tma vej a práznej uličky a tam potom...

— Môžem šoférovať? — ponúkol sa, keď starec odomkol auto.

— Nie, — zavrátil ho Norman. — Ja budem šoférovať.

— Rád by som si vyskúšal tento typ auta...

Norman na neho pozrel:

— Vari si nemyslite, že som opity?

— Nie, nie.

Prekialty strážca parkoviska bol privľemí blízko. Musel pristúpiť na starcovo rozhodnutie.

Bill sedel nehybne, ale necitil sa pokojne. Bol by priveľmi riskantné, keby udrel starca počas jazdy. Lepšie urobí, ak počká.

Viezli sa asi desať minút, potom zastali pri niekoľkoposchodovej budove.

— Bývan tu, na prvom poschodí, — povedal Norman. — A bar je hned za rohom.

Obaja vystúpili a Norman zamkýnal auto. Navôkol nebolo nikoho. Norman stúpil na chodník, ale vtom mu dopadla na hlavu olovená rúrka. Zviezol sa na zem a nehybne tam ležal.

Sekundo-dve Bill ako paralyzovaný, potom sa nahol nad Normana. Starec dýchal nepravidelne a tažko. Keď mu Bill odopínal hodinky, tlmenie vzduchol.

Bill cítil, ako ho začína zmáhať strach. Nechcel ho zabíť, len omráciť. Kľakol si k Normanovi a priložil ucho k starcovmu srdcu. Slabo tuklo.

— Nie! Nie! — zamrmkal Bill a nadvihol hornú časť Normanovho tela.

V tej chvíli sa ozval hlasný smiech. Na Billu zapôsobil ako studená sprcha. Niekoľko boli.

Čo má robiť? Auto je zamknuté. Nemá čas na to, aby po vreckách hľadal kľúč.

Vo chvíli sa rozhadol. Chytil starca pod pažuchy, zdvihol ho, prehodil si ho cez plecia a niesol ho k domu. Brána nebola zamknutá. Len čo vstúpil do domu, po chodníku prešla rozosmianta a rozkrícaná spoločnosť mladých ľudí. Zrejme sa potúzili v bare.

V chodbe bola polotma, svietila len jedna matná žiarovka. Bolo ticho, Bill vnímal iba tažké Normanovo dýchanie.

Napokon sa Billovi podarilo stiahnuť starca z ruky hodinky. Kým hľadal peňaženku, začul z poschodia kdesi nad sebou mužský hlas.

— Louise! Si tu?

Bill sa pritisol k stene, pritiahol k sebe aj bezvládneho starca. Stál nehybne, kým nezačul, že dvere na poschodi sa zavreli.

“Tá Louise môže každú chvíľu prísť,” pomysiel si. A rovnako môže prísť hocikto iný. Bolo nebezpečné nechať bezvládneho starca v chodbe. Ešte mu nestihol vziať peňaženku.

„Odnesiem ho hore,“ pomysiel si v zúfalstve. „Nechám ho ležať v byte.“

Našiel kľúč od bytu, znova si prehodil Normana cez plecie a pustil sa hore schodami. Na prvom poschodi boli tri byty. Ktorý bol starcov?

Na kľúči neboli nijaký znak, nijaká číslica. Na dverách neboli tabuľky s menami. Ale čakal nemohol. Rozhadol sa pre krajné dvere. Strčil do zámky kľúč, ale kľúč sa nezvrtol.

— Kto je tam? — ozval sa hlas znútra.

Bill náhľivo vytiahol kľúč a zatajil dych. Presunul sa k druhým dverám. Pot mu stekal dolu tvárou, nemal si ho ako utrieť. Normanovo telo bolo čoraz tažšie.

Bill strčil kľúč do dverí. Kľúč sa zvrtol, dvere sa otvorili.

V byte bola tma. Bill vošiel po špičkách. Zamkol za sebou dvere a vydýchol si. Končne je v bezpečí!

Rukou pohľadal vypínač a stlačil ho. Zapálil sa luster s mnohými žiarovkami.

Priestor bol plný svetla. A plný ľudu. Všetci Normanovi spolupracovníci ho tu čakali. Chteli ho prekvapíť a zagrátulovali mu k odchodu do penzie.

GEORGES SASSEN

HNEZDO LÁSKY

Holger Krug zavesil kabát do šatne vedľa halu a nazrel do jedálne. Na stole ležal vzácný strieborný príbor pre hosti.

— Dobrý večer, pán doktor, — obrátil sa k nemu podsaditý sluha s prívetivou tvárou a s úsmevom dodal: — Hned vám naservírujem drink.

Holger sa prinútil k úsmevu a potriasol hlavou.

— Ďakujem, neskôr. Manželka nie je doma?

— Nie, okolo druhej odišla do mesta, — odvetil a povzbudivo sa usmial. — Nerobte si starosti, kým prídu hostia, všetko bude pripravené.

To je zaujímavé, pomysiel si Holger, vedľa Karin checela všetko sama pripraviť na party.

Vyšiel schodami do spálne. Zastal pred obrovským zrkadlom a zahľadel sa na seba.

— Slávny advokát doktor Krug, známy odborník na rozvody, — zamrmkal si sarkasticky. — Iným radí, a sám si pomôcť nenie... — Jeho manželstvo sa ocitlo v kríze. Karin zasa nebola celé popoludnie doma.

Vyšiel do kúpeľne, osprchoval a oholil sa. Usiloval sa nemyslieť na nepríjemnú situáciu. Práve sa vracal späť do spálne, keď začul melodický hlas svojej ženy.

Aj ona prišla do spálne, usmiala sa naňho a vyzula si topánky.

— Trochu som sa omeškala, — poznamenal akoby mimochodom.

— Stretna si sa s Brigitou?

— K ničomu som sa nedostala, — vyhla sa priamej odpovedi. — Vypila som si kávu a trochu popozerala výklyady. Čas prešiel, ani som sa nenazdala, — povedala a odišla do kúpeľne.

— Nerozčuluj sa, miláčik, — zavolala cez otvorené dvere, — hostia prídu až o dve hodiny.

postavu a postupujúcu lysinu. Musel sa do konca postaviť na špičky, keď chcel Karin podozvať na líce. Mal však príjemný hlas, ktorý dokázal na súde náležite využiť. Jeho manželka bola exotická krásavica z Káhiry. Nikdy nepochopil, čo týchto dvoch výzorovo i povahovo tak rozdielnych ľudí priviedlo do manželstva.

Aj ostatní hostia patrili k vyším stredným vrstvám. Večierok prebiehal v príjemnej atmosfére.

Holger si náhle všimol, že Karin nie je medzi hostami. Nepostrehol, kedy zmizla. Obísiel všetky štýri izby, po ktorých sa hostia roztrúsili, ale ju nenašiel.

Vyšiel hore schodmi, zamieril k spálni. Dvere boli otvorené. Ani sa len nenamáhal zatvoriť ich!

Karin stála chrbotom k dverám. Ruky mala na Lewitzových pleciach a ten si ju náhle pritiahol k sebe a začal ju náruživo bozkávať.

Holgerovi sa rozbúhalo srdce. Neurážal ho iba fakt, že Lewitz bozkal jeho ženu, ale predovšetkým okolnosť, že to urobil vo chvíli, keď ho zbadal vo dverách spálne.

Dokazovalo to, že Lewitz ho neberie väzne, ba čo viac, jeho manželkou vlastne opovrhuje.

O niečo neskôr si Lewitz dovolil takú nehoráznosť, že Holgera pokojne požiadal o fľašu špeciálneho likéru proti žalúdočnej tažbe, pretože ho už dávnejšie trápila gastritída.

O dva dni neskôr, keď sa Holger vracať domov z práce, zbadal pred domom policajné auto.

— Doktor Krug? — spýtal sa ho mladý muž v uniforme.

Keď Holger prikývol, policajt ho vyzval: — Mohli by ste ísť s nami? Je potrebné, aby ste identifikovali istú mŕtvolu.

— Mŕtvolu? — prekvapil sa Holger. — Kto vás posíela?

— Komisár Staneck z oddelenia pre vyšetrovanie vrážd.

Holger sa už na nič nepýтал.

Služobné auto sa vybral do exkluzívnej štvrti a zastalo pred modernou budovou, v ktorej prenajímali apartmány.

Hlavny komisár Staneck, ktorého Holger zbežne poznal, ho privítal na prízemí domu. Bez slova ukázał na dvere bytu.

Na širokom gauči ležal Ernest Lewitz. Oči mal nehybne upreté na povalu. Hnedá, opálená tvár mala akýsi popolavý nádych.

Holger odvrátil zrak. Pohľadom zablúdil na zrkadlo a dvojzmyselné obrazy.

— Vedeli ste o tomto hniezde lásky? — spýtal sa Staneck.

Holger pokrútil hlavou. — Poznám len jeho dom na Bismarckovej ulici.

Našiel kľúč od bytu, znova si prehodil Normana cez plecie a pustil sa hore schodami. Na prvom poschodi boli tri byty. Ktorý bol starcov?

Na kľúči neboli nijaký znak, nijaká číslica. Na dverách neboli tabuľky s menami. Ale čakal nemohol. Rozhadol sa pre krajné dvere. Strčil do zámky kľúč, ale kľúč sa nezvrtol.

— Kto je tam? — ozval sa hlas znútra.

Bill náhľivo vytiahol kľúč a zatajil dych. Presunul sa k druhým dverám. Pot mu stekal dolu tvárou, nemal si ho ako utrieť. Normanovo telo bolo čoraz tažšie.

Bill strčil kľúč do dverí. Kľúč sa zvrtol, dvere sa otvorili.

V byte bola tma. Bill vošiel po špičkách. Zamkol za sebou dvere a vydýchol si. Končne je v bezpečí!

Rukou pohľadal vypínač a stlačil ho. Zapálil sa luster s mnohými žiarovkami.

Priestor bol plný svetla. A plný ľudu. Všetci Normanovi spolupracovníci ho tu čakali. Chteli ho prekvapíť a zagrátulovali mu k odchodu do penzie.

— Zavraždili ho pred dvoma dniami nožom na otváranie listov. Zaujímavé je, že stratil malo krvi, — dodal Staneck a skúmavo sa pozrel na Holgera. Po chvíli pokračoval:

— Ten nožik na listy som už videl, a sice u vás v kancelárii, pán Krug. Bol na ňom monogram LKK. Lewitz, Krug, Kämper.

Holger ztažka prehitol.

— Každý z nás má taký nožik na listy. Možno patrí Lewitzovi — povedal priškrteným hlasom.

— Myслite? Ale našli sme na ňom vaše odtlačky prstov. Čo na to poviete? — opýtal sa komisár.

— Nič, iba som prekvapený, že polícia má moje odtlačky.

— Nebolo tažke zaobstať si ich, — usmial sa Staneck. — A propos, podarilo sa nám získať informácie, ktoré nám pomohli vysvetliť motív vášho činu.

— Nehovorte! — povedal lakonicky Holger.

Komisár sa nedal pomýliť jeho ironickým tónom a rovnako presvedčivo pokračoval: — Vedeli ste, že Lewitz má pomer s vašou manželkou. Ale ešte vás nezatknete. Počkáme na vyhodnotenie filmových materiálov. V zrkadle bola zabudovaná kamera. Lewitz bol byt bol rafinovaným hniezdočkom lásky, v ktorom si vás vážený kolega užíval sladké chvíle.

Holger mlčky počúval. Po prvýkrát v živote nevedel, čo povedať. Zarazený opustil budovu a odviedol sa domov taxikom.

Bol doma len chvíľu, keď ktosi zazvonil. Prekvapene sa pozrel na hlavného komisára.

— Prípad sme vyriešili, — povedal Staneck, keď mu domáci pán otvoril dvere. — Zatkli sme manželku vášho kolegu Kämpera. Nevedela, že ju skrytá kamera filmovala... Lewitz i jeho exotická kráska, pani Kämperová, odišli z vašej party a utiahli sa do Lewitzovho hniezdočka. Tam sa pravdepodobne pohľadali a pani Kämperová ho nožom pichla, len čo si Tahol na posteľ, lebo ho bolel žalúdok. Priznala sa svojmu mužovi a on...

— Ako sa dostali moje odtlačky prstov na nožik?

— Existuje špeciálny lepiaci prostriedok, pomocou ktorého možno prenášať odtlačky prstov z jedného predmetu na druhý. O to sa postaral váš kolega Kämper, ktorý chcel svoju ženu zachrániť a nás uviesť na falosnú stopu.

— Pani Kämperová sa teda priznala k činu, — uľahčene skonštaľoval Holger.

— Áno, ale celá vec má jeden háčik... Ernest Lewitz bol už totiž mŕtvý, keď ho jeho milenka pichla nožom. Preto stratil tak málo krvi. Pitva jednoznačne ukázala, že Lewitz bol otrávený... Nie je to smola, pán Krug, že nielen pani Kämperová, ale i ďalší hostia videli, že ste Lewitzovi dali ten likér?

POZDRAVY A GRATULÁCIE REDAKCIÍ

K ODSTRAŇOVANIU ONESKORENIA

Dlhé roky sa naši čitatelia právom sťažovali na oneskorené dochádzanie Života, ktoré sa spravidla pohybovalo od 4 do 6 týždňov a v najťažšom momente v dejinách redakcie, — na začiatku tohto roka, — dosahovalo skoro tri mesiace. Napomáhalo žiadne intervencie. Prefažená tlačiareň pocitujúca chronicky nedostatok pracovníkov, nebola v stave náčas vytlačiť nielen Život, ale aj iné časopisy. Totiž prednosť v tlačení mali straničné publikácie, ktorých v poslednom čase neustále pribúdalo. Na dôvažok hlavný rozširovateľ tlače — RUCH — dopravoval Život k čitateľom priemerne 3 až 4 týždne.

Situácia sa generálne zmenila až tento rok po zrušení tlačového monopolu — vydavateľského družstva RSW „Prasa-Książka-Ruch“. Našej tlačiarnej ubudli straničné brožúry a propagáčné materiály a tak postupne mohla začať nadrábať oneskorenie jednotlivých časopisov.

Redakcia taktiež vyvinula veľké úsilie a napriek citelnému zmenšeniu počtu pracovníkov (asi o tretinu) načas prípravuje a odovzdáva do tlačiarne materiály pre jednotlivé čísla Života. V tomto obmedzenom zložení redakcia zároveň vykonáva celý rad iných prác, ktoré doteraz robilo nakladateľstvo Wydawnictwo Współczesne. Medziiným prijíma a účtuje predplatné, vede evidenciu všetkých predplatiteľov, zabezpečuje papier na tlačenie Života, no a rozosiela časopis jednotlivým odberateľom, doma a v cudzine. To všetko nielen zrýchliло dochádzanie Života k čitateľom, ale zároveň priнесlo veľké úspory.

Ešte sme nedosiahli žiadúci, normálny stav. Tlačiareň pre spomínaný nedostatok pracovníkov ešte stále nedodržiava všetky termíny prác. Sú to však už menšie, často len niekoľkodňové oneskorenia, ktoré, — dúfame, — v budúcnosti úplne zmiznú.

Sme radi, že sa aspoň v tomto situácia Života zlepšila. Tešia sa tomu aj čitatelia. Píšu nám o tom v mnohých listoch, v ktorých vyjadrujú uznanie redakčnému kolektívovi za úsilie pri odstraňovaní oneskorenia a za zaujímavý obsah a súčasne želajú redakciu ďalšie úspechy v redigovanom časopise. Blahoprajný telegram nám pri tejto príležitosti poslala i miestna skupina KSSCaS na Sliezsku, ktorá o.i. piše: „Už 25. júla sme obdržali júlové číslo Života. To je to, na čo sme veľmi dlho čakali. Preto krajania zo Slezska prežili obrovskú radosť. Srdečne Vám gratulujieme.“

Citatelia zo Slezska

* * *

Každý rok cez letné prázdniny sa na Slovensku koná dvoj-

týždňový kurz slovenského jazyka, ktorého sa zúčastňujú i naše učiteľky a učitelia vyučujúci slovenčinu na základných školách na Spiši a Orave. Niekoľko účastníkov tohoročného kurzu v Bratislave si spomnulo na redakciu Života a poslalo nám milý pozdrav. Podpisali ho: Zofia Bogačíková, Mária Surmová, Zofia Chlupková a Anna Capiaková.

Srdečne ďakujeme všetkým čitateľom za uznanie, blahoželania a pozdravy.

REDAKCIA

VESELICA V ČERVENOM KLÁŠTORE

Tohoročné Zamagurské folklórne slávnosti, ktoré sa konali v dňoch od 15. do 17. júna v Červenom Kláštore, boli opäť dejiskom vydareneho sviatku, zamagurského a spišského sviatku vôbec. Aj tento rok sa toho podujatia zúčastnil nás krajanský súbor Veselica pôsobiaci pri Miestnej skupine Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Nedeci. Zastupoval folklór tej časti Zamaguria, ktorú od roku 1920 oddeľuje od rodnej zeme násilne určená hranica. Hranica, ktorá rozdelila prastarú historickú župu, kultúrne, historické a administratívne zväzky, no najmä prastaré slovenské zamagurské rodiny.

Tohoročné slávnosti v Červenom Kláštore znova pripomenuli, že Zamagurie sa nekončí za Spišskou Starou Vsou, Matiašovcami, Hanušovcami, Reľovom, Velkou Frankovou a Ždiarom, ale že za touto čiarou sú ešte: Nedeca, Kacvin, Durštin, Krempechy, Tribš, Nová Belá, Nižné a Vyšné Lapš, Lapšanka, Fridman, Falštin, Čierna Hora, Jurgov a Repiská, uschované v prekrásnych kotlinách — Potokoch. Pripomenuli tiež, že hranica nedokázala oddeľiť kultúrnu kompaktnosť, že folklór, spev a tanec sú naďalej totožné, že patria do jedného slovenského kultúrneho pokladu. Nedecáka Veselica bola teda prvým našim súborom, kto-

ry navštívil Slovensko po novembrovej nežnej revolúcii a ako prvý nás kolektív pocítila ovzdušie nového slovenského národného diania, ktoré tak neočakávanie prepuklo a pre našich krajanov znamená opäťovnú nádej na užšiu a rozsiahlejšiu spoluprácu.

Vedľa neočakávané stretnutie našich krajanov s novozvoleným poslancom SNR za Kresťansko-demokratické hnutie a predsedom Okresného národného výboru v Poprade Ing. Antonom Andrášom a otázky našich krajanov nezabudli ste na nás?, pamäte sa ešte na celé Zamagurie?, ale aj rozhodná konštatácia — chceme byť s Vami, so Slovenskom — museli vyvolať pocit radosti, rozhodne posilnený tým, keď krajania po veľmi dlhej dobe znova počuli kladné odpovede.

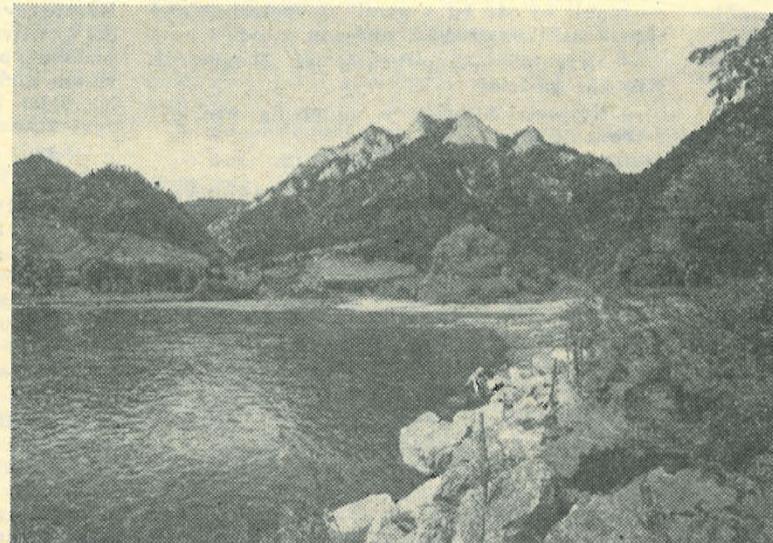
Naši krajania z Nedeca vystúpili pod Troma korunami s programom Rozlúčka mladuchy, ktorý predviedli na minuloročnom Detvianskom festivale. Opäť mali veľký úspech, v súvislosti s čím sa rozhodli, že ten istý program predvedú i na neskoršom Medzinárodnom folklórnom festivale v Stražnici na Morave.

Vystúpia tam v programe Klečnoty Spiša, ktorý bude zopakovanej programu z Červeného Kláštora. Scénár a réžiu programu Klečnoty Spiša pripravili naši dobrí priatelia Dr. Andrej Sulitka a Dr. Daniel Luther. Sme veľmi radi, že v tomto ucelenom programe zo Slovenska, aký bude predvedený na Stražnickom festivale, v rámci zamagurského folklóru nebudú chybáti ani Slováci z tej časti Zamaguria, ktorá od r. 1920 patrí Poľsku.

Usporiadateľom slávnosti v obope pána Eduarda Kocúra, povoleného riaditeľa Okresného kultúrneho strediska v Poprade, nám prichodí srdečne podakovať za pobyt na Slovensku a vyjadriť pevnú nádej, že o rok sa opäťovne stretneme, no vo väčšom počte, že otázka malého počiaričného styku bude skutočne vyriešena, že hranica nebude deliť, ale spájať a že poľsko-slovenská solidarita dokáže prekonáť viaceré zábrany, aké dnes ešte stále stážujú naše malé krajaniske bytie.

EUDOMIR MOLITORIS

Pohľad z okolia Červeného kláštora na Tri Koruny

CHYŽNE

HODY NA SV. ANNU

26. júla tr. na deň sv. Anny bola v chyžňanskom kostole odslúžená slávnostná sv. omša. Koncelebroval ju o 11. hod. farár z Trstenej Michal Tondra, brat biskupa ordinára spišskej diecézy, Františka Tondra.

Na začiatku sv. omše vzáencovo hosta privítal mestný farár, karmelitán Michal Wojnarowski, ktorý ho pozval na túto slávnosť. Pri tejto príležitosti farníci z Chyžného odovzdali trstenskému farárovi dva ornáty pre tamojší kostol.

Sv. omša bola po poľsky. Krátkej prihovor s pozdravom všetkých prítomných veriacich a poďakováním za vzácný dar, ako aj liturgický úvod mal p. farar z Trstenej po slovensky.

Veriaci učili patrónku Chyžného spoločnou modlitbou, sv. prijímaním a krásnym spevom v slovenskom a poľskom jazyku. Cirkevný spev viedla mestná dievčenská schola s organistom E. Kozubom.

Slávnosti dodala lesku prítomnosti mnohých knážov, ako aj oravských rodákov z Česko-Slovenska a Spojených štátov amerických.

Tohoročné hody boli prejavom ozajstnej jednoty kresťanov-katolíkov dvoch susediacich krajín a dvoch bratských farností, ktoré v minulosti tvorili jednu (obec Chyžné patrila do farnosti Trstenej od začiatku svojho vzniku až do r. 1787, kedy bola erigovaná na osobnú farnosť).

S.C.

PÚT DO LEVOČE

Levoča je pútnické miesto, známe nielen na celom Slovensku, ale aj v cudzine. Mimoriadne úcte sa tu teší zázračná socha Panny Márie z 15. storočia. V období komunistickej diktatúry Levoča bola oporou pre katolíkov. Púte do Levoče, najmä v posledných rokoch, mali masový charakter. Veriaci sa čoraz rozhodnejšie dožadovali prinávratenia náboženských slobôd a príchodu pápeža.

Tento rok na výročnú veľkú púť do Levoče vo sviatok Navštívenia Panny Márie, ktorý sa tu oslavuje ako kedykoľvek pripráda na 2. júla, prišlo vyše 400 000 pútnikov, hlavne mládež. Boli to pútnici nielen z celého Slovenska, ale aj z Moravy, Čiech, Poľska, Maďarska a dokonca zo vzdialenejších krajín. Nechýbali medzi nimi ani naši krajania zo Spiša a Oravy. Väčšina pútnikov prišla — podobne ako v predošlých rokoch — pešo. Hlavné slávnosti sa konali prvú sobotu a nedeľu po 2. júli. Slávnostnú sv. omšu v sobotu 7. júla slúžil spišský biskup František Tondra. Po vyše 40 rokoch po prvý-

rát mohli v Levoči verejne služiť sv. omšu vo svojej liturgii aj gréckokatolíci. Odbavil ju gréckokatolícky biskup Ján Hirka z Prešova. Na pút prišli aj pravoslávni zo Slovenska, pre ktorých v malom kostolíku pri košickej bráne v Levoči bohoslužbu odబavil pravoslávny prešovský biskup Mikuláš.

Hlavnú sv. omšu na Mariánskej hore v nedeľu 8. júla t.r. koncelebriovali šiesti biskupi. Zúčastnili sa jej aj predstavitelia slovenskej vlády — niektorí z nich aktívne. Liturgické texty čítali: podpredseda slovenskej vlády Ján Čarnogurský a podpredseda federálnej vlády ČSFR Jozef Mikloško.

Na záver slávnosti miestny biskup František Tondra prečítal list, ktorý v mene levočských pútnikov poslali pápežovi Jánovi Pavlovi II.

MOJE DOJMY Z AMERIKY (3)

Dnes prinášame ďalšiu časť postrechov a dojmov krajanky Viktórie Smrečákevej z jej pobytu v Spojených štátach, ale aj niekoľko poznámok k 8. zjazdu našej Spoločnosti a vobec krajanskému dianiu na Spiši a Orave, ktoré nadálej pozorne sleduje prostredníctvom Života.

Ako som už minule písala, vásde vo svete, teda aj v Amerike,

ked' človek chce niečo mať, k niečomu dospieť, musí naložiť dobre a tvrdou pracovat. Platí to i pre moju rodnu Oravu, Poľsko, Česko-Slovensko a iné krajinu. Problém je len v tom, že tu k tomu niečomu možno dospieť skôr, kým u nás obyčajne neskor a najčastejšie k ničomu.

Tu do Ameriky prichádza v posledných rokoch čoraz viac krajánov a najviac do Chicaga. A vtedy sa môžu na vlastné oči presvedčiť, že Američania nezáhaliajú, ale svoj blahobyt získavajú naložiť tvrdou pracou. Samozrejme, zárobky sú dobré a, čo je veľmi dôležité, za zarobené peniaze môžu všetko a pomerne lacno kúpiť. Obchody sú plné a tú v Chicagu skoro všetky sú samoobsluhy.

V soboty večer a nezriedka i v nedeľu popoludni chodievam často pomáhať do istej reštaurácie, kde sa organizujú rôzne večierky, slávnosti alebo oslavu napriek príležitosti výročia sobáša. Tie sú tu veľmi rozšírené. Oslavuje sa nielen okrúhlé výročia — zlaté strieborné či diamantové svadby, ale aj každé iné. Tieto slávnosti, nazývané tuná party, majú nielen celkom mladí jubilanti, ale aj starí — s 50-ročnou, ba aj dlhšou manželskou stážou. Všetci sa pekne zabávajú, tancujú, aj napriek vysokej veku, a život im plynne akosi veselšie. Videla som tu všeljaké zvyky a tance, aj starodávne, ale taký, ako je u nás, a sice oravský čardáš som nevidela. Treba ho udržiavať, aby nezanikol.

Zažila som prednedávnom peknú slávnosť — sviatok oslobodenia. Oslavuje sa každý rok 4. júla. Tento rok bolo to už 214. výročie vyhlásenia nezávislosti Spojených štátov. V celej krajinе vládlo naložiť slávnostné ozvučenie. V tento deň sú ľudia akýsi iní, veselši, radostnejší a k sebe priateľski. Američania sa v tento deň stretávajú a večer vysečávajú pred domami akoby v očakávaní na niečo nové, neznáme, milé, prekvapujúce. Zo všetkých strán sa ozývajú výstrely nespôsobených, pestrofarebných rakiet. A večer, keď sa už zotmie, začínajú ohňostroje. Sú všade, v mestách a na dedinách. Nebo je vtedy jedným veľkým priestorom prskajúcich svetiel rôznych farieb. Oslavuje sa dlho do noci.

Jedna vec ma tu však prekvapila, týka sa kultúry. Totiž u nás v každom vojvodstve sú desiatky folklórnych súborov a ochotníckych krúžkov. Ľudia, aj keď žijú chudobne, udržujú si staré ľudové zvyky a tradície. Tu je to inak. Žiadnen ľudový súbor som nevidela. Nuž ale nenadarmo sa hovorí: iné kraje, iné obyčaje.

Som veľmi rada, že dostávam náš časopis Život. Pozorne čítam všetky príspevky. Veľmi ma zaujala diskusia na 8. zjazde našej Spoločnosti, najmä problematika, o ktorej hovorili vo svojich príspevkoch krajanky a krajania Lídia Mšalová, Jan Špernoga, Bronislav Knapčík, Jozef Čongva, Anton Pivovarčík, Eudomír Molitoris a ďalší. Veľmi ma teší, že ste na zjazde tak bojovali o

tú našu rodnu slovenčinu, aby sa vyučovala v každej škole. Ruský jazyk na Orave či Spiši nepotrebuje, ale predovšetkým slovenský. Dovoľujem si preto obrátiť sa na všetkých krajanských rodicov, aby svojim deťom vstępovali lásku k svojej rodnej reči a zapisovali ich na vyučovanie materčiny. Až budú starší pochopia, že človek, ktorý neviáda materinský jazyk je iba spolovice človekom.

Žijeme v ľažkých časoch, trápi nás hospodárska kríza. No napriek tomu by sme nemali zabúdať i na naše národné otázky, na upevňovanie národného povedomia v mladom pokolení, ktoré je predsa našou budúcnosťou. Čím viac mladých bude v našich radoch, čím viac detí sa bude učiť slovenčinu, tým viac súborov a divadelných krúžkov bude na Orave a Spiši, tým bohatšia bude naša kultúra.

Nakoniec ešte jedno. Už vyše tridsať rokov dochádza do krajanských rodin naš časopis Život. Sprevádzal nás v tých úspešných, ale aj ľažkých chvíľach. Zaznamenával ako dobrá kronika celé naše dianie, pomáhal nám lepšie sa poznať. To všetko si človek najlepšie uvedomí až vtedy, keď sa ako ja ocitne ďaleko od domova. Teraz ten časopis je mojim spojivom s rodinným krajom. Nedopusťme, aby zanikol, predplácajme ho a propagujme ešte viac než doteraz. Robme všetko, aby sme sa ako Slováci nemuseli hanbiť.

VIKTÓRIA SMREČÁKOVA

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.									
	47	48	49	50	51	52	53	54	55	
1	0.17	0.18	0.19	0.20	0.20	0.21	0.22	0.23	0.24	
2	0.35	0.36	0.38	0.39	0.41	0.42	0.44	0.46	0.48	
3	0.52	0.54	0.57	0.59	0.61	0.64	0.66	0.69	0.71	
4	0.69	0.72	0.75	0.79	0.82	0.85	0.88	0.92	0.95	
5	0.87	0.90	0.94	0.98	1.02	1.06	1.10	1.15	1.19	
6	1.04	1.09	1.13	1.18	1.23	1.27	1.32	1.37	1.43	
7	1.21	1.27	1.32	1.37	1.43	1.49	1.54	1.60	1.66	
8	1.39	1.45	1.51	1.57	1.63	1.70	1.76	1.83	1.90	
9	1.56	1.63	1.70	1.77	1.84	1.91	1.99	2.06	2.14	
10	1.73	1.81	1.89	1.96	2.04	2.12	2.21	2.29	2.38	
11	1.91	1.99	2.07	2.16	2.25	2.34	2.43	2.52	2.61	
12	2.08	2.17	2.26	2.36	2.45	2.55	2.65	2.75	2.85	
13	2.26	2.35	2.45	2.55	2.66	2.76	2.87	2.98	3.09	
14	2.43	2.53	2.64	2.75	2.86	2.97	3.09	3.21	3.33	
15	2.60	2.71	2.83	2.95	3.06	3.19	3.31	3.44	3.56	
16	2.78	2.90	3.02	3.14	3.27	3.40	3.53	3.66	3.80	
17	2.95	3.08	3.21	3.34	3.47	3.61	3.75	3.89	4.04	
18	3.12	3.26	3.39	3.53	3.68	3.82	3.97	4.12	4.28	
19	3.30	3.44	3.58	3.73	3.88	4.04	4.19	4.35	4.51	
20	3.47	3.62	3.77	3.93	4.09	4.25	4.41	4.58	4.75	
21	3.64	3.80	3.96	4.12	4.29	4.46	4.63	4.81	4.99	
22	3.82	3.98	4.15	4.32	4.49	4.67	4.85	5.04	5.23	
23	3.99	4.16	4.34	4.52	4.70	4.88	5.07	5.27	5.46	
24	4.16	4.34	4.53	4.71	4.90	5.10	5.29	5.50	5.70	
25	4.34	4.52	4.71	4.91	5.11	5.31	5.52	5.73	5.94	
26	4.51	4.70	4.90	5.11	5.31	5.52	5.74	5.95	6.18	
27	4.68	4.89	5.09	5.30	5.52	5.73	5.96	6.18	6.41	
28	4.86	5.07	5.28	5.50	5.72	5.95	6.18	6.41	6.65	
29	5.03	5.25	5.47	5.69	5.92	6.16	6.40	6.64	6.89	
30	5.20	5.43	5.66	5.89	6.13	6.37	6.62	6.87	7.13	
1/2 m	9	9	9	10	10	11	11	11	12	

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.									
	56	57	58	59	60	61	62	63	64	
1	0.25	0.26	0.26	0.27	0.28	0.29	0.30	0.31	0.32	
2	0.49	0.51	0.53	0.55	0.57	0.58	0.60	0.62	0.64	
3	0.74	0.77	0.79	0.82	0.85	0.88	0.91	0.94	0.97	
4	0.99	1.02	1.06	1.09	1.13	1.17	1.21	1.25	1.29	
5	1.23	1.28	1.32	1.37	1.41	1.46	1.51	1.56	1.61	
6	1.48	1.53	1.59	1.64	1.70	1.75	1.81	1.87	1.93	
7	1.72	1.79	1.85	1.91	1.98	2.05	2.11	2.18	2.25	
8	1.97	2.04	2.11	2.19	2.26	2.34	2.42	2.49	2.57	
9	2.22	2.30	2.38	2.46	2.54	2.63	2.72	2.81	2.90	
10	2.46	2.55	2.64	2.73	2.83	2.92	3.02	3.12	3.22	
11	2.71	2.81	2.91	3.01	3.11	3.21	3.32	3.43	3.54	
12	2.96	3.06	3.17	3.28	3.39	3.51	3.62	3.74	3.86	
13	3.20	3.32	3.43	3.55	3.68	3.80	3.92	4.05	4.18	
14	3.45	3.57	3.70	3.83	3.96	4.09	4.23	4.36	4.50	
15	3.69	3.83	3.96	4.10	4.24	4.38	4.53	4.68	4.83	
16	3.94	4.08	4.23	4.37	4.52	4.68	4.83	4.99	5.15	
17	4.19	4.34	4.49	4.65	4.81	4.97	5.13	5.30	5.47	
18	4.43	4.59	4.76	4.92	5.09	5.26	5.43	5.61	5.79	
19	4.68	4.85	5.02	5.19	5.37	5.55	5.74	5.92	6.11	
20	4.93	5.10	5.28	5.47	5.65	5.84	6.04	6.23	6.43	
21	5.17	5.36	5.55	5.74	5.94	6.14	6.34	6.55	6.76	
22	5.42	5.61	5.81	6.01	6.22	6.43	6.64	6.86	7.08	
23	5.66	5.87	6.08	6.29	6.50	5.73	6.94	7.17	7.40	
24	5.91	6.12	6.34	6.56	6.79	7.01	7.25	7.48	7.72	
25	6.16	6.38	6.61	6.83	7.07	7.31	7.55	7.79	8.04	
26	6.40	6.63	6.87	7.11	7.35	7.60	7.85	8.10	8.36	
27	6.65	6.89	7.13	7.38	7.63	7.89	8.15	8.42	8.69	
28	6.90	7.14	7.40	7.66	7.92	8.18	8.45	8.73	9.01	
29	7.14	7.40	7.66	7.93	8.20	8.48	8.76	9.04	9.33	
30	7.39	7.66	7.93	8.20	8.48	8.77	9.06	9.35	9.65	
1/2 m	12	13	13	14	14	15	15	16	16	

Silážovanie surových zemiakov

Roľníci v celom Poľsku mali veľmi veľké ťažnosti s predajom zemiakov. Tažko predpokladať, aby tento rok nastalo generálne zlepšenie. V takejto situácii jediným výhodiskom môže byť racionálne skrmovanie zemiakov.

Svojho času, keď sme v Živote propagovali silážovanie rastlín, písali sme aj o výhodách silážovania surových zemiakov. Metóda silážovania, ktorú dnes predstavujeme, je veľmi jednoduchá a možno ju používať na každom gazdovstve. Nie sú potrebné ani parákové súpravy, ba ani kilogram uhlia. A vieme, že na parenie 1 tony zemiakov v parákovej súprave treba až 40–50 kg uhlia a v 100-litrovom paráku dokonca 62 kg uhlia.

Tecuťo metódou možno silážovať všetky zemiaky okrem zhnitých. Možno teda silážovať poškodené, nakazené alebo zmrznuté hľuzu.

Podstatou silážovania je rovnomerné vymiešanie zložiek v patričných proporciah, dôkladné stlačenie a tesné zakrytie. Na 1 tonu silážovanej masy musíme vziať 750 kg

surových zemiakov, rozdrobených na neveľke kúsky (asi 2 cm), 150 kg žitného šrotu a 100 kg pšeničných otrúb. Ako stabilizačný prípadok dávame 2 kg kŕmnej alebo kuchynskej soli rozpustenej v 10 litroch vody. V siláži môžeme používať aj iný obilný šrot, ale je nevyhnutné, aby žitný šrot tvoril pri najmenšom jednu tretinu celkového množstva šrotu. Silážnu jamu voľzíme fóliou a na dno nádrže nasypeme plevy alebo suchú, drobno narezanú sečku. Na to vysypeme rezdrobené zemiaky, ktorých vrstva by mala mať hrúbku asi 25–30 cm. Potom ju polievame vodou s rozpustenou soľou a posypávame najskôr otrubami a potom šrotom. Všetky zložky treba dôkladne vymiešať a potom dôkladne zasypať 3 cm vrstvou pliev alebo sečky a nakoniec dôkladne stlačiť. Týmto spôsobom ukladáme na seba ďalšie vrstvy. Nakoniec musíme dať 10 cm vrstvu pliev alebo sečky a silne stlačiť napr. kolesami traktora. Silážovaná masa ešte pred posledným stlačením by mala byť asi o 30 cm vyššia ako nádrž, keďže potom jej úroveň

aj tak poklesne. Silážnu jamu musíme napokon tesne prikryť fóliou a poriadne pritlačiť napr. zemou.

Takto pripravenú siláž môžeme začať skrmovať po 8 týždňoch — skôr ju nesmieť odokrýť. Obsahuje priemerne vyše 40 percent surových bielkovín, 33 perc. bezdusikatých zlúčenín a 2,4 perc. popola. Pri dôkladnej príprave a presnom dodržaní uvedeného zloženia by siláž mala mať 3,8–3,9 pH, čo zaručuje dlhé, 2–3 ročné skladovanie.

Siláž môžeme používať po období, kym si na ňu zvieratá zvyknú, ako základné alebo doplnujúce krmivo pre ošípané (okrem nedostavených prasiat). Priemerne obsahuje 0,6 ovosenej jednotky. 2 kg siláže plus 0,1 kg Prowitu sa rovná asi 1,3 o.j. + 120 g bielkovín, teda je to približne toľko ako 1 kg miešanky PT-1.

Pri kŕmení zvierat len touto silážou, kŕmnú dávku treba doplniť vysokobielkovinovým koncentrátom v nevelkom množstve (10–12 perc.). Vtedy je už plinohodnotným krmivom. Pri takom kŕmení, aby sme vyrobili 100 kg jatočného mäsa (ošípaná väžiacia 125 kg) a dosiahli denný prírastok 600 g, spotrebjeme 700 kg siláže a 60 kg Prowitu.

ZELENÁ KRONIKA

absorbce a využitie vápnika a fosforu.

Vitamín E plní rad funkcií z ktorých najdôležitejší je vplyv na zachovanie plodnosti, ako aj protixiedačný účinok.

takú výživnú hodnotu, ako kukurica. Väčšie množstvo sušených zemiakov však spôsobuje poruchy v trávení a rýchle stráca výživnú hodnotu.

* * *

OŠÍPANÉ potrebujú pohyb. Vedci z Armenského vedecko-výskumného ústavu pre chov a výživu NPO skúmali efektivitu prasnic chovaných rôznymi systémami. Malé a väčšie ošípané veľkej bielej rasy vo veku 2–12 mesiacov boli chované v chlievoch bez výbehu (I. skupi-

na), s voľným prístupom k výbehu (II. skupina) alebo ich výhľadali na výbeh raz denne (III. skupina) alebo dvakrát denne (IV. skupina). Vysvitlo, že prasnice z III. a IV. skupiny, ktoré počas chovu boli nútene k pohybu, majú oveľa lepšie produkčné výsledky. Rodia viac prasiat a majú menej prasiat narozených mŕtvo. Tieto prasnice dávajú viacaj mlieka (48,4 kg – 49,2 kg) ako prasnice zo skupiny I. (44,3 kg) a II. (46,5 kg). Vyššia je aj telesná váha odchovaných prasiat a nižšia ich úmrtnosť.

VITAMÍNY V CHOVE OŠÍPANÝCH. Najdôležitejšie vitamíny v živote ošípaných sú: A, D a E. Vitamín A je dôležitý pre náležité fungovanie rodičiel, pre stavbu kostí, ako aj štruktúru a pevnosť kože. Dostatočné množstvo vitamínu D má rozhodujúci význam pre zaistenie optimálnej

SUROVÉ ZEMIAKY nechutia ošípaným. Skrob je veľmi odolný proti tráveniu, kym bielkoviny sú slabo stráviteľné najmä pre vysoký obsah inhibitorov proteínov. Keď kŕmna dávka pre ošípané obsahuje jednu tretinu sušených zemiakov, môžu mať

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.							
	65	66	67	68	69	70	71	72
1	0.33	0.34	0.35	0.36	0.37	0.38	0.40	0.41
2	0.66	0.68	0.71	0.73	0.75	0.77	0.79	0.81
3	1.00	1.03	1.06	1.09	1.12	1.15	1.19	1.22
4	1.33	1.37	1.41	1.45	1.50	1.54	1.58	1.63
5	1.66	1.71	1.76	1.82	1.87	1.92	1.98	2.04
6	1.99	2.05	2.12	2.18	2.24	2.31	2.38	2.44
7	2.32	2.39	2.47	2.54	2.62	2.69	2.77	2.85
8	2.65	2.74	2.82	2.91	2.99	3.08	3.17	3.26
9	2.99	3.08	3.17	3.27	3.37	3.46	3.56	3.66
10	3.32	3.42	3.53	3.63	3.74	3.85	3.96	4.07
11	3.65	3.76	3.88	3.99	4.11	4.23	4.36	4.48
12	3.98	4.11	4.23	4.36	4.49	4.62	4.75	4.89
13	4.31	4.45	4.58	4.72	4.86	5.00	5.15	5.29
14	4.65	4.79	4.94	5.08	5.23	5.39	5.54	5.70
15	4.93	5.13	5.29	5.45	5.61	5.77	5.94	6.11
16	5.31	5.47	5.64	5.81	5.98	6.16	6.33	6.51
17	5.64	5.82	5.99	6.17	6.36	6.54	6.73	6.92
18	5.97	6.16	6.35	6.54	6.73	6.93	7.13	7.33
19	6.30	6.50	6.70	6.90	7.10	7.31	7.52	7.74
20	6.64	6.84	7.05	7.26	7.48	7.70	7.92	8.14
21	6.97	7.18	7.40	7.63	7.85	8.08	8.31	8.55
22	7.30	7.53	7.76	7.99	8.23	8.47	8.71	8.96
23	7.63	7.87	8.11	8.35	8.60	8.85	9.11	9.36
24	7.96	8.21	8.46	8.72	8.97	9.24	9.50	9.77
25	8.30	8.55	8.81	9.08	9.35	9.62	9.90	10.18
26	8.63	8.90	9.17	9.44	9.72	10.01	10.29	10.59
27	8.96	9.24	9.52	9.81	10.10	10.39	10.69	10.99
28	9.29	9.58	9.87	10.17	10.47	10.78	11.09	11.40
29	9.62	9.92	10.22	10.53	10.84	11.16	11.48	11.81
30	9.95	10.26	10.58	10.90	11.22	11.55	11.88	12.21
1/2 m	17	17	18	18	19	19	20	20

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.								
	38	39	40	41	42	43	44	45	46
1	0.11	0.12	0.13	0.13	0.14	0.15	0.15	0.16	0.17
2	0.23	0.24	0.25	0.26	0.28	0.29	0.30	0.32	0.33
3	0.34	0.36	0.38	0.40	0.42	0.44	0.46	0.48	0.50
4	0.45	0.48	0.50	0.53	0.55	0.58	0.61	0.64	0.66
5	0.57	0.60	0.63	0.66	0.69	0.73	0.76	0.80	0.83
6	0.68	0.72	0.75	0.79	0.83	0.87	0.91	0.95	1.00
7	0.79	0.84	0.88	0.92	0.97	1.02	1.06	1.11	1.16
8	0.91	0.96	1.01	1.06	1.11	1.16	1.22	1.27	1.33
9	1.02	1.08	1.13	1.19	1.25	1.31	1.37	1.43	1.50
10	1.13	1.19	1.26	1.32	1.39	1.45	1.52	1.59	1.66
11	1.25	1.31	1.38	1.45	1.52	1.60	1.67	1.75	1.83
12	1.36	1.43	1.51	1.58	1.66	1.74	1.82	1.91	1.99
13	1.47	1.55	1.63	1.72	1.80	1.89	1.98	2.07	2.16
14	1.59	1.67	1.76	1.85	1.94	2.03	2.13	2.23	2.33
15	1.70	1.79	1.88	1.98	2.08	2.18	2.28	2.39	2.49
16	1.81	1.91	2.01	2.11	2.22	2.32	2.43	2.54	2.66
17	1.93	2.03	2.14	2.24	2.36	2.57	2.58	2.70	2.83
18	2.04	2.15	2.26	2.38	2.49	2.61	2.74	2.86	2.99
19	2.15	2.27	2.39	2.51	2.63	2.76	2.89	3.02	3.16
20	2.27	2.39	2.51	2.64	2.77	2.90	3.04	3.18	3.32
21	2.38	2.51	2.64	2.77	2.91	3.05	3.19	3.34	3.49
22	2.50	2.63	2.76	2.90	3.05	3.19	3.35	3.50	3.66
23	2.61	2.75	2.89	3.04	3.19	3.34	3.50	3.66	3.82
24	2.72	2.87	3.02	3.17	3.33	3.49	3.65	3.82	3.99
25	2.84	2.99	3.14	3.30	3.46	3.63	3.80	3.98	4.15
26	2.95	3.11	3.27	3.43	3.60	3.78	3.95	4.14	4.32
27	3.06	3.23	3.39	3.56	3.74	3.92	4.11	4.29	4.49
28	3.18	3.34	3.52	3.70	3.88	4.07	4.26	4.45	4.65
29	3.29	3.46	3.52	3.83	4.02	4.21	4.41	4.61	4.82
30	3.40	3.58	3.77	3.96	4.16	4.36	4.56	4.77	4.99
1/2 m	6	6	6	7	7	7	8	8	8

WĘTERYNARZ

ZAKAŻENIE PEPOWINY U JAGNIAT

Choroba ta jest dość często spotykana. Występuje w gospodarstwach, w których brak dobrej opieki, prawidłowego żywienia i czystości pomieszczeń. Choroba objawia się utworzeniem ropnia w pępku na skutek zakażenia, dalej występuje zwolnienie, podwyższenie temperatury ciała, niejednokrotnie zwierzę nagle pada. W innych przypadkach przy zakażeniu pępka w ósmym dniu zaczynają następować komplikacje ze strony stawów, które puchną, unieruchamiając jagnię, lub ze strony płuc — wówczas występuje suchy kaszel, wychudzenie, i niejednokrotnie zwierzę pada. Leczenie ropnia polega przede wszystkim na zabiegu chirurgicznym, którego winien dokonać lekarz.

RÓŻYCOWE ZAPALENIA STAWÓW JAGNIAT

Chorobę tą wywołują te same bakterie co i różycę u świń. Przebiega ona w formie zapalenia płuc lub częściej jako ostre i przewlekłe zapalenie stawów. Choroba charakteryzuje się zaatakowaniem narządu oddechowego — zapaleniem płuc, opłucnej, a także osierdzia. Pierwszymi objawami są: osowialość, temperatura do 41°C i więcej, przyśpieszona tętno, ilość oddechów zwiększa-

szona. W czasie choroby występuje kaszel, a także śluzowo-ropony wyciek z oczu i nosa. Następnie pojawia się kulawizna, silnie wyrażony obrzęk stawów, których zawartość przypomina mętną, różową ciecz. Kulawizna bywa wyraźna w różnym stopniu — raz się zmniejsza raz zwiększa. Chorze zwierzę przeważnie leża, czasami podnoszą się żeby napić się lub coś zjeść, nie które z nich poruszają się na zgiętych nogach. Najlepszym środkiem w walce z tą chorobą jest zastosowanie surowicy przeciwrożycowej tak samo jak i u świń.

CHOROBY OKRESU CIĄŻY I PORODU U KLACZY PRZEDWCZESNE BÓLE PORODOWE

Przedwczesne bóle porodowe występują na długo przed obliczonym terminem porodu, kiedy organizm kłaczy nie jest jeszcze przygotowany do wydalenia płodu. U kłaczy bóle te mogą pojawić się w różnych okresach żrebości jako bóle morzyskowe. Przedwczesne bóle występują samoistnie lub pod wpływem innych chorób. Często pojawiają się z przerwami — ustępują, potem znów wzmagają się. Czasem bóle są tak silne, że może dojść do wypadnięcia pochwy, pęcherza moczowego, prostnicy, a nawet poronienia i pęknięcia macicy. Kłacz jest nie spokojna, ogląda się na boki, grzebie nogami i przestępuje z nogi na nogę. Pozostawienie kłaczy bez pomo-

cy może spowodować jeszcze gorsze następstwo, dlatego też należy szybko wezwać lekarza. Do chwili jego przybycia dobrze jest kłacz okryć ciepłą derką i postawić tak, aby zad był wyżej niż przód. Przedwczesnym bólem porodowym zapobiega się przez regularne karmienie paszą łatwo strawną która nie powoduje przeładowanie przewodu pokarmowego. Nie należy poływać kłaczy zimną wodą trzeba zapewnić jej codzienne spacery na powietrzu z wyjątkiem wietrznych i słotnych dni.

ZATRZYMANIE LOŻYSKA

Zatrzymanie lożyska zdarza się u kłaczy, rzadziej u krowy, kłacz bowiem ma lożysko inaczej zbudowane i luźno połączone z macią. Przyczyną zatrzymania lożyska u kłaczy są zbyt słabe bóle porodowe spowodowane ogólnym osłabieniem organizmu, złym odżywianiem i brakiem ruchu w ostatnim okresie ciąży. Lożysko u kłaczy powinno w warunkach normalnych odejść w pół godziny po wyzrebieniu. Jeśli jednak nie odchodzi normalnie i zatrzymuje się w macicy, to w krótkim czasie powstaną zmiany chorobowe w całym organizmie: następuje podwyższenie temperatury ciała, bóle, morzyskowe (kolkowe), niepokój, oglądanie się na boki, przestępowanie z nogi na nogę. Jednocześnie wzmagają się parcia, które mogą spowodować wypadnięcie macicy. Zatrzymanie lożyska u kłaczy

jest bardzo niebezpieczne, gdyż powoduje zakażenie poporodowe, które kończy się śmiercią zwierzęcia. Lożysko powinno być usuwane przed upływem 24 godzin od porodu. W tym celu do chorej kłaczy należy jak najszybciej wezwać lekarza. Aby zapewnić właściwe odejście lożyska, trzeba dbać aby kłacz miała dużą ruchu w ostatnim miesiącu ciąży, oraz żywić ją paszą lekko strawną.

ZAKAŻENIE POPORODOWE

Zakażenie poporodowe, czyli posocznice, wywołują zarazki, które dostają się do krwi przez powstałe podczas porodu rany macicy i pochwy. Rany te najczęściej powstają wskutek nieumiejętnego udzielania pomocy przy porodzie. Zakażenie poporodowe może wystąpić także wskutek zatrzymania lożyska. Choroba ta ma zwykle ciężki przebieg i przeważnie kończy się śmiercią. W objawach zauważa się przestępowanie kłaczy z nogi na nogę i stekanie. Ze sromu wydostaje się mętny wyciek o odrzającym, gnilnym zapachu. Ciepło ciała podnosi się do 40–42°C. Zwierzę nie chce jeść stoi posmutowane i osłabione oraz chwieje się na tylnych nogach. W takim przypadku trzeba jak najszybciej wezwać lekarza na miejsce. Chorą kłaczy trzeba dać lekko strawną karmę — słodkie siano, zielonki oraz picie z otrąb pszennych.

H. MĄCZKA

PRAWNIK

UBEZPIECZENIE U MINIROLNYCH I CHŁOPÓW-ROBOTNIKÓW

Następujące szybko po sobie, bardzo częstowe zmiany ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych z 14 grudnia 1982 r. wprowadziły niemożliwe zamieszanie i niepokoju, zwłaszcza wśród właścicieli małych gospodarstw i wśród tzw. chłopów-robotników. Ustawa z 24 lutego 1989 r. (Dz.U. nr 10) uznała za gospodarstwa rolne nieruchomości rolne o powierzchni użytków rolnych przekraczających 1 ha (dotychczas 0,5 ha). Dalej powiedziano, że osoby prowadzące w dniu 31 grudnia 1988 r. gospodarstwa rolne o powierzchni 1 ha włącznie użytków rolnych i nie podlegające innym przepisom o zaopatrzeniu emerytalnym lub o ubezpieczeniu społecznym mogą dobrowolnie kontynuować ubezpieczenie, jeżeli złożą wnioski do 31 grudnia 1989 r. Po roku (24 lutego 1990 r.) wydana została ustawa o niektórych warunkach funkcjonowania ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin w 1990 r. (Dz.U. nr 14), zmieniająca niektóre postanowienia ustawy poprzedniej. I tak: termin złożenia wniosku o kontynuowanie ubezpieczenia przedłużono do 31 marca br., ale pod warunkiem opłacenia składki od 1 stycznia 1989 r. Pierwsza nowelizacja (ta

z 1989 r.) wyłączała też z ubezpieczenia społecznego rolników będących jednocześnie pracownikami zatrudnionymi na co najmniej pół etatu i osoby, które mają już ustalone prawo do emerytury lub renty.

Zdecydowano jednak, że osoby, które przekażą gospodarstwa rolne do końca 1989 r. będą otrzymywać emeryturę (renty) na zasadach dotyczeńowych. W ustawie z lutego 1990 r. termin ten przedłużono do końca 1990 r., ale pod warunkiem, że wniosek o przyznanie świadczenia zostanie złożony do czerwca br.

Na przykład: rolnik zatrudniony na podstawie umowy o pracę nadal pracuje, a więc od 1 stycznia 1989 r. wyłączony jest z ubezpieczenia rolniczego. Jeżeli jednak do końca czerwca br. zgłosi wniosek o emeryturę rolniczą i przekaże gospodarstwo do końca 1990 r., to nabędzie prawo do emerytury rolniczej. Jej wynagrodzenie zostanie zawieszone na czas zatrudnienia, a po nabyciu uprawnienia do emerytury pracowniczej, rolnik będzie miał prawo do tzw. świadczenia zbiegowego (100 proc. świadczenia korzystniejszego i 50 proc. mniej korzystnego).

Jeżeli natomiast gospodarstwo nie zostanie przekazane do końca tego roku, to w razie nabycia przez rolnika prawa do emerytury czy renty pracowniczej, do świadczenia będzie wyplacany dodatek w wysokości 0,5 proc. podstawy wymiaru emerytury (renty) za każdy rok podwójnego ubezpieczenia. Z chwilą przekazania

gospodarstwa rolnego dodatek ten zwiększa się do 1 proc. podstawy wymiaru, ale dodatek nie może być większy niż połowa minimalnej emerytury pracowniczej.

PARAGRAFY W HANDLU OKRĘŻNYM

Biały fartuch, biała chusteczka lub czapka — to ustawowy, a więc obowiązujący strój ulicznygo sprzedawcy masła i innych artykułów mleczarskich do bezpośredniego spożycia. (Dz.U. Nr 44, poz. 279, 1972).

Miejsce sprzedaży powinno być oddalone co najmniej 25 metrów od śmiertników, zbiorników odpadów i 10 metrów od szateliów publicznych. Nie wolno sprzedawać środków spożywczych w bramach, sieniach i na podwórzach domów mieszkalnych.

Aby sprzedawać mięso trzeba spełnić, według rozporządzenia ministra rynku wewnętrznego z dnia 18 maja 1990 roku (Dz.U. Nr 39 poz. 227, 1990 r.), dwanaście warunków. M.in.: sprzedawca obowiązany jest posiadać świadectwo wystawione przez organa urzędowego badania zwierząt i mięsa stwierdzające, że mięso zostało uznane za zdane do spożycia.

Warunkiem dopuszczenia mięsa do sprzedaży jest przeprowadzenie w dniu i w miejscu sprzedaży kontroli weterynaryjnej mięsa przez inspektora sanitarnego co musi być potwierdzone m.in.: pieczęcią „Kontrola San-Wet.” (mięso podlega tej kontroli nieza-

lecznie od badania dokonanego bezpośrednio po uboju.)

Sprzedaż mięsa w miejscowościach do tego wyznaczonych może odbywać się do godz. 12.00, chyba że sprzedający zapewni odpowiednie warunki schładzania mięsa, kontrolowane również przez właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

Miejsca wyznaczone do sprzedaży mięsa powinny mieć twardą nawierchnię oraz być zaopatrzone w bieżącą wodę. Łady i stoły powinny być pokryte blachą aluminiową, płytą laminatową, płytą z polistyrenu wysokoodpornego lub innym materiałem dopuszczonego przez Państwowy Zakład Higieny do kontaktu z żywnością oraz powinny być wyposażone w daszki (parasole) chroniące przed słońcem i opadem.

Nie wolno wprowadzać do obrotu w handlu okreżnym dziennym, przetworów mięsnych, z wyłączeniem konserw w puszkach, drobiu, tłuszczów zwierzęcych i roślinnych grzybów świeżych i przetworów grzybowych, dietycznych środków spożywczych, napojów alkoholowych.

Grzyby, a także środki spożywcze wyproducedowane we własnych gospodarstwach rolnych, ogrodniczych i hodowlanych, z wyjątkiem wędlin i wyrobów wędliniarskich można sprzedawać na targowiskach i halach targowych. Do pakowania środków spożywczych powinien być używany papier czysty, nie zadrukowany, dopuszczony przez Państwowy Zakład Higieny do kontaktu z żywnością.

KRISTA BENDOVÁ

MRAVENISKO

Na belasom nebi plávali oblaky. Pod oblakmi krúžil jastrab. Pod jastrabom stála vyskánska voňavá hora. Pod horou bola lúka plná kvetov, svrčkov, chrobáčikov a zelených koníkov. A na lúke — mravenisko.

Prišla Zuzka k mravenisku, díva sa a vidí: jeden mravek nesie omrvinku, druhý suchú slamku, tretí mušie kridlo, štvrtý voľačo a piatý neviem čo. Ale všetky behajú sem a tam a každý niečo robi. Toľko ich je, že sa mravenisko černie.

„Chudáčikovia,“ pomyslela si Zuzka, „Možno je ich milión, a tak sa musia stískať na jednej kope. Ja im spravím nové mravenisko, nech si lepšie bývajú.“

Nanosila na kôpku hlinu, z hliny urobila kopček. Prútikom prevŕtala do kopečka chodby, aby sa mravce mali kadiať prechádzať. Dokola nasadila margarety, aj chodniček urobila, aby mravce nezabúdili vo vysokej tráve. Aj emrviniek z chlieba im nasypala, aby neboli hladné.

„Krásne mravenisko,“ pomyslela si Zuzka, „najkrajšie na celom svete.“

Ked' už bolé všetko hotové, odtrhla dlhú trávu. Položila ju medzi mravce a tak ich začala prenášať do nového mraveniska. Veľa, veľa ich preniesla. Aspoň päťdesiat. Potom si sadla na zem a dívala sa, ako si mravce žijú v novom dome.

Ale — čudná vec. Mravce pochytili omrvinky, ani sa poriadne nepobzerali a hybjal — utekali s nimi do starého mraveniska. Darmo sa Zuzka hněvala, ani jeden mravek nechcel zostať v novom krásnom dome. Nepomohli ani kvietky, ani chodbičky, ba ani len omrvinky.

Všetky mravce sa vrátili nazad domov. Lebo tam bývali ich mamy, tatkovia, bratia, sestry a všetci dobri kamaráti.

Sadaj, slnko, sadaj

Slovenská ľudová

Voľne (rubato)

spev

1. Sa - daj, sln - ko, sa - daj, — so - da - j, za vy - so - kú ho - ru, —
2. Ke - by sln - ko znalo, — zna - lo, — jak je taž - ko ro - bit,

nástroje alebo hľasy

ok ne - bu - deš sa - dat, — so - dat, — stiah - nem tó za no - hu,
po - ná - hľa - lo by sa, — by sa, — za ho - ru za - cho - dit.

Hviezdy svetovej estrády

ROXETTE

Je to švédské spevácke duo, ktoré mnohí prirovnávajú k známej superskupine 70. rokov — ABBA, pochádzajúcej taktiež zo Švédska. Jej platne a iné nahrávky sa vlni dostali do zožnamov najlepších hitov nielen v Skandinávii a iných európskych krajinách, ale aj v USA a Kanade. K najlepším nahrávkam

dú patri singel The Look, ktorý sa stal, — aj keď ho nespervádzala žiadna reklamná kampaň, — najpredavannejšou platňou posledného desaťročia. Podobný úspech dosiahla kedysi len slávna ABBA. Ďalšia nahrávka Roxette — LP-čeka Look Sharp už štyrikrát získala vo Švédsku titul platinovej platne.

Najväčšie úspechy Roxette dosahuje len odnedávna, ale nie je to debutantská skupina. Marie Fredriksson a Per Gessle vystupujú na estráde už niekoľko rokov. Obaja spievajú a hrajú na gitarách. Per je okrem toho skladateľom a aranžérom. Predtým nahrávali so skupinou Gyllene Tiden, s ktorou pripravili niekoľko skutočne znamenitých hitov: Flickorne Pa TV-2 (Dievča z TV-2), Nar Vi Twa Bliv En (Keď sa Tertia milujú), Sommatider (V lete). Neskôr, aby spopularizovali svoje pesničky, začali spievať v angličtine a tak už duo Roxette nahrali také skladby ako: Neverending Love alebo Joy Of A Toy (z prvej LP-čky Dance Passion) a zanedlho rokovú baladu It Must Have Been Love, ktorá sa posluchácom mimoriadne zapáčila.

Vlni k najúspešnejším skladbám dvojice: Dange rous, Listen To Your Heart, ako aj

VÍTAME NOVÝ ŠKOLSKÝ ROK

Už prišiel september, mesiac v ktorom sa opäť ozval škol-ský zvonček. Nové ročné obdobie-jeseň vás privítala v škol-ských laviciach. Nedávno ste sa vrátili z táborov, plných de-bodružstiev, z letných prázdnín, ktoré ste strávili buďto s kamarátmi, u starej mamy, alebo s rodičmi na spoločných do-volenkach. Možno je vám trošku smutno za prázdninami, ale zároveň sa tešíte na nové zážitky v škole.

A len tie dobré a príjemné zážitky vám v školskej práci želá redakcia Život.

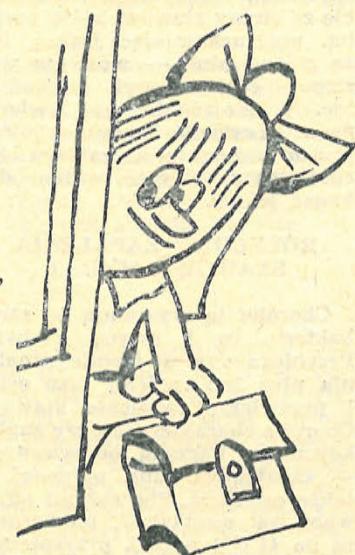
M. RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

Žiačik

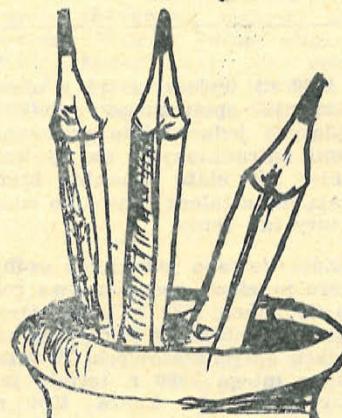
Krívá čiara...
rovná čiara...
Čo sa prvák s takou čiarou
natrápi a naumára!

Začiatok vždy vrah býva krušný,
a druhý prst je neposlušný.
Akože jeho kolieska,
čaptavé kľučky
môžu sa potom premeniť
v oblúčky,
slučky?

A predsa tie detské rúčky
budú vedieť veľkú vedu:
A b e c e d u

JOZEF BILY

Na hodine kreslenia

Kladie Kata svedomite
na výkresy farby sýte.
Ani jej len nenapadne
na výkres daf farby hladné.

Dressed For Succes. Nemožno sa čudovať, že Švédská akadémia umenia vyznamenala duo Roxette až dvoma cenami: pre najlepšieho skladateľa roka a pre najlepšiu rockovú speváčku.

Marie Fredriksson už štvrtý rok býva v Štokholme a Per v rodnom meste Halmstad, kde sa nachádza aj ich nahrávacie štúdio. Tam sa stretávajú a pracujú na novom repertáre. Možno ešte dodať, že Marie — okrem hudby — zaujíma maliarstvo a móda. Napr. sama si pripravuje estrádne kostýmy. Naproti tomu Per vo voľnom čase hráva tenis, pri ktorom nielen oddychuje, ale často, — ako tvrdí, — náchádza zdroj inšpirácie. Vďačí mu vrah niekoľko známych hitov. Okrem toho je väšnivým zberateľom platní — má ich v zbierke niekoľko tisíc. Jeho najobľúbenejšou skupinou je The Beatles a zo sólistov Frank Sinatra.

(jš)

Povídka o hrachu

Jednou našel Jeník hrášek.
Rekl Mařence:

„Našel jsem hrášek. Zasadíme ho.“

Děti hrášek zasadily. Mařenka hrášek zalévala. Hrášek se zelenal a kvetl. Jednou řekla Mařenka:

„Podívaj se, Jeníku! Hrášek už má zrele lusky.“

Lusků byla plná kapsa.

Mařenka hrášek vyloupala. Kučíčky dala do maličké misky. V misce byl hrášek celou zimu.

Bolo jaro. Jeník řekl Mařence:

„Máme hrachu plnou misku. Zasadíme ho.“ Šli na zahradu. Hrášek zasadili. Celé léto hrách zlévali, pleli a okopávali. Hrášek se zelenal a kvetl. Jednou řekla Mařenka:

„Podívaj se, Jeníku! Hrášek už má zrele lusky.“ Lusky se jim

letos do kapsy nevešli. Byl jich plný košíček. Děti zase hrášek vyloupaly. Byla to plná misa. V misce byl hrášek celou zimu.

Zase bylo jaro. Jeník řekl:

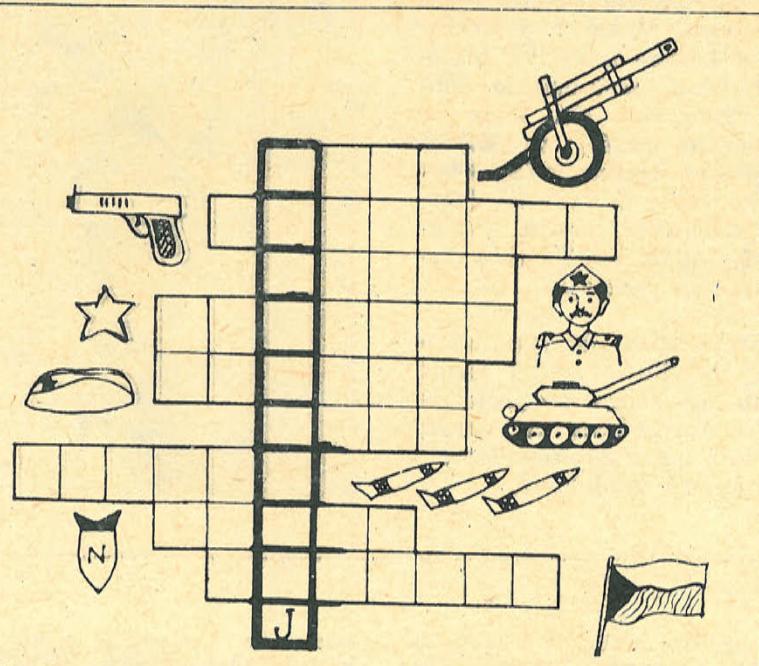
„Letos máme mnoho hrachu. Doneseme ho do školy a zasejeme ho.“

Děti zasely hrášek na školní zahradě.

Celá třída o hrách pečovala. Hrášek se zelenal a kvetl. Jednou přiběhl Jeník do třídy a voral:

„Deti! Hrášek už má zrele lusky. To bude hrachu! Co s ním uděláme?“ Děti se radily. „Dáme hrách do školní kuchyně,“ řadila Mařenka. Ano! Do školní kuchyně,“ volaly děti. „V zimě si na našem hrachu pochutnáme.“

Hrášek byl plný pytel.

Druhá svetová vojna, najhornejšia v ľudských dejinách, trvala 2 194 dní. Prinesla smrť takmer 80 miliónom ľudí, ktorí padli v boji, zahynuli v koncentračných táborech a pri náletech. Začala prepadnutím Poľska 1. septembra 1939 o 4.45 hodine ráno. V deň, keď sa skončila, kvitol u nás orgován a v srdciach ľudí radosť. Vyhľadenú krížovkou pošlite do redakcie (nezabudnite uviesť aj svoj vek). Výhercom pošleme slovenské knihy.

NAŠA FOTOHÁDANKA

beného estrádneho umelca, účastníka a laureáta viacerých festivalov, o.i. v Sopote a Opoli. Vystupuje už skoro dvadsať rokov a je stále oblúbený. Mnohé skladby v jeho predvedení sa stali populárnymi hitmi, napríklad Michail, Michail... Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 384/90 sme uverejnili snímku egyptského herca Omara Sharifa. Knižné odmeny vyžrebovali: Monika Monková zo Spišskej Belej, Jolanta a Lucyna Vidové z Nedece,

Naša snímka predstavuje známeho poľského speváka a oblú-

KRESLIARSKA

SÚŤAŽ ŽIVOTA '90

Naša redakcia v spolupráci s Kuratóriom osvety a výchovy v Novom Sáči a so školami na Spiši a Orave vypisuje pre našich mladých čitateľov kresliarskú súťaž na tému:

MOJI HRDINOVIA

Pre uľahčenie vašej práce a lepšie pochopenie témy podávame niekoľko konkretniejsích námetov:

- hrdinovia, ktorých chceme nasledovať,
- hrdinovia v mojej rodine,
- hrdinovia v mojej obci a prostredí,
- hrdinovia z oblúbených kníh, rozprávok a filmov.

Našej súťaže sa môžu zúčastniť všetci mladí čitateľia, ktorí sú žiakmi základných škôl a pošlú nám aspoň jednu prácu na navrhnutú tému. Do našej súťaže pozývame aj žiakov zo škôl v českých strediskach. Svoje práce môžete vykonať lubovoľnou technikou.

Každa práca zaslaná do redakcie by mala mať na opačnej strane nasledujúce údaje: titul, meno a priezvisko, vek, triedu a presnú adresu.

Svoje práce posielajte na adresu našej redakcie do 30. NOVEMBRA 1990.

Najlepšie práce uverejnime v Živote ich autori obdržia vecné odmeny.

Pokuste sa úhľadnúť, čo má tento pán v batôčku? Keď spojite čísla od 1-23, dozviete sa správnu odpoveď.

Tohoročný Wimbledon priniesol veľký úspech československej tenisovej škole. Sice Ivan Lendl, od roku 1985 svetová jednotka profesionálneho tenisu, ani tenokrát nezvítazil na tomto slávnom turnaji (v semifinále prehral so Švédom Edbergom), no stále verí, že raz Wimbledon vyhra. Zato Martina Navrátilová predviedla husársky kúsok, keď po víťazstve nad Zinou Garrisonovou už po deviaty raz prevzala hlavnú cenu wimbledonského turnaja. Vytvorila tak rekord v počte víťazstiev, ktorý bude veľmi ľahko prekonat. Vo dvojhre žien sa Jana Novotná dostala až do štvrtfinále a spolu s Helenou Sukovou suverénne zvíťazili vo štvorhre žien. V súčasnosti tvoria najsilnejšiu dvojicu sveta, o čom svedčia ich prvenstvá na najdôležitejších turnajoch — v Austrálii, Paríži a vo Wimbledone. Ešte musia vyrábať US Open a „deblový“ Grand Slam bude ich. Treba ešte spo-

menúť, že víťazkou dvojhry dievčat v juniorskej súťaži Wimbledonu bola Andrea Strnadová a v štvorhre Habšudová so Strnadovou.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

RASCOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 40 g oleja, 80 g koreňovej zeleniny, soľ, pol lyžičky potlečnej rasce, 30 g masla a 40 g hladkej mýky na zápražku, mleté čierne korenie, zelená pečrženová vňať.

Na rozpálenom oleji oprážime pokrájanú koreňovú zeleninu a rascu, zalejeme horúcou vodou, trocha povaríme a nakoniec zaustíme červenou zápražkou pripravenu z nasucho opráženej mýky a masla. Dobre povarenú polievku okoreníme mletým čiernym korením, zavaríme do nej trené halušky a pridáme posekanú zelenú pečrženovú vňať.

PEČENÉ BRAVČOVÉ MÁSO S KAPUSTOU A JABLKAMI. Rozpočet: 1 kg bravčového pliečka, 2 dl červeného vína, 1 malá červená kapusta, 3 kyslejšie jablká, 2 lyžice masla, 2 dl vývaru alebo vody.

Máso umyjeme, osolíme a vložíme do pekáča. Pridáme masť a vodu (alebo vývar) a pečieme. Asi 20 minút pred dopečením pridáme umytú pokrájanú kapstu a podlejeme vínom. O desať minút pridáme strúhané jablká a dodusíme.

JEMNÁ JABLKOVA OMELETA NA LYONSKÝ SPÓSOB. Rozpočet: 250 g polohrubej mýky, 2 dl mlieka, 100 g cukru, 4 vajcia, 1 balíček vanilkového cukru, 5 stredne veľkých jablk, soľ, 3 lyžice masla, 1/4 lit. šľahačky.

Jablka umyjeme, očistíme a postrúhame. Na lyžičke masla ich krátko opečieme. Žltka vymiesame s cukrom, pridáme mýku a mlieko. Z bielkov ušľaháme tuhý sneh a zliahka ho primiesame do cesta. Pridáme vanilkový cukor a jablká. Zvyšné maslo dáme na panvicu a potom do nej vlejeme cesto. Omeletu opekáme pomaly a zásadne z jednej strany do zlatistá. Podávame ju teplú, ozdobenú šľahačkou.

ZAPEČENÉ HRUŠKY. Rozpočet: 4 väčšie hrušky, 25 g hrozienok, 30 g mletých orechov alebo lieskových oreškov, 2 polievkové kopcovité lyžice medu, 40 g masla, 2 dl ľahkého bieleho vína, 2 lyžice riebeľového džemu, na hrot noža zázvoru.

Hrušky olúpeme, necháme ich vecelku a opatrne vyberieme jadrovník, spodky zrežeme, aby hrušky dobre stáli a poukladáme ich na maslom vymastený plech. Umyté a vopred namočené hrozienka nasekáme, orechy zomelieme, premiesame s medom a touto plnkou naplníme vnútajšok hrušiek. Po povrchu ich pokvapíme bielym vínom,

Tajomstvo dokonalej elegancie tkvie v umení výberu tkaniny, farby, strihu i doplnkov a v ich zosúladení.

V kvalitných a dokonale ušitých šatach sa cíti každá žena dobre a isto. To je veľké plus najmä pre ženu, ktorá má dôležité miesto v zamestnaní. Vyberte si kvalitný a hlavne nekrčivý materiál, ktorý podmieňuje dobrý výzor šiat. Pri kúpe sa zamerajte radšej na dobrý, prípadne stredne veľký vzor. Príliš veľke či výrazné dezény nevhodne pútajú pozornosť a zdôrazňujú každu disproporciju postavy.

Preto vám chceme poradiť. Neusilujte sa za každú cenu nosiť odev len preto, že je módný. Nosí sa naozaj všetko, ale v určitom štýle s vhodnými doplnkami.

prikryjeme alobalom a dáme zapieciť do vopred vyhriatej rúry asi na 30 minút. Upečené hrušky uložíme do dezertnej misky, ochutnáme zázvorom a ozdobíme riebeľovým džemom. Servirujeme teple.

SLIVKOVÝ KOLÁČ. Rozpočet: 500 g hrubej mýky, soľ vanilkou alebo vanilkový cukor, citrónová kôra, 70 g cukru, 20 g droždia, 2,5 dl mlieka, 120 g masla, 2-3 žltky, 20 g masla na vymästanie plechu a potretie koláča, 1 žltok na potretie, slivky a maslová posypka.

Maslo trocha osolíme, pridáme cukor, potlčenú a preosiatu vanilkou alebo vanilkový cukor a postrúhanú citrónovú kôru. Pridáme zdroždia vykysnutý kvásko, teplé mlieko, v ktorom sme rozmiešali roztočené maslo so žltkami a vypracujeme mäkké, lesklé cesto. Povrch cesta posypeme mýkou, prikryjeme čistou utierkou a dáme na teplé miesto vykysnúť. Vykysnuté cesto rozdelíme na dva diely, každý diel sformujeme do tvaru bochníka a položíme na maslom vymastený plech a znova necháme vykysnúť. Potom bochníky potrieme roztočeným maslom, spravíme z nich veľké tenké koláče, okrajé potrieme rozľahaným žltkom, po celom koláči rozložíme rozpolnené vykôstkovane slivky reznu plachou nahor, husto posypeme maslovou posypkou, pokvapíme

roztočeným maslom a v dobre vyhriatej rúre upečieme. Namiešanou posypkou môžeme koláč posypať zomletým makom zmiešaným s cukrom alebo postrúhaným perníkom zmiešaným so škoricou a s cukrom.

MLADÝM HOSPODYNKÁM

Sú zústane ve slánce suchá, pridáme-li několik zrnek rýže, ktorá meli několik zrnek rýže, ktorá pohlcuje nadbytečnou vlhkost.

Chceme-li ve vařených bramborách zachovať co najviac vitamín, nevaříme je ve vodě, ale na páre.

Citrón lepe pustí šávu, namocíme-li ho pred rozkrojením v horkej vode.

Citrónovou šávu můžeme konzervovať tak, že cukr uvaříme na sirup, vymačkáme do neho citrón, šávu převaříme a po vychladnutí přelejeme do láhve.

SETRÍME V KUCHYNI

HOUBOVÝ GULÁŠ. Rozpočet: 500 g hub, 2 rajčata, 4 zelené papriky, 40 g sádla, 100 g cibule, sladká paprika, súl.

Na sádle zpěněme na kroužky nakrájenou cibuli, přisypeme sladkou papriku a přidáme plátky očištěných hub, proužky papriky a čtvrtky rajčat. Společně dusíme asi 15 minut, pokud možno bez přilevání vody. Podle chuti hotovy pokrm osolíme.

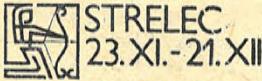
HVIEZDY O NÁS

VÁHY
24.IX.-23.X.

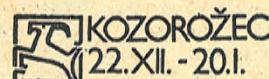
Bude to celkom pokojný mesiac, aj keď nebude bez zážitkov, ktoré by si si chcel zapamätať. Plánovaná cesta bude sťažená neočakávanými komplikáciami. Nebude to tvoja vina, ale skríží ti tvoje plány. Snáď budeš mať z toho prospech, pretože fa zanedľho čaká oveľa zaujímavejšia situácia.

SKORPÍON
24.X.-22.XI.

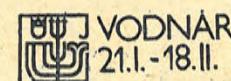
Z rôznych strán sa dozvieš všeličo o blízkych osobách a dobrých známych. Môžeš si vybrať: nepočúvať alebo sa ich zastat. Zastavíš tým lavinu klebieť a intrig. Rozhliadni sa okolo seba a všimni si niekoho, kto čaká na dobré slovo z tvojej strany.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Budeš spokojný s tým mesiacom. Podarí sa ti vybaviť niekoľko vecí, ktoré majú pre teba veľký význam. Stretnutie vo väčšej spoločnosti ti prinesie hlbokú satisfakciu — niekoľko blízkych ti dá dôvod k radosti a hrdoosti.

Bliží sa obdobie určitých zmien, ktoré dosť značne zmení tvoje plány v rôznych oblastiach činnosti. Zažiješ trochu trém a nedôvery vo vlastnej sile. Nastastie to nebude dlho trvať a dás sa s novou energiou do víru práce. Ani finančný prospech tu nebude bezvýznamný.

VODNÁR
21.I.-18.II.

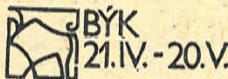
Stretnieš sa s osobami, ktoré sú ti naklonené. Možno ľa očakáva príjemné prekvapenie. Niekoľko rozhovorov pri tejto príležitosti ti prinesie mnoho námietov na rozmysľanie. Najmä jeden z nich opäť prebudí nádeje a plány, ktorých si sa už dávno vzdal.

RYBY
19.II.-20.III.

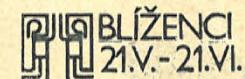
Určite sa nebudeš doma nudíť. Najmä v prvej polovici mesiaca sa nahromadí veľa vecí, ktoré musia byť ihned vyriešené. Ale do budúcnosti máš dobré perspektívy. Dobrá rada niekoho bude pre teba veľkou pomocou a usmerní tvoje ďalšie konanie. Jedinú neprijemnosť ti spôsobia starosti niekoho blízkeho.

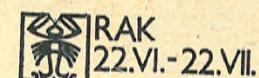
Tvoja aktivita a energia budú imponovať mnohým ľuďom a prinesú ti uznanie, ale niekoľko blízkych, koho si v poslednom čase zanedbával, sa bude na teba a tvoje konanie pozerať bez nadšenia. Nemal by si venovať väčšiu pozornosť tým, ktorí ti preukazujú srdečnosť?

JBÝK
21.IV.-20.V.

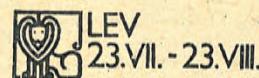
Musíš byť rozhodnejší a energickejší. Rozvoj udalostí to bude vyžadovať. Ak budeš musieť v niečom ustúpiť, najskôr si to dobre rozmysli. Neočakávanie stretnutie po dlhej neprítomnosti ti prinesie veľa noviniek a zaujímavých dojmov.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

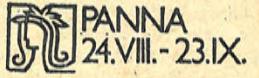
V práci ostré tempo a tiež veda domáčich problémov a povinností vo verejnom živote ti nedovoli nudit sa. Budeš musieť zmeniť plánovanú dovolenkú, nedokladná záležitosť čaká na vyriešenie. Náladu ti zlepší neočakávaná príjemná správa. Aj tvoja hmotná situácia sa viditeľne zlepší.

RAK
22.VI.-22.VII.

Mesiac podobný ako predchádzajúci. Nič nesvedčí o väčších zmenách. Doma bude teple a srdečne ovzdušie. Plánovaný výlet vo väčšej spoločnosti bude vydarený, dobre si odpočíneš a zabavíš sa. Nezabudni však vybaviť dôležitú úradnú záležitosť, oneskorenie by ti mohlo zaškodiť.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Rozvoj situácie bude sice zaujímavý, ale si od teba vyžiada veľkú sústredenosť a pozornosť. Ak má byť tento mesiac úspešný, musíš mať veľa trpežlivosti a intuicie. Chod' na dohovorenú schôdzku, ktorá môže byť užitočná. Tvoje výhovorky by mohli niekoho urazit.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Mesiac bude zaujímavý a rozmanitý. To neznamená, že ľahkajú samé príjemnosti, ale problém, s ktorými sa stretneš, budú pre teba zaujímavé. A vlastne všetko sa ti podarí tak, ako chceš, aj keď to nebude bez komplikácií. Máš dosť sôl a zdravia, aby si veci doviadol k úspešnému koncu.

NÁŠ TEST

Umíš
se změnit?

Chceš-li se dovedět, je-li pro tebe charakteristická proměnlivost, přečti si naše otázky a odpověz podle toho, co ti v první chvíli napadne. Nějsou odpovědi dobré nebo špatné, jsou prostě tvoje. A pak se zamysli nad výsledky.

1. Myslím, že v mé povaze největší roli hraje dědičnost.
  2. Dovedu se usmívat a zachovat klid, i když se mi pění krev a v srdeci mám zlost.
  3. Myslím, že není dobré ukazovat lidem všechno, co se k nim cítí.
  4. Moje podoba má různé barvy a odstíny.
  5. Myslím, že mne život mnoho nezměnil.
  6. Dovedu změnit vlastní názor nejen pro přesvědčivé argumenty, ale i kvůli svatému pokoji.
  7. Často bych se chtěla v některých situacích zachovat docela jinak, než to ve skutečnosti dělám.
  8. Dovedu regulovat vlastní neústupnost a schopnost kompromisu.
  9. Myslím, že proměnlivost je charakteristickým rysem žen.
  10. Často mi lidé vytýkají, že nemám vlastní názor.
  11. Nedovedu se podřídit, ve společnosti většinou dominuji.
  12. Dovedu se dostat z každé situace mírně, aniž bych kohokoliv urazil.
  13. Myslím, že jsou věci, kterým lidé mají věřit bez diskutování o jejich smyslu a cíli.
  14. Ani blízké osoby nevěděl, jaké změny se ve mně odehrály v posledních letech.
  15. Nemám rád lidi nerozehnáne a plné pochybnosti.
- Za každou odpověď „ano“ na na otázky 2, 4, 6, 8, 10, 12 a 14 a „ne“ na zbyvající otázky si připočti 10 bodů, za „nevím“ 5 bodů.

VÝSLEDKY:

150—100 bodů: Svět kolem tebe se mění pomaleji než tvé chování. Stálost, připoutání k jednomu místu tě unavuje a dráždí. Dovedeš se přizpůsobit každé situaci. Všechno nové tě těší, ale jako každý, kdo hledá nové dojmy, můžeš z únavy zaspat nejdůležitější změnu ve svém životě.

99—50 bodů: Máš cenný dar — dovedeš se změnit v sobě. V případě potřeby se postaráš o ochranné barvy, v jiném případě se dovedeš rozloučit s vlastními iluzemi. Někdy míváš pochybnosti, kdo a jak se mění.

49—0 bodů: Neodmítáš změny z tvrdosínosti nebo z konservativnosti. Ve tvém charakteru jsou hluboce zakořeněné nejistota a obranný postoj. Ztratiš-li cestu, dluho ti trvá, než znova najdeš správný směr.

SNÁR

ked' sa vám snivala:

Vonavka — získaš si priazeň nejaké osoby; ovonívať ju — budeš sklamáň.

Osa — obdržíš neprijemnú spravu; poštípanie osou — zažiješ sklamanie; odhnáňať osu — nepredvidaný rozchod

Osie hniezdo — utrpíš strátu.

Vosk žltý — podyádzajú ťa; biely — pevné zdravie; stláčanie vosku — budeš prítlukou manželkou, dobromyselným mužom; topenie vosku — utrpíš stratu; horiaci — smútok.

Voskové figury — budeš sa stýkať s mûdrymi ľuďmi.

Voskové sviece — ocítneš sa vo vznešenej spoločnosti; horiacie — musíš napnúť všetky sily.

Fúzy rastúce — tvoj majetok sa množí; strihané — spôsobiš niekomu škodu; vytrhávané — musíš uspokojiť svojich veriteľov; šedivejúce — staneš sa cieľom škodoradostí; čierne — zdravie; mohutné — veľké pocity; vypadávajúce — veľký smútok; červené — falóšni priateľia; oholené — sleduješ zlé veci.

Vrah — niekoľko ľa chce zvest.

Vražda — neočakávané šťastie.

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa občas pozrie do snára. Ved' je to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

SPEVÁČKA — PRINCEZNOU? Pamäťame si ešte dobre slávnu švédsku hudobnú skupinu ABBA, ktorá vystupovala aj v Poľsku. Jednou zo slávnej štvorice bola Anni-Frid Lyngstad, tedy manželka iného člena skupiny, Benny Anderssona. Dnes už ABBA neexistuje, k čomu o.i. prispel aj rozvod Anni-Frid s Bennym.

Sympatická speváčka, pôvodom Nórka, ktorá zarába milióny, nemala totiž štastie s mužmi. Anderson bol už jej druhým manželom. Po rozvode s ním Anni-Frid hľadala útechu v rameňach istého hokejistu, ba klebtilo sa, že mala dokonca lúbošnú zápletku s vlastným šoférom.

Nakoniec sa vystahovala do Svajciarska, kde dane sú ovela nižšie ako vo Švédsku. Tam sa zoznámila s ozajstným princom, Heinrichom Ruzzo Reussem, ktorý má ešte dodatočne titul grófa von Plauen spríbuzneného s celou talianskou a nemeckou aristokráciovou. Princ sa tak zamíloval do spievajúcej Nórky, že nechal pre ňu manželku a dve dcéry. Dcérky, 13-ročné dvojčiatá, bývajú teraz s otcom a jeho novou družkou. Obaja nie sú ešte zosobášení, ale princevna rodina akceptovala Anni-Frid a vraj zanedlho bude princeznou! Na snímke: Anni-Frid.

MONROEOVÁ 90-TÝCH ROKOV? Uplynulo už dvadsaťosem rokov od samovraždy Marylin Monroeovej. Jej legenda naďalej trvá a filmári stále dufajú, že sa objaví ... druhá Monroeová. Síce po odchode Marylin sa na striebornom plátnie objavujú stále nové, vynikajúce herečky, dokonca lepšie ako ona, ale žiadna z nich sa jej nevyrovnila popularitu a žiadnu neuznali za „symbolu sexu“.

Tá, o ktorej sa hovorí, že bude novou Monroeovou, so volá Patsy Kensitová, je Angličanka a debutovala ako... štvorročná. Hrala vo filme Veľký Gatsby a ako sedemročné dievčatko hrala s Liz Taylorovou vo filme Modrý vták.

Neskôr, keď mala sedemnásť rokov, dostala prvú „dospelú“ úlohu v anglickom hudobnom filme, potom v austrálskom filme. Mladučká, talentovaná herečka má množstvo ponúk od režisérov z rôznych krajín. Teraz vystupuje vo filme Skipper, ktorého dej sa odohráva výlučne na lodi a Patsy je v ňom... vrahynou. Nesmierne príťažlivou...

Ked' Patsy Kensitová ide ulicou, každý muž sa za ňou obzrie. Ale mladá herečka si nevšima nikoho okrem svojho manžela. Už poldruha roka je manželkou rockového hudobníka Dana Donovanu, ktorého má veľmi rada a ktorý je na ňu tak žiarlivý, že ked' natáčala film v Hollywoode, prišiel tam spolu s ňou a zanechal svoje hudobné povinnosti. Na snímke: Patsy Kensitová.

VÍCE NEŽ PRED ROKEM vypukl v Anglia skandál. Kdos neznámý objevil a prodal milostné dopisy, ktoré psal kráľovně dcere Anné adjutant Alžbety II. Thimo hy Lawrence, jemuž prátele říkali „tygr Tim“. Scotland Yard vypsal vysokou odmenu za odhalenie pachatele této krádeže, ale bezvýsledne. Očekávalo sa, že kráľovna svého adjutanta propustí, ale nic takového se ne-

stalo. Lawrence, námořní důstojník, byl jen na určitou dobu odvelen ako kapitán na válečnou loď, ale brzy se vrátil. Kráľovna ho dokonca pozvala do svého zámku Balmoral a loňské vánocce strávil s kráľovskou rodinou. Kráľovna ho zrejmé má rad ďalej než svého bývalého zetě Marka Phillipse... Princezna sice ještě nemá oficiálni rozvod a žije s Phillipsem pouze v separaci, ale „tygr Tim“ je častým hostem v jejím sídle Galcombe Park a pátral se s jejimi dětmi, Petrem a Annou. O svém bývalém manželovi Anna, proslul ostrým jazykem, mluví veľmi ošklivě, zejména od té doby, kdy v její nepřítomnosti vyvezl z Galcombe Parku nejcennejší nábytek. Její úsměv svědčí o tom, že je dnes šťastnejší než kdykoliv v minulosti. Na snímku: princezna Anna.

KDYŽ JOHN F. KENNEDY, prezident USA, zahynul v atentátu, jeho synovi John-Johnovi byly teprve dva roky. Vyrostl z něho hezký mládenec, ale nesplnil naděje rodiny. Dlouho studoval právo, ale zajímaly ho více dívky než učení. Dnes je mu 28 let a už podruhé propadl v advokátské zkoušky. Američané tvrdí, že mu chybí silná otcovská ruka. Nejvíce starostí si dělá jeho babička, téměř stoletá paní Rose Kennedyová. Chtěla, aby její vnuk udělal politickou kariéru a stal se jako jeho otec prezidentem Spojených států.

Nástupcem svého otce nebude ani Julian Lennon, syn slavného Beatles Johna Lennonova, zavražděného před deseti lety. Chtěl jít v jeho stopách, nahrál několik desek, ale bez úspěchu. Teď hledá útěchu v alkoholu a drogách...

VELEMI MLADÁ RODINA. Nebolo by na tom nič neobvyklé, keby sa to prihodilo v nejaké exotické, južnej krajine, kde dievčatá dospevajú skôr a skôr rodia deti. Ale v Európe nad Bodenským jazerom?

Práve tam, v Lindau, býva najmladšia mnohotetná matka v Európe. Volá sa Bianca Grallová, prednedávnom ukončila 18 rokov a má štyri deti! Jej manžel, otec celej štvorice Oliver Grall, má 20 rokov. Zoznámili sa, keď Bianca mala necelých 14 rokov a zamílovali sa do seba. O štyri mesiace neskôr vysvetlo, že dievča je tehotné. Bianca chcela mať dieťa, ale bála sa rodíčov. Tí však boli veľkodusní, najmä Biankina matka, 38-ročná budúca babička. „Ja tiež čakám dieťa,“ — povedala, — „maličké sa budú vychovávať

spolu.“ Bianca a Oliver bývali u jej rodičov. Zakrátko sa im narodili dvojčiatá, Stefania a Yvonne. 14-ročná mamička sa obeta vo starala o svoje deti. O polroku sa mladému páru narodil synček, Oliver junior, v septembri m.r. dcéru Jenifer. Keď mladý otec ukončil 18 rokov, oficiálne sa zobrať a prednedávnom sa im podarilo prenajati si neveľký domček. Oliver Grall pracuje ako vodič, Bianca sníva o tom, aby vychovala deti a mohla sa ďalej učiť. Na snímke: veľmi mladá rodina.

TU JE ĎALŠIA KLEBETA z americkej tlače, ktorej pravdivosť sme neoverovali. V meste Seattle bývajú manželia Jack a Adena Morganovci, svetoví rekordieri v počte sobášov a rozvodov. Po prvýkrát sa zaobrali v júli 1937 a odvtedy sa 39-krát rozvádzali, aby sa po istom čase zasa zosobášili. Prednedávnom sa konal ich najnovší, už štyridsiaty sobáš. Stále sobáše a rozvody sú dokonca v Amerike veľmi únavné, ale možné. Morganovci prezradili, že to nerobili preto, aby sa dostali do Guinessovej knihy rekordov. Jednoducho nie sú v stave dlho so sebou vydržať, ale ani nemôžu žiť bez seba...

KRÍZOVÝ ROK. Dosiaľ sa tvrdilo, že najkrízovejším rokom v manželskom spolužití je siedmy. Práve v tomto roku sa najviac manželstiev rozvádzajú (nerátajúc pritom prvý rok po svadbe, ktorý tiež dosahuje „rekordy“). Holandskí odborníci zistili, že v zrelem veku dochádzajú k osudnému zvratu v 24. roku spoločného života. V tomto období sa dosť často rodinné vzťahy udržiavajú len z povinnosti, zo zvyku a z akejsi „uveďomej nevyhnutnosti“. Ak misu vás prevážia iné, silnejšie cesty, rozvod je nevyhnutný.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI. WYDAWCZA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstęgią Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Józef Pivovarčík, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojowska (tłumaczki).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustín Andrašák, Zofia Bogačíková, Jozef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Mišinec, Lídya Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są tylko na okresy kwartalne w terminach: do 20 listopada na I kwartał roku następnego, do 20 lutego na II kwartał, do 20 maja na III kwartał oraz do 20 sierpnia na IV kwartał.

Cena prenumeraty na kraj w II, III i IV kwartale 1990 r. wynosi 1000 zł za numer.

Prenumeratę przyjmuje: Redakcja Život w Warszawie, przy czym odbioru zamówionych egzemplarzy dokonuje prenumerator w wyznaczonych punktach sprzedaży lub w inny, uzgodniony sposób.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne w terminach: do 31.X. na I kwartał, do 1.II. na II kwartał, do 1.V. na III kwartał, do 1.VIII. na IV kwartał. Wpłaty przyjmują: Redakcja Život w Warszawie. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW Prasa-Książka-Ruch, 00-375 W-wa, ul. Smolna 10. Zam. 242.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

Numer oddano do składu 3.08.1990 r., podpisano do druku 11.09.1990 r.